

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**«Η Δημοσιονομική Προσαρμογή της Ελλάδας μέσω των
κατευθύνσεων του Μνημονίου. Μονόδρομος ή υπάρχουν
εναλλακτικές λύσεις;»**

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ

Α.Φ.Τ. 10900463

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ

ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	9
Περίληψη στην Αγγλική (Preface)	10
Ευχαριστίες	11
Εισαγωγή	13
<u>1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	17
1.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	17
1.1.1. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	18
1.1.1.1. Επεκτατική Δημοσιονομική Πολιτική	18
1.1.1.2. Περιοριστική Δημοσιονομική Πολιτική	19
1.1.1.3. Δημοσιονομική Πολιτική και Ανεργία	19
1.1.1.4. Δημοσιονομική Πολιτική και Πληθωρισμός	19
1.1.1.5. Αντιστάθμιση Ανεργίας και Πληθωρισμού	20
1.1.2. Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	20
1.1.2.1. Επεκτατική Νομισματική Πολιτική	20
1.1.2.2. Περιοριστική Νομισματική Πολιτική	20
1.2. ΤΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	21
1.2.1. ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	21
1.2.2. ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	21
1.2.2.1. Βασικά Μέσα Άσκησης Νομισματικής και Πιστωτικής Πολιτικής	22
1.2.2.2. Δευτερεύοντα Μέσα Άσκησης Νομισματικής και Πιστωτικής Πολιτικής	22
1.2.2.3. Μέσα Συναλλαγματικής Πολιτικής	22
1.2.2.4. Άμεσοι Έλεγχοι	23
1.3. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	23
1.4. ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	24
1.5. ΕΘΝΙΚΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	25
1.6. ΣΧΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	27

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	28
<u>2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	30
2.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	30
2.1.1. ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	30
2.1.1.1. Το πρώτο στάδιο	31
2.1.1.2. Το δεύτερο στάδιο	31
2.1.1.3. Το τρίτο στάδιο	31
2.1.2. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ	32
2.1.3. ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΣΣΑ)	32
2.1.3.1. Το προληπτικό σκέλος	33
2.1.3.2. Το αποτρεπτικό σκέλος	33
2.1.3.3. Μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών	34
2.1.4. Η ΕΥΡΩΜΑΔΑ	34
2.1.5. Η Ε.Κ.Τ. ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ	34
2.1.5.1. Τα κύρια καθήκοντα του Ευρωσυστήματος	35
2.1.5.2. Δευτερεύοντα καθήκοντα του Ευρωσυστήματος	36
2.2. ΟΝΕ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	38
2.3. Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΝΕ	40
2.4. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΝΕ	40
2.5. Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΝΕ	41
2.6. ΤΑ ΚΟΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΟΝΕ	41
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	44
<u>3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	47
3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ	47
3.1.1. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	48
3.1.2. Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΚΑΙ Ο ΜΣΙ	49
3.1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	51
3.1.4. ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	51
3.1.5. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	53
3.2. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ 2000-2009	53
3.2.1. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ	

	2000-2009	55
	3.2.1.1. Οι επιπτώσεις της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων και η ΔΥΕ	56
	3.2.1.2. Οι προειδοποιήσεις της ΤτΕ και των Κοινοτικών Οργάνων	57
3.3.	ΟΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	58
3.3.1.	ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	58
3.3.2.	ΟΛΙΚΗ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΜΕΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΑΜΥΝΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΔΕΚΟ)	60
3.3.3.	ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	62
3.3.4.	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	63
3.3.5.	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	64
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	66
	<u>4ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ</u>	
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	
4.1.	Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ Ι	68
4.1.1.	ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	69
	4.1.1.1. Άμεσα μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας (μέσω της εσωτερικής υποτίμησης)	69
	4.1.1.2. Άμεσα μέτρα για τη σταδιακή Δημοσιονομική Προσαρμογή	70
	4.1.1.3. Άμεσα μέτρα για την αποκατάσταση της σταθερότητας του Χρηματοπιστωτικού Τομέα	70
	4.1.1.4. Άμεσα μέτρα προς την αναδιάρθρωση του Δημοσίου Τομέα	71
	4.1.1.5. Άμεσα μέτρα προς την κατεύθυνση της επιχειρηματικότητας ή/και της ανταγωνιστικότητας	72
	4.1.2. ΜΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΙΜΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ Ι	72
4.2.	ΑΠΟ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ Ι ΣΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΙΙ	73
4.3.	ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ	74

4.3.1.	ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ	74
4.3.2.	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	74
4.3.3.	ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	75
4.3.4.	ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	75
4.4.	ΟΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΕΠ	75
4.5.	Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν. ΚΟΡΕΑΣ	76
4.5.1.	ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ Ν. ΚΟΡΕΑ	77
4.5.2.	ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟΔ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ	77
4.5.3.	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ	78
4.5.4.	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	78
4.5.5.	ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ	78
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	79

5° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

5.1.	ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	81
5.2.	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	82
5.2.1.	ΣΤΟ ΑΕΠ	82
5.2.2.	ΣΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	82
5.2.3.	ΣΤΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	84
5.2.4.	ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	84
5.2.5.	ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	86
5.2.6.	ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	88
5.2.7.	ΣΤΗΝ ΑΠΟΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ (PSI)	89
5.3.	Η ΑΝΑΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	91
5.4.	Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	93
5.5.	ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΩΣ ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΩΝ	94
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	96

6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	97
--	--------------------------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Α' ΜΕΡΟΣ)

ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ - ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ	
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 104
7.1.	ΤΟ ΑΣΙΑΤΙΚΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΘΑΥΜΑ» 104
7.2.	ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 106
7.3.	Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ 107
7.4.	ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ 108
7.4.1.	ΥΨΗΛΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗ ΣΕ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΙΝΔΥΝΟ 108
7.4.2.	«ΑΔΥΝΑΜΟ» ΚΑΙ «ΑΝΕΠΑΡΚΕΣ» ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ 108
7.4.3.	Ο ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕ ΥΨΗΛΗ ΜΟΧΛΕΥΣΗ 109
7.4.4.	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΟΠΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 110
7.5.	ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ 110
7.5.1.	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ 111
7.5.2.	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΗΤΑΝ ΑΜΕΣΑ ΟΧΙ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΝΤ ΑΛΛΑ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΗΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ 112
7.6.	ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ 113
7.7.	ΜΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ - Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 113

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Β' ΜΕΡΟΣ)

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	116
ΠΙΝΑΚΑΣ 23 - Επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ 2012-2015	117
ΠΙΝΑΚΑΣ 24^Α - Έλλειμμα και Λαμβανομένα μέτρα (Μνημόνιο ΙΙ)	118
ΠΙΝΑΚΑΣ 26 - Έλλειμμα και Λαμβανομένα μέτρα (Μνημόνιο Ι)	119
ΠΟΛΥΠΙΝΑΚΑΣ 32 - Διαγράμματα Εργατικού Δυναμικού	120
ΠΙΝΑΚΑΣ 33 - Κατανομή ανεργίας κατά ηλικία	120
ΠΙΝΑΚΑΣ 34 - Απασχόληση στο Δημόσιο Τομέα ΗΠΑ-Ελλάδας	121
ΠΙΝΑΚΑΣ 46 - Διαχείριση Ενεργητικού της ΚΑΜΣΟ	122
ΠΙΝΑΚΑΣ 47 - Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες Ν.Κορέας 1990-2000	123
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ	124
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126

Ελληνική Βιβλιογραφία

127

Ξένη Βιβλιογραφία

129

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία επεισέρχεται στη δημοσιονομική προσαρμογή της Ελληνικής Οικονομίας η οποία πραγματοποιείται μέσω των κατευθύνσεων και των υποδείξεων της τρώικα (ΔΝΤ-Ε.Ε.-Ε.Κ.Τ.). Η προσαρμογή αυτή - που ξεκίνησε επίσημα με την εισδοχή της Ελλάδας την 23^η Απριλίου 2010 στο Μηχανισμό Στήριξης Δ.Ν.Τ. & Ευρωπαϊκής Ένωσης - κρίθηκε ως η μόνη ενδεδειγμένη λύση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του δημοσιονομικού προβλήματος.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία διερευνώνται οι συνιστώσες που συνθέτουν το πρόγραμμα προσαρμογής της Ελληνικής Οικονομίας, όπως αυτό σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες του, και απαντά στα αποτελέσματα που παρήγαγε σε θεμελιώδη μεγέθη της Οικονομίας. Προκειμένου να κριθεί η καταλληλότητα του εν λόγω προγράμματος πραγματοποιήθηκε προσέγγιση τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο προκειμένου να ληφθούν αντικειμενικά συμπεράσματα. Η παρούσα διπλωματική μελετά επίσης και το πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και τι αποτελέσματα παράγει στο δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας μας.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν αποτελούν ευρήματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας και είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το περιεχόμενό της. Ουσιαστικά παρουσιάζεται μία πρόταση πολιτικής προς τους φορείς οικονομικής πολιτικής και εξουσίας. Τόσο οι πηγές όσο και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της εν λόγω διπλωματικής αναφέρονται εξαντλητικά.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ)

PREFACE

This dissertation examines in detail the fiscal adjustment program for Greek Economy which is carried through the directions and instructions of troika (IMF - EU - ECB). This adjustment programme - which officially began with admission of Greece on April 23rd, 2010 on IMF-EU Support Mechanism - was regarded as the only appropriate solution to effectively address the fiscal problem.

This dissertation explores the components that make up the adjustment program for Greek Economy as designed by its architects, and answers to the implications produced to economic fundamentals. To determine the suitability of this program, the approach was made both in theoretical and empirical level to take objective conclusions. Also this dissertation presents the framework of the Economic & Monetary Union and the producing results in the financial problem of our country.

The conclusions are the findings of this dissertation and are inextricably linked to its content. Essentially a policy proposal is presented to the bodies of power and economic policy. Both the sources and the data used for the writing of this dissertation are reported thoroughly.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας αυτής, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους όσους προσέφεραν την πολύτιμη βοήθεια τους στην εκπόνηση της. Η εκπόνηση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας συνοδεύτηκε από δύο μεγάλα οικογενειακά γεγονότα. Την γέννηση της δεύτερης κόρης μου και μία σοβαρή προσωπική περιπέτεια υγείας. Έτσι λοιπόν θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τη σύζυγο μου Χρύσα που βρέθηκε στο επίκεντρο των γεγονότων και με στήριξε στις δύσκολες αλλά και στις ευχάριστες στιγμές, την μεγάλη μου κόρη Θέλιμα που υπέμεινε καρτερικά την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας και την μόλις 10 μηνών μικρή Ολίνα που με το χαμόγελο της μου έδινε δύναμη να συνεχίσω. Επίσης να τους ζητήσω μία μεγάλη συγγνώμη για τον χρόνο που στερήθηκα μακριά τους συγγράφοντάς την. Επίσης τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Παναγιώτη Αλεξάκη για την πολύτιμη βοήθειά και καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της. Θερμά ευχαριστώ τους γονείς μου, οι οποίοι τόσα χρόνια με έχουν στηρίξει και με έκανα αυτό που είμαι σήμερα και τους οφείλω ένα ξεχωριστό ευχαριστώ. Τέλος τα ανήψια μου Μαρίνο & Αλέξανδρο για την τεχνική υποστήριξη που μου παρείχαν όχι μόνο κατά την εκπόνηση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας αλλά και κατά την διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος & τον γαμπρό μου Γιώργο που μου στάθηκε μετεγχειριστικά & με βοήθησε στην αποκατάστασή μου, χωρίς την βοήθεια των οποίων θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση των.

**«Όταν βάζεις φόρους και όταν κουρεύεις πρόβατα,
καλό είναι να σταματάς πριν γδάρεις το πετσί.»**

Austin O'Malley, 1858-1932,
Αμερικανός ιατρός & συγγραφέας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή δημοσιονομική κατάσταση στην χώρα μας, χαρακτηρίζεται από πολλούς ως μία από τις κρισιμότερες των τελευταίων ετών ή η πιο κρίσιμη μετά το τέλος του β' παγκοσμίου πολέμου. Η εισδοχή της Ελλάδας από 01/01/1981 στην τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα των 12 μελών χαιρετίστηκε από τους περισσότερους ως η μεγαλύτερη οικονομική, κοινωνική και πολιτική επιτυχία της τότε εποχής. Η πρόκριση της λέξης «ευρώ» για το ενιαίο νόμισμα - που αποφασίστηκε στην σύνοδο της Μαδρίτης της 15^{ης} & 16^{ης} Δεκεμβρίου 1995 - ήταν μία άκρως τιμητική ενέργεια για την χώρα μας ως μέλος του νέου Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος. Η προσχώρηση στον μηχανισμό συναλλαγματικό ισοτιμιών την 01/01/2001 και η εισαγωγή του ευρώ στην καθημερινότητα των Ελλήνων πολιτών την 28/02/2002 - που χαρακτηρίστηκε ως η μεγαλύτερη νομισματική μετάβαση στην σύγχρονη ιστορία - ήταν πλέον πραγματικότητα με σημαντικότερα οφέλη για την Ελλάδα και τους κατοίκους της, εφόσον η χώρα μας ακολουθούσε τη ορθή οικονομική πολιτική που επέτασσε μία νομισματική ένωση. Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά σε αρκετά επικίνδυνο βαθμό και όλα τα οφέλη από την εισδοχή μας στην Ευρωζώνη τείνουν να χαθούν. Δημοσιονομική αστάθεια, υψηλό δημόσιο χρέος, αγορές που μας «σφυροκοπούν» και εταίροι που μας δείχνουν την πόρτα της εξόδου από το νεοσύστατο Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα. Η Ελλάδα από «εξέχον» μέλος μετεξελίχθηκε σε κράτος «παρρία». Και ως φάρμακο αντιμετώπισης της ιδιαίτερα κρίσιμης κατάστασης κρίθηκε η προσφυγή μας και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με συνταγή που εμπεριέχει βαρύτατο οικονομικό και κοινωνικό κόστος.

Η επιβολή των μέτρων «εσωτερικής υποτίμησης» και σχεδόν 2 έτη από την εφαρμογή τους, μέσω των κατευθύνσεων του «Μνημονίου I & II» φαίνεται να οδηγούν σε χειρότερα αποτελέσματα καθώς η Ελλάδα διανύει ήδη το 5^ο έτος ύφεσης και οι εκτιμήσεις της τρόικα (ΔΝΤ-ΕΕ-ΕΚΤ) για έξοδο από το τούνελ της κρίσης δεν επιβεβαιώνονται. Οι κατευθύνσεις αυτές που δημιουργούν περιβάλλον μεγαλύτερης αστάθειας, σωρρεύουν περισσότερα προβλήματα παρά επιλύουν. Το μείγμα πολιτικής που εφαρμόζεται φαίνεται να μην είναι το ενδεδειγμένο.

Η διεθνής εμπειρία του ΔΝΤ αποσταθεροποιεί παρά σταθεροποιεί την Ελληνική Οικονομία και το κυριότερο δεν λαμβάνει υπόψη την Ευρωπαϊκή διάσταση της χώρας

και το περιβάλλον που αυτή δραστηριοποιείται. Η προσφυγή για οικονομική βοήθεια στο ΔΝΤ και άλλων χωρών κατά την τελευταία εικοσαετία κατέδειξε τις συστηματικές αδυναμίες του Ταμείου να επιλύει τις κρίσεις. Επίσης δεν λάμβανεται υπόψη και η τριπλή κρίση δημοσίου χρέους, υπερχρεωμένου τραπεζικού συστήματος και αποεπένδυσης που διαπνέει και διαπερνά το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας έγκειται στο να μελετηθούν οι κατευθύνσεις του μνημονίου για την δημοσιονομική προσαρμογή και μεταρρύθμιση της Ελληνικής Οικονομίας και να εξακριβωθεί αν οδηγούν σε εξυγίανση ή επιδείνωσή της. Παρουσιάζεται η σημερινή δημοσιονομική κατάσταση και αναλύονται οι λόγοι που την οδήγησαν στο σημερινό αδιέξοδο. Αναλύονται οι συνιστώσες του «Μνημονίου» και ποιες οι επιπτώσεις του στο φάσμα της Οικονομίας. Τέλος συλλέγονται πολύτιμα συμπεράσματα και υποβάλλονται προτάσεις πολιτικής.

Η θέση της διπλωματικής εργασίας τοποθετεί την λύση του δημοσιονομικού πρόβληματος σε δύο επίπεδα. Σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό και βρίσκεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο των κατευθύνσεων της οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει η τρόικα.

Ωστόσο οι ζημιές που πραγματοποιήθηκαν στην Ελληνική Οικονομία σε επίπεδο ΑΕΠ, απασχόλησης & επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι τόσο μεγάλες που συγκρίνονται με αυτές πολεμικής σύρραξης.

Για την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας έχουν συλλεχθεί στατιστικά στοιχεία κυρίως από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, την Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Οικονομικών, τον ΟΟΣΑ (OECD Statistics), την στατιστική βάση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AMECO), και την αντίστοιχη του ΔΝΤ (IMF Data & Statistics). Τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί από τις ανωτέρω αρχές αναφέρονται εξαντλητικά στο Παράρτημα και αφορούν περίοδο μέχρι και τις αρχές Μαΐου.

Στο θεωρητικό τμήμα της εργασίας προσεγγίζεται η Ελληνική Οικονομία μέσω της Εθνικολογιστικής Ταυτότητας και διαπιστώνεται η σημασία του λογαριασμού του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και ποια τα αποτελέσματα της ανισορροπίας του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο (επίσης θεωρητικό τμήμα) της εργασίας παρουσιάζεται η ΟΝΕ, τα χαρακτηριστικά της, τι σημαίνει για μία χώρα η συμμετοχή σε μία τέτοια νομισματική ένωση και ποιες οι υποχρεώσεις που εκπορεύονται από αυτήν. Επίσης αναλύονται τα κόστη ή τα οφέλη συμμετοχής σε ένωση και ποιες οι πολιτικές σύγκλισης εντός αυτής.

Στο εμπειρικό τμήμα και στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσης παρουσιάζεται η πορεία της Ελληνικής Οικονομίας στην Ευρωζώνη και διαχωρίζεται σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως περίοδος σύγκλισης και η δεύτερη ως περίοδος απόκλισης και παρουσιάζονται οι απαιτούμενες πολιτικές.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά την δημοσιονομική κρίση και που βρισκόταν η χώρα μας πριν την έλευση του Μνημονίου (2009). Παρουσιάζονται οι πολιτικές που αναλήφθηκαν τόσο στο Μνημόνιο Ι όσο και στο βελτιωμένο Μνημόνιο ΙΙ.

Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών που αναλήφθηκαν παρουσιάζεται στο πέμπτο κεφάλαιο. Παρουσιάζονται κρίσιμα δημοσιονομικά μέγεθη όπως αποτυπώνονται από αξιόπιστες πηγές.

Η εργασία κλείνει με τα συμπεράσματα και τις αναληφθείσες πολιτικές για την έξοδο από την δημοσιονομική κρίση.

Τέλος στο *παράρτημα* παρουσιάζεται η περίπτωση της Ν. Κορέας κατά την κρίση που έπληξε τις οικονομίες της Νοτιανατολικής Ασίας το 1997. Παρουσιάζεται περιληπτικά το πρόγραμμα προσαρμογής της Κορεατικής Οικονομίας, ο βαθμός υιοθέτησής του από την Κυβέρνηση της Ν.Κορέας, τα αίτια της Ασιατικής Κρίσης των Τίγρων της Ανατολής, τα αποτελέσματα που παράγαγε και κατονομάζεται ο αποκλειστικός υπεύθυνος της κρίσης. Οι πολιτικές της Ν.Κορέας θα μπορούσαν να υιοθετηθούν και στην περίπτωση της χώρας μας.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σύμφωνα με τον Αρχοντόπουλο (2006) οι βασικοί «αντικειμενικοί σκοποί της οικονομικής πολιτικής όπως προσδιορίζονται στην οικονομική θεωρία είναι πέντε. Η πλήρης απασχόληση, η σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών, η ισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών, η δικαιότερη διανομή του εισοδήματος και η οικονομική ανάπτυξη». Η πραγματοποίηση των στόχων αυτών είναι μια δύσκολη διαδικασία, διότι οι στόχοι αυτοί πολλές φορές είναι αντίθετοι μεταξύ τους. Έτσι, η πλήρης ικανοποίηση του ενός συνεπάγεται μερική, μηδενική ή και αρνητική εκπλήρωση κάποιου άλλου. Η ιεράρχηση των ανωτέρω σκοπών εξαρτάται από την εκάστοτε επικρατούσα κατάσταση στην εθνική, ευρωπαϊκή ή διεθνή οικονομία. Για την επίτευξη των οικονομικών στόχων που κάθε κράτος - φορέας άσκησης οικονομικής πολιτικής διαθέτει μία σειρά από μέσα. Τα μέσα αυτά διακρίνονται σε ποσοτικά και ποιοτικά. Στα ποσοτικά περιλαμβάνονται τα δημοσιονομικά μέσα, τα νομισματικά και πιστωτικά μέσα, τα συναλλαγματικά μέσα και οι άμεσοι έλεγχοι. Στα ποιοτικά μέσα περιλαμβάνονται οι θεσμικές μεταβολές μέσω των οποίων επιδιώκεται να βελτιωθεί και να γίνει αποτελεσματικότερη η λειτουργία της οικονομίας. Στο παρόν κεφάλαιο θα επικεντρωθούμε στην ανάλυση και παρουσίαση των ποσοτικών μέσων. Η χώρα μας ως μέλος της Ευρωζώνης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης αδυνατεί να χρησιμοποιήσει τα μέσα αυτά κατά τέτοιο τρόπο που να οδηγούν σε σύγκλιση με τις πολιτικές της ΟΝΕ & της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι περιορίζεται σημαντικά η δυνατότητα ορθής και αποτελεσματικής οικονομικής πολιτικής στην χώρας από την λανθασμένη χρήση τους. Από την άλλη η κριτική εστιάζεται στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών¹ (ΙΤΣ) και ιδιαίτερα στο τμήμα του Εμπορικού Ισοζυγίου το οποίο ήδη από τις αρχές του 1980 είναι ελλειμματικό. Ωστόσο, μετά την ένταξη της χώρας μας στο ευρώ και έως σήμερα δημιουργήθηκαν συνθήκες επιδείνωσης του και ανισορροπίες οι οποίες δεν έχουν αντιμετωπισθεί από την πολιτεία γιατί λανθασμένα δεν αποτελούσε προτεραιότητα και δεν ακολουθήθηκαν οι απαιτούμενες πολιτικές που θα καθιστούσαν τη χώρα ανταγωνιστική, διεθνώς.

1.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Οι δαπάνες (G) και οι φόροι (T) αποτελούν κρίσιμες μεταβλητές στην διαμόρφωση του εισοδήματος και του προϊόντος στην Οικονομία. Όταν η Κυβέρνηση αυξάνει (ή μειώνει) τα ανωτέρω μεγέθη τότε ασκεί δημοσιονομική πολιτική. Στην αντίπερα όχθη όταν η Κεντρική Τράπεζα επηρεάζει την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία τότε από την πλευρά της ασκεί νομισματική πολιτική. Οι δύο πολιτικές είναι και αυτές που συνθέτουν την λεγόμενη οικονομική πολιτική. Αναλυτικότερα:

¹ Ο Ζολώτας (1976) σημειώνει με έμφαση ότι «...η πολιτική και η οικονομική δύναμη του έθνους αντικατοπτρίζεται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στο οποίο πάντοτε πρέπει να εξασφαλίζεται η διαχρονική του ισορροπία».

1.1.1. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Κυβέρνηση επιθυμεί μέσω της **αυξομείωση της ζήτησης** να επηρεάσει άμεσα το επίπεδο εισοδήματος και προϊόντος της οικονομίας δηλαδή **το μέγεθος της συνολικής ζήτησης**. Επίσης πιθανή μεταβολή του διαθέσιμου εισοδήματος - η οποία συνεπάγεται μεταβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης - μπορεί να επηρεαστεί η συνολική ζήτηση. Η αποτελεσματικότητα λοιπόν της δημοσιονομικής πολιτικής έγκειται από το βαθμό ισορροπίας που θα βρεθεί η οικονομία² και αν αυτή η ισορροπία είναι αυτή που επιθυμούν οι δημοσιονομικές αρχές εφαρμογής. Αυτό θα μπορούσε να γίνει πραγματοποιώντας τις ακόλουθες μεταβολές στα τέσσερα βασικά μεγέθη του κρατικού προϋπολογισμού:

- ✿ στον φόρο εισοδήματος,
- ✿ στο μέγεθος των έμμεσων φόρων ή των επιδοτήσεων,
- ✿ στις δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και
- ✿ στο μέγεθος των μεταβιβαστικών πληρωμών

Οι δύο πρώτες κατηγορίες αποτελούν τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ οι επόμενες δύο αποτελούν τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού. Ο προϋπολογισμός μπορεί να είναι:

- ✿ πλεονασματικός όταν $T > G$
- ✿ ελλειμματικός όταν $T < G$
- ✿ ισοσκελισμένος όταν $T = G$

Η Κυβέρνηση προσπαθεί να επιτύχει τη σταθεροποίηση του εισοδήματος της οικονομίας σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης (και χωρίς πληθωρισμό) μεταβάλλοντας ένα ή περισσότερα από τα βασικά μεγέθη του κρατικού προϋπολογισμού. Αυτό μπορεί να το επιτύχει με τους ακόλουθους τρόπους:

1.1.1.1. Επεκτατική Δημοσιονομική Πολιτική

Στην περίπτωση αυτή η δημοσιονομική πολιτική στοχεύει στην αύξηση της συνολικής δαπάνης στην οικονομία³. Συνεπεία αυτής είναι η αύξηση της συνολικής ζήτησης. Καθώς η ζήτηση αυξάνεται το σημείο ισορροπίας μεταξύ των δυνάμεων ζήτησης και προσφοράς μεταβάλλεται. Η μεταβολή αυτή σημαίνει ότι τόσο το επίπεδο τιμών όσο και η ποσότητα των αγαθών που παράγονται θα αυξηθούν. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ένα από τα παρακάτω:

- 🌈 αύξηση των δημόσιων δαπανών,
- 🌈 αύξηση των μεταβιβαστικών πληρωμών,

² Λιανός Θ., και Μπένος Ε., (1992), «Μακροοικονομική Ανάλυση & Δημοσιονομική Πολιτική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα σελ.330-334.

³ Λιανός Θ., και Μπένος Ε., (1992), «Μακροοικονομική Αναάλυση & Δημοσιονομική Πολιτική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα σελ.130-132.

- μείωση των φόρων,
- μείωση των έμμεσων φόρων ή και
- συνδυασμός των παραπάνω

Οποιαδήποτε αυτόνομη πολιτική ή συνδυασμός πολιτικών από τα παραπάνω έχει και επιπτώσεις είτε στο δημόσιο χρέος, είτε στη μείωση των φορολογικών εσόδων του προϋπολογισμού είτε οδηγεί σε μεγαλύτερη εμπλοκή του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα.

1.1.1.2. Περιοριστική Δημοσιονομική Πολιτική

Η Κυβέρνηση εφόσον διαπιστώσει ότι στην οικονομία υπάρχει υπερβολική συνολική δαπάνη και πληθωρισμός τότε η δημοσιονομική πολιτική στοχεύει στον περιορισμό της συνολικής δαπάνης και των πληθωριστικών πιέσεων. όπως είναι φυσικό θα χρησιμοποιηθούν αντίθετα μέτρα με εκείνα της επεκτατικής πολιτικής. Συγκεκριμένα η πολιτική αυτή θα πρέπει να προβεί στην αύξηση των άμεσων ή έμμεσων φόρων και στη μείωση των κρατικών δαπανών ή των μεταβιβαστικών πληρωμών.

1.1.1.3. Δημοσιονομική πολιτική και ανεργία

Η χρήση επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής είναι η ενδεδειγμένη για να μειωθεί η ανεργία. Το είδος της ανεργίας (τριβής, κυκλική, εποχική, φυσιολογική & διαρθρωτική) που υπάρχει είναι αυτό που προσδιορίζει και την επιτυχία του μέτρου. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσω της αύξησης των δημοσίων δαπανών, είτε μέσω της μείωσης στο φόρο φυσικών προσώπων ή επιχειρήσεων.

1.1.1.4. Δημοσιονομική πολιτική και πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός είναι μία κατάσταση της οικονομίας⁴ την οποία οι Κυβερνήσεις προσπαθούν να καταπολεμήσουν ή να μετριάσουν. Ωστόσο είναι και φυσιολογική λειτουργία της οικονομίας και μικρό ποσοστό δεν δημιουργεί προβλήματα. Οι οικονομικές δυνάμεις που διαμορφώνονται στην αγορά πιέζουν προς τα πάνω το γενικό επίπεδο τιμών ως αποτέλεσμα της εν γένει οικονομικής ανάπτυξης. Μια περιοριστική δημοσιονομική πολιτική είναι αυτή που μπορεί να φέρει αποτελέσματα εφόσον ο πληθωρισμός προέρχεται από την πλευρά της ζήτησης (πληθωρισμός ζήτησης). Στην περίπτωση του πληθωρισμού κόστους η πολιτική αυτή δεν θα είναι αποτελεσματική κατά συνέπεια απαιτείται η χρήση άλλου μέσου πολιτικής. Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι υψηλά ποσοστά πληθωρισμού έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομική μεγένθυση, στο ισοζύγιο και στη διανομή του εισοδήματος.

⁴ Λιανός Θ., και Μπένος Ε., (1992), «Μακροοικονομική Ανάλυση & Δημοσιονομική Πολιτική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα σελ.412 όπου πέραν από την εννοιολογική προσέγγιση του ορισμού του πληθωρισμού δηλαδή του ανεπιθύμητου φαινομένου της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών καταγράφεται και μία δεύτερη ως το φαινόμενο της συνεχούς μείωσης της αγοραστικής δύναμης του χρήματος.

1.1.1.5. Αντιστάθμιση ανεργίας και πληθωρισμού

Το μείγμα δημοσιονομικής πολιτικής δεν εξασφαλίζει πάντα την μείωση και των δύο μεταβλητών (πληθωρισμού & ανεργίας) καθώς η εφαρμογή του σε πολλές χώρες κατέδειξε την αδυναμία αντιμετώπισης των. Μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική μπορεί μεν να μειώσει την ανεργία αλλά αυξάνει τον πληθωρισμό. Αντίθετα μια περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, που μειώνει τον πληθωρισμό, μπορεί να αυξάνει την ανεργία.

1.1.2. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η νομισματική πολιτική έχει ως σκοπό τον επηρεασμό της οικονομικής δραστηριότητας, μεταβάλλοντας την προσφορά χρήματος. Φορέας άσκησης της νομισματικής πολιτικής είναι η Κεντρική Τράπεζα κατόπιν εντολής του Υπουργού Οικονομικών. Η αυξομείωση της ποσότητας χρήματος που πραγματοποιείται έχει επηρεάζει τόσο το ύψος του εισοδήματος όσο και το επίπεδο απασχόλησης⁵. Προκειμένου να το επιτύχει η Κεντρική Τράπεζα στοχεύει σε συγκεκριμένα μεγέθη τα οποία είναι:

- ▣ έλεγχος του πληθωρισμού,
- ▣ ισορροπία του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών,
- ▣ πραγματοποίηση υψηλού επιπέδου απασχόλησης και
- ▣ αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

Η επιτυχία της νομισματικής πολιτικής έγκειται στο να οδηγήσει την οικονομία σε κατάσταση ισορροπίας και να σταθεροποιήσει το εισόδημα μιας οικονομίας στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Η μεταβολή της προσφοράς χρήματος έχει σαν αποτέλεσμα τη μεταβολή του επιτοκίου και της επένδυσης, που με τη σειρά τους θα μεταβάλλουν το εισόδημα προς την ίδια κατεύθυνση και πολλαπλασιαστικά. Η νομισματική πολιτική όπως και η δημοσιονομική μπορεί να πάρει τη μορφή επεκτατικής ή περιοριστικής νομισματικής πολιτικής

1.1.2.1. Επεκτατική Νομισματική Πολιτική

Η αύξηση της προσφοράς χρήματος οδηγεί σε μείωση του επιτοκίου. Η πτώση του επιτοκίου τονώνει την επενδυτική δραστηριότητα αλλά ταυτόχρονα αυξάνει και τη ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά. Το αποτέλεσμα διοχετεύεται σε όλη την οικονομική δραστηριότητα (τόνωση) αλλά ωφελεί την παραγωγή, την απασχόληση και το εισόδημα. Οι κινήσεις αυτές της Κεντρικής Τράπεζας πραγματοποιούνται όταν στην οικονομία υπάρχει ύφεση και ανεργία.

1.1.2.2. Περιοριστική Νομισματική Πολιτική

⁵ Λιανός Θ., και Μπένος Ε., (1992), «Μακροοικονομική Αναάλυση & Δημοσιονομική Πολιτική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα σελ.334-335.

Αντίθετα θα δράσει η Κεντρική Τράπεζα στην περίπτωση που διαπιστώσει ότι η οικονομία παρουσιάζει πληθωρισμό. Θα προχωρήσει σε μείωση της προσφοράς χρήματος με αποτέλεσμα την άνοδο του επιτοκίου αποθαρρύνοντας οποιεσδήποτε επενδυτικές ή καταναλωτικές προσπάθειες. Ο περιορισμός αυτός θα οδηγήσει σε μείωση της συνολικής ζήτησης και πτώση ή συγκράτηση του πληθωρισμού.

1.2. ΤΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τα μέσα με τα οποία οι αρχές μιας χώρας ρυθμίζουν την κατάσταση της επιλέγοντας το προσφορότερο και το καταλληλότερο για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής πολιτικής είναι:

1.2.1. ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής περιλαμβάνουν τρεις μεγάλες κατηγορίες. Τις δημόσιες δαπάνες (G), τους φόρους (T), και το δημόσιο δανεισμό (D).

A. Οι Δημόσιες Δαπάνες (G) διαιρούνται σε:

- i. Δημόσιες Δαπάνες** για αγαθά και υπηρεσίες που προορίζονται για δημόσια κατανάλωση (αμοιβές δημοσίων υπαλλήλων, ενοίκια, αγορά διαρκών ή μη καταναλωτικών αγαθών όπως μικροϋπολογιστές, έπιπλα, γραφική ύλη, κ.α.).
- ii. Δημόσιες Δαπάνες** για αγαθά και υπηρεσίες που προορίζονται για δημόσια επένδυση (έργα υποδομής και σχηματισμός αποθεμάτων διαφόρων αγαθών).
- iii. Μεταβιβαστικές πληρωμές** εισοδήματος (συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, επιδοτήσεις επιχειρήσεων κ.α.).
- iv. Μεταβιβαστικές πληρωμές** κεφαλαίου (δάνεια).

B. Οι Φόροι (T) διαιρούνται σε:

- i. Άμεσους φόρους** εισοδήματος (φυσικών & νομικών προσώπων).
- ii. Άμεσους φόρους** περιουσίας (φόροι και τέλη επί ακίνητης περιουσίας).
- iii. Άμεσους φόρους** που αφορούν εισφορές για την κοινωνική ασφάλιση.
- iv. Έμμεσους φόρους κατανάλωσης ή εσωτερικοί φόροι δαπάνης** (Φ.Π.Α.).
- v. Εξωτερικούς Έμμεσους φόρους δαπάνης (δασμοί).**

Γ. Εξωτερικός δανεισμός.

1.2.2. ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με την άσκηση νομισματικής πολιτικής επιδιώκεται η μεταβολή της ποσότητας του χρήματος στην οικονομία, προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται στην πράξη για την επίτευξη των τεθέντων στόχων διακρίνονται σε βασικά και δευτερεύοντα και τα οποία είναι:

1.2.2.1. Βασικά Μέσα Άσκησης Νομισματικής & Πιστωτικής Πολιτικής

- i. Πολιτική Ανοικτής Αγοράς** η οποία συνίσταται σε αγοραπωλησίες βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κρατικών χρεογράφων στην ανοικτή αγορά από την Κεντρική Τράπεζα & επιδιώκεται αφενός να μεταβληθεί η προσφορά του χρήματος και αφετέρου να διαφοροποιηθεί η διάρθρωση των επιτοκίων.
- ii. Πάγιες πιστώσεις** οι οποίες αποσκοπούν στην επέκταση ή μείωση της προσφερόμενης ρευστότητας.
- iii. Πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου** που αφορά το κόστος που υφίστανται οι εμπορικές τράπεζες όταν δανείζονται από την Κεντρική Τράπεζα ή προεξοφλούν σ' αυτήν κρατικά χρεόγραφα.
- iv. Μεταβολές στα υποχρεωτικά διαθέσιμα⁶ των εμπορικών τραπεζών** έτσι ώστε να μεταβληθεί η συνολική προσφορά χρήματος.
- v. Μεταβολή του δημόσιου χρέους** όταν το δημόσιο δανείζεται από την κεντρική τράπεζα (με έκδοση νέου χρήματος) και το δάνει αυτό προκαλεί ισόποση αύξηση της προσφοράς χρήματος.

1.2.2.2. Δευτερεύοντα Μέσα Άσκησης Νομισματικής & Πιστωτικής Πολιτικής

- i. Οδηγίες και συστάσεις** από τις νομισματικές αρχές προς τις εμπορικές τράπεζες και
- ii. Ειδικοί πιστωτικοί έλεγχοι** για τον περιορισμό της Πίστης.

1.2.2.3. Μέσα Συναλλαγματικής Πολιτικής

Με τα συναλλαγματικά μέσα οι ασκούντες την οικονομική πολιτική και κυρίως η Κεντρική Τράπεζα, επιδιώκουν τον επηρεασμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας του εγχώριου νομίσματος έναντι των ξένων νομισμάτων, για την εξυπηρέτηση των στόχων της οικονομικής πολιτικής. Η συναλλαγματική ισοτιμία ενός νομίσματος, διαμορφώνεται στην αγορά συναλλάγματος από την προσφορά και τη ζήτηση γι' αυτό. Η προσφορά και η ζήτηση επηρεάζονται από ορισμένους βασικούς οικονομικούς παράγοντες και οι οποίοι είναι:

- i. το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** της υπό εξέταση χώρας,
- ii. η διαφορά στο επιτόκιο** μεταξύ του εγχώριου νομίσματος και των ξένων νομισμάτων και
- iii. η διαφορά μεταξύ εγχώριου πληθωρισμού** και πληθωρισμού των ξένων χωρών.

⁶ Δεν είναι σαφές αν η χρησιμοποίηση του ελάχιστου ορίου διαθεσίμων αυξάνει την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής. Συνεπώς, στο μέλλον δεν αποκλείεται η ΕΚΤ να θέλει να μειώσει ή ακόμη και να εγκαταλείψει τη χρησιμοποίησή του.

Οι δύο πρώτοι παράγοντες εξηγούν κυρίως βραχυχρόνιες εξελίξεις στην τιμή συναλλάγματος, ενώ ο τρίτος ερμηνεύει την εξέλιξη της τιμής συναλλάγματος μακροχρόνια.

1.2.2.4. Άμεσοι Έλεγχοι

Για την επίτευξη των σκοπών τους, οι ασκούντες οικονομική πολιτική καταφεύγουν στους άμεσους ελέγχους⁷, αφού προηγουμένως έχουν εξαντλήσει, χωρίς αποτέλεσμα, τα υπόλοιπα μέσα που έχουν στη διάθεση τους. Οι άμεσοι έλεγχοι θεωρούνται ως τα δραστικότερα μέσα που έχουν στο οπλοστάσιο τους οι ασκούντες οικονομική πολιτική. Οι άμεσοι έλεγχοι ομαδοποιούνται συνήθως σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες και είναι:

- i. Έλεγχοι (περιορισμοί) εξωτερικού εμπορίου, συναλλάγματος και μετανάστευσης**
- ii. Έλεγχοι τιμών και εισοδημάτων (πολιτική τιμών και εισοδημάτων) και**
- iii. Λοιποί Έλεγχοι Οργάνωσης της Οικονομίας** (που περιορίζονται κυρίως σε θεσμικό επίπεδο).

1.3. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωζώνης και της Ε.Ε. υφίσταται περιορισμούς στην χρησιμοποίηση των παραπάνω μέσων. Πιο συγκεκριμένα:

- Ⓢ **Η νομισματική πολιτική⁸ δεν μπορεί να ασκηθεί εθνικά**, καθώς ασκείται στο επίπεδο της ένωσης για όλα τα κράτη-μέλη του Ευρωσυστήματος και έχει ανατεθεί σε έναν υπερεθνικό Οργανισμό την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.).
- Ⓢ **Στην ζώνη του ευρώ έχει επιλεγεί ως ενιαίο νόμισμα το ευρώ (€) και η συναλλαγματική πολιτική⁹ ασκείται επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ε.Κ.Τ.**
- Ⓢ **Με την συνθήκη του Μάαστριχτ καθιερώθηκε η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και η κατάργηση κάθε συναλλαγματικού περιορισμού¹⁰ ήδη από τον Ιούλιο**

⁷ Η αναφορά στους άμεσους ελέγχους γίνεται εδώ για λόγους πληρότητας. Η σχετική σημασία των ελέγχων αυτών περιορίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο, διαχρονικά.

⁸ Στο άρθρο 101 της συνθήκης του Μαστριχτ ως νομισματικός περιορισμός αναγράφεται η απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης του Δημοσίου Χρέους.

⁹ Άρθρα 106-109Μ της συνθήκης του Μαστριχτ περί εκχώρησης στην ΕΚΤ της συναλλαγματικής και νομισματικής πολιτικής όπως διαμορφώθηκαν μετά την Συνθήκη της Λισαβώνας.

¹⁰ Στο Συμβούλιο της Μαδρίτης το 1989 εγκρίθηκε ένα σχέδιο από τους ηγέτες των κρατών μελών για την οικονομική και νομισματική ενοποίηση που περιλάμβανε τρία στάδια. Το σχέδιο εντάχθηκε στη συνθήκη του Μάαστριχτ και εγκρίθηκε από όλα τα κράτη μέλη έως τον Δεκέμβριο του 1991, ήδη από την 01/07/1990 είχαν αρθεί τα εμπόδια για την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και την αποτροπή κάθε

του 1990. Επομένως **κάθε άμεσος έλεγχος απαγορεύεται** και έρχεται σε αντίθεση με τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες.

- ☉ Και η δημοσιονομική πολιτική υπόκειται σε περιορισμούς, αφενός μεν από το σύμφωνο σταθερότητας & ανάπτυξης¹¹ αφετέρου από την δανειακή σύμβαση (μνημόνιο) για την παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων¹².

1.4. ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ ΣΤΟ «ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ»

Σύμφωνα με τον Πανταζίδη (2000) η παρακολούθηση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών δεν παύει να αποτελεί ένα δείκτη της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας: *«Η αποφυγή περαιτέρω διεύρυνσης του εξωτερικού ελλείμματος υποδεικνύει την ανάγκη παρεμβάσεων και σε μικροοικονομικό επίπεδο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας¹³»*.

Στην έκθεση της ΤτΕ (2005) σημειώνεται η σημαντική και χωρίς προηγούμενο διεύρυνση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και υποδεικνύονται άμεσα μέτρα αποκλιμάκωσης του¹⁴.

Ο Αναστασάτος (2008) αναδεικνύει το γενικότερο χαρακτηριστικό της ταχείας ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας, ότι δηλαδή βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην ενίσχυση της συνολικής εγχώριας ζήτησης. *«Η επιλογή ενός τέτοιου μοντέλου*

συναλλαγματικού περιορισμού που αποτελούσε και το πρώτο στάδιο ενοποίησης. Το δεύτερο στάδιο ξεκίνησε την 01/01/1994 με την ίδρυση στη Φρανκφούρτη του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος και το τρίτο με την υιοθέτηση από 11 χώρες την 01/01/1999 του ενιαίου νομίσματος & την Ελλάδα από 01/01/2001. Την 01/01/2002 τέθηκαν σε κυκλοφορία τα ευρωνομίσματα και δύο μήνες αργότερα τα εθνικά νομίσματα αποσύρθηκαν. Τα ανωτέρω ήταν συνέπεια της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (1986) που προέβλεπε τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών & την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών-μελών.

¹¹ Στο αποτρεπτικό σκέλος του συμφώνου σταθερότητας & ανάπτυξης προβλέπεται η **διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ)**. Η διαδικασία αυτή τίθεται σε εφαρμογή όταν το έλλειμμα υπερβαίνει το όριο 3% του ΑΕΠ που προβλέπει η Συνθήκη ΕΚ. Εάν κριθεί ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους μέλους είναι υπερβολικό κατά την έννοια της Συνθήκης, το Συμβούλιο του συνιστά να το διορθώσει εντός της προθεσμίας που του ορίζει. Σε περίπτωση που το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με τη σύσταση, λαμβάνονται περαιτέρω μέτρα και, εφόσον το κράτος αυτό συμμετέχει στην ευρωζώνη, είναι δυνατόν να επιβληθούν κυρώσεις. *Η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ουγγαρία με την με αριθμό 7516/13-03-2012 απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης.*

¹² Αναλυτικότερα παρουσιάζεται σε επόμενο κεφάλαιο.

¹³ Στέλιος Ν. Πανταζίδης: "Η διατηρησιμότητα του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών" που κυκλοφόρησε στο δέκατο πέμπτο τεύχος του "Οικονομικού Δελτίου" της Τράπεζας της Ελλάδος της 15 Ιουλίου 2000.

¹⁴ Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης Ελλάδος του έτους 2010 στο κεφάλαιο του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, σελ 111-119.

ανάπτυξης είναι ενδογενής: αντικατοπτρίζει ένα δομικό έλλειμμα εξωτερικής ανταγωνιστικότητας».

Στην ειδική έκθεση της ΤτΕ (2010) σημειώνεται : «...συνεπώς, όταν επί μακρό χρονικό διάστημα ο εξωτερικός δανεισμός χρηματοδοτεί καταναλωτικές δαπάνες, θα επακολουθήσει αναπόφευκτα στο μέλλον μια περίοδος κατά την οποία η κατανάλωση θα χρειαστεί να υπολείπεται του εισοδήματος, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξυπηρέτηση των τοκοχρεολυσίων του εξωτερικού χρέους¹⁵. Η ανωτέρω κατάσταση δεν είναι διατηρήσιμη αλλά ούτε και βιώσιμη» και επίσης στην ετήσια έκθεση της ΤτΕ (2010) ¹⁶ «...όλοι οι διαθέσιμοι δείκτες πραγματικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας καταγράφουν από το 1987 σημαντική μείωση της ανταγωνιστικότητας που υπολογίζεται σε 19,7% με βάση τους ΔTK και 27,7% με βάση τους δείκτες κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος».

Τέλος ο Μαριόλης (2012) σημειώνει ότι «η συνεχής διάβρωση της ανταγωνιστικότητας είναι διαχρονικό πρόβλημα και δεν είναι νέο. Προυπάρχει της κρίσης του 2008 και ήταν αναπόφευκτο να οδηγήσει σε αδιέξοδο. Η χαμηλή αποταμίευση διογκώνει το δημόσιο χρέος καθώς πρέπει να χρηματοδοτηθεί από το εξωτερικό με αποτέλεσμα να διευρύνεται το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Το πρόβλημα του δημοσιονομικού ελλείμματος συμπλέκεται με αυτό του εξωτερικού ελλείμματος και χρέους και τα δίδυμα ελλείμματα αναδεικνύονται ως η κύρια πηγή που τροφοδοτεί έναν φαύλο κύκλο».

Οι παραπάνω αιτιάσεις καθώς και άλλες πολλές (προγενέστερες) των Ζολώτα (1992), Βαβούρα (1993) Αλογοσκούφη (1996) διέγνωσαν με ιδιαίτερη ακρίβεια τις ανισορροπίες του ΙΤΣ και κατέθεσαν προτάσεις εξισορρόπησης του οι οποίες δεν εφαρμόστηκαν.

1.5. ΕΘΝΙΚΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το «Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών» είναι ο σημαντικότερος λογαριασμός του Ισοζυγίου Πληρωμών και ο πιο σημαντικός του Κράτους γιατί:

- (i) δείχνει την οικονομική δύναμη της χώρας σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο,
- (ii) επηρεάζει τις διακυμάνσεις του Εθνικού Εισοδήματος Y , όπου από την **εθνικολογιστική ταυτότητα λαμβάνουμε: $Y = C + I + G + CA$ (1)** { Y το συνολικό εισόδημα, C η συνολική κατανάλωση, I η συνολική επένδυση, G οι κρατικές δαπάνες & CA οι καθαρές εξαγωγές (συνολικές εξαγωγές μείον συνολικές εισαγωγές) },

¹⁵ ΤτΕ «Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελλάδας : Αιτίες ανισορροπιών και προτάσεις πολιτικής», Ιούλιος 2010.

¹⁶ Έκθεση του Διοικητή της Τραπεζής Ελλάδος του έτους 2010 στο κεφάλαιο του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, σελ 137-138.

(iii) ένα πλεόνασμα (έλλειμμα) του CA επηρεάζει θετικά (αρνητικά) την οικονομική δραστηριότητα της χώρας και

(iv) δείχνει κατά πόσο η οικονομία της χώρας μπορεί να λειτουργεί χωρίς δανεισμό από το εξωτερικό.

Πιο συγκεκριμένα έπεται από την (1) ότι:

$$Y = C + I + G + CA \quad (1) \Rightarrow CA = Y - (C + I + G) \quad (2)$$

Αν $CA < 0$,

☞ η χώρα μπορεί να δαπανά αξία εισοδήματος μεγαλύτερη από την αξία του προϊόντος που παράγει, **μόνο αν δανείζεται από το εξωτερικό** και

☞ υπάρχει έντονη συσχέτιση μεταξύ εθνικής αποταμίευσης (S) και Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.

Σε μία κλειστή οικονομία, γνωρίζουμε ότι ισχύουν τα εξής:

Η ιδιωτική αποταμίευση (S_p) ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και της κατανάλωσης και επομένως ισχύει:

$$S_p = Y - T - C \quad (3), \text{ όπου } T \text{ τα φορολογικά έσοδα και}$$

η κρατική αποταμίευση (S_g) ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ κρατικών εσόδων και κρατικών δαπανών όπου ισχύει:

$$S_g = T - G \quad (4)$$

Επομένως έπεται ότι η συνολική αποταμίευση είναι :

$$S = S_p + S_g \quad (5) \Rightarrow S = Y - C - T \quad (7) \text{ όμως}$$

ισχύει ότι $Y = C + I + G \quad (6) \Rightarrow I = Y - C - G \quad (8)$ και από τις (7) & (8) καταλήγουμε σε $S = I \quad (9)$ δηλαδή η αποταμίευση ταυτίζεται με την επένδυση.

Σε μία ανοικτή οικονομία ισχύουν τα εξής:

$$S_p = Y - C - T \quad (3)$$

$$S_g = T - G \quad (4)$$

$$S = S_p + S_g \quad (5) \Rightarrow S = Y - C - G \quad (7)$$

αλλά ισχύει ότι

$$Y = C + I + G + CA \quad (10) \Rightarrow I + CA = Y - C - G \quad (11)$$

και από τις (7) & (11) λαμβάνουμε ότι: $S = I + CA \quad (12)$ δηλαδή ναι μεν η αποταμίευση ταυτίζεται με την επένδυση αλλά όχι πλήρως και μπορεί να διαβασθεί ως ακολούθως:

☞ η εθνική αποταμίευση μπορεί να χρηματοδοτήσει εγχώριες επενδύσεις, I, ή επενδύσεις στο εξωτερικό, μέσω του CA.

☞ Αν γράψουμε την (12) ως $I = S - CA$ τότε μία επένδυση μπορεί να χρηματοδοτηθεί είτε από την εθνική αποταμίευση ή από καθαρό δανεισμό από το εξωτερικό, μέσω της διεύρυνσης του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών.

☞ Αν γράψουμε την (12) ως $CA = S - I$ τότε:

- Ⓢ αν $CA > 0$ η χώρα μας δανείζει στο εξωτερικό το περίσσειμα της εθνικής αποταμίευσης.
- Ⓢ Αν $CA < 0$, η χώρα μας δανείζεται από το εξωτερικό για να χρηματοδοτήσει τις επενδύσεις, αφού οι εγχώριοι πόροι δεν επαρκούν.

1.6. ΣΧΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ & ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ - ΔΙΔΥΜΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ

Από τις ανωτέρω εξισώσεις (12), (4) & (5) γνωρίζουμε ότι:

$S = I + CA$ & ότι $S = S_p + S_g = S_p + (T-G)$ δηλαδή το $G-T$ αποτελεί το δημοσιονομικό έλλειμμα και επομένως ισχύει:

$$I+CA = S_p + (T-G) \Rightarrow I+CA = S_p - (G-T) \Rightarrow CA = S_p - I - (G-T) \quad (13)$$

Η παραπάνω εξίσωση (13) μας δείχνει ότι όταν το μέγεθος $(G-T)$ αυξάνεται τότε δημιουργείται δημοσιονομικό έλλειμμα. Το έλλειμμα αυτό καλείται και **δίδυμο έλλειμμα**.

Ωστόσο είναι πιθανό να συμβαίνουν τα κατωτέρω στην σχέση (13):

$$\text{Ⓢ } CA = S_p - \downarrow I - (G-T) \uparrow \text{ και}$$

$$\text{Ⓢ } CA = \uparrow S_p - I - (G-T) \uparrow$$

Γενικά η εθνικολογιστική ταυτότητα μας έδειξε ότι μια ανοικτή οικονομία μπορεί να δαπανήσει αξία εισοδήματος διαφορετική από την αξία του προϊόντος που παράγει.

Αν αυτή η διαφορά, που αντιστοιχεί στο έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, οφείλεται σε αυξημένη ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά τότε:

- ⚡ η χώρα εισάγει τρέχουσα κατανάλωση που χρηματοδοτείται με καθαρό δανεισμό από το εξωτερικό,
- ⚡ ο εν λόγω δανεισμός θα πρέπει να αποπληρωθεί στο μέλλον δημιουργώντας πίεση στον Προϋπολογισμό του Κράτους,
- ⚡ η αυξημένη τρέχουσα κατανάλωση¹⁷ επιβαρύνει την μελλοντική κατανάλωση και
- ⚡ μελλοντικά το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών δεν μπορεί να παραμένει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους (απαιτείται ισορροπία) καθώς, από ένα σημείο και μετά, το ύψος του εξωτερικού χρέους φτάνει σε τέτοια επίπεδα που καθίσταται πλέον αδύνατη η χρηματοδότησή του.

¹⁷ Η αύξηση της δυνατότητας δανεισμού οδηγεί σε αύξηση της παρούσας κατανάλωσης και μείωση της αποταμίευσης. Βλέπε Jappelli and Pagano (1994) & Bayoumi (1993).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι καθορισμού της οικονομικής πολιτικής μίας χώρας. Η χώρα μας πρέπει να καταβάλλει μέγιστη προσπάθεια στην κατεύθυνση εξυγίανσης των οικονομικών της μέσω της ισοσκέλισης του κρατικού Προϋπολογισμού. Καθώς όμως η νομισματική πολιτική ασκείται συλλογικά σε επίπεδο Ένωσης η προσπάθεια βελτίωσης των Οικονομικών Αποτελεσμάτων του Κράτους γίνεται δυσκολότερη. Ωστόσο, είναι εθνικό ζήτημα και παράλληλα απαιτητό από όλους, η αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Ελληνικής Οικονομίας και δη η αντιμετώπιση των δίδυμων ελλειμμάτων του Προϋπολογισμού. Η κάμψη της κατανάλωσης, η συγκράτηση του δανεισμού επιχειρήσεων & νοικοκυριών, η αύξηση της αποταμίευσης, η μείωση των εισαγωγών με την παράλληλη αύξηση των εξαγωγών νομοτελειακά θα οδηγήσει σε βελτίωση του ΙΤΣ και στον δρόμο της παραγωγής πρωτογενών πλεονασμάτων. *Η διαδικασία αυτή όμως, θα πρέπει να είναι μακροχρόνια, συνεπής και άρρηκτα συνδεδεμένη με αυτά που επιτάσσει το πλέγμα δεσμεύσεων και υποχρεώσεων της ΟΝΕ.*

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Την 1^η Ιανουαρίου 1999 έντεκα (11) χώρες¹⁸ της Ευρώπης έκαναν το αποφασιστικό βήμα προς τη δημιουργία του ενιαίου νομισματικού χώρου και υιοθέτησαν αφενός μεν το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα και αφετέρου ενιαία νομισματική πολιτική. Το πεπρωμένο των χωρών αυτών την στιγμή εκείνη συνδέθηκε με την μεγαλύτερη νομισματική μετάβαση που πραγματοποιήθηκε ποτέ στην σύγχρονη ιστορία. Την ίδια στιγμή η οικονομική πολιτική των χωρών αυτών και το πλαίσιο άσκησης της άλλαξε ριζικά, όπως επίσης και αυτή των υποψηφίων προς ένταξη μελών. Οι προκλήσεις που παρουσιάστηκαν στη νέα αυτή εποχή ήταν πολλές. Όπως πολλές ήταν και είναι οι ευκαιρίες αλλά και οι απειλές από το νέο αυτό οικοδόμημα του οποίου τα χαρακτηριστικά θα δοκιμαστούν για πρώτη φορά από τα κράτη μέλη. Η Ελλάδα από το 1994 και μετά εισήλθε σε φάση προσαρμογής της οικονομίας της, προκειμένου να εισέλθει στη νομισματική ένωση. Πράγματι αυτό επιτεύχθηκε μόλις την 1^η Ιανουαρίου 2001 με την εισδοχή της στους κόλπους της ΟΝΕ. Η ΟΝΕ συνέβαλε στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, στη προστασία των καταναλωτών και στη ανάπτυξη επενδυτικού περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα της όλης αυτής προσπάθειας ήταν η ανάδειξη του ευρώ (€) σε παγκόσμιο νόμισμα.

2.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1992 και κυρώθηκε από τα κοινοβούλια των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου του 1993. Προέβλεπε την σταδιακή εγκαθίδρυση ενιαίας νομισματικής πολιτικής, βασισμένης στο ενιαίο νόμισμα, το οποίο θα διαχειρίζεται μια ενιαία και ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα (ΕΚΤ) και με στόχο την διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Προκειμένου να επιτευχθεί η θεσμική ολοκλήρωση της Νομισματικής ένωσης δημιουργήθηκαν τρία στάδια τα οποία θα οδηγούσαν στην θεσμική ολοκλήρωση της ένωσης:

2.1.1. ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

¹⁸ Οι χώρες της Αυστρίας, του Βελγίου, της Φινλανδίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας αποτέλεσαν τον πυρήνα του ενιαίου νομίσματος στις διατραπεζικές συναλλαγές χωρίς νόμισμα. Η Ελλάδα ακολούθησε την 1η Ιανουαρίου του 2001. Την 1η Ιανουαρίου 2002, στις δώδεκα χώρες της ευρωζώνης τέθηκαν σε κυκλοφορία χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ. Τα εθνικά νομίσματα αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία δύο μήνες αργότερα. Από τότε, το ευρώ είναι το μοναδικό νόμιμο μέσο πληρωμής για όλες τις συναλλαγές σε μετρητά και τις τραπεζικές συναλλαγές στις χώρες της ευρωζώνης, οι οποίες αντιπροσωπεύουν πάνω από τα δύο τρίτα του πληθυσμού της ΕΕ (318 εκατομμύρια άνθρωποι σήμερα).

2.1.1.1. Το πρώτο στάδιο

Ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990 και περιλάμβανε:

- ✚ απόλυτα ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων εντός της ΕΕ (κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων),
- ✚ αύξηση των πόρων που αποσκοπούσαν στην εξάλειψη των ανισοτήτων ανάμεσα στις περιοχές της Ευρώπης (διαρθρωτικά ταμεία),
- ✚ οικονομική σύγκλιση μέσω πολυμερούς εποπτείας των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών.

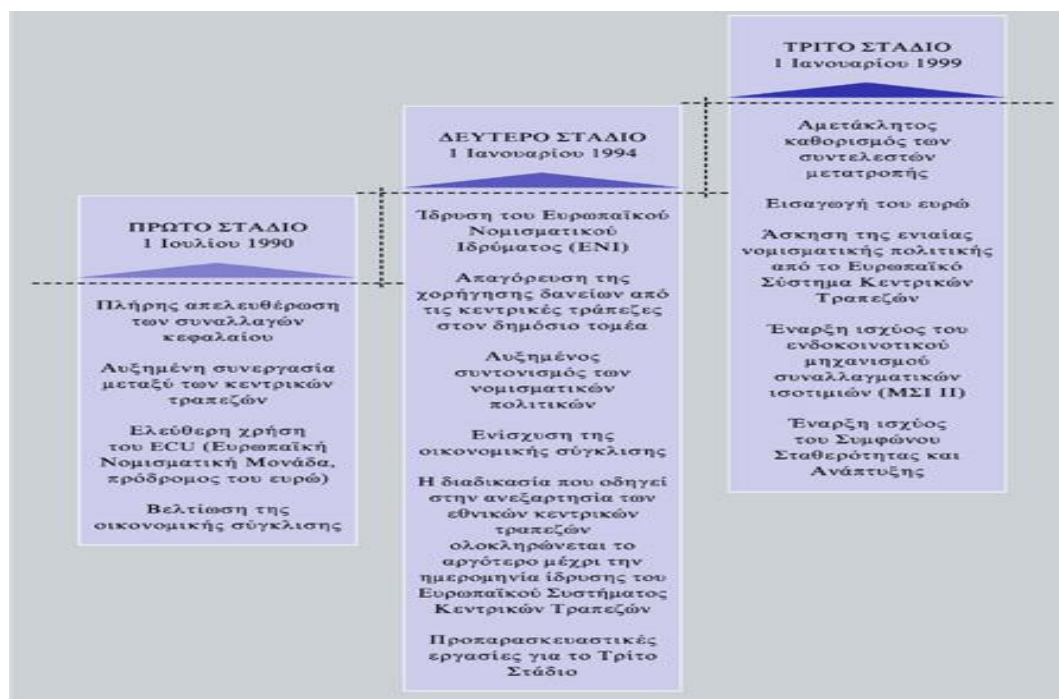
2.1.1.2. Το δεύτερο στάδιο

Ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1994 και προέβλεπε:

- ✗ την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) στη Φρανκφούρτη. Το ΕΝΙ αποτελείται από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της ΕΕ,
- ✗ την ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών,
- ✗ οδηγίες για να μειωθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα των κρατών μελών.

2.1.1.3. Το τρίτο στάδιο

Ήταν η γέννηση του ευρώ. Την 1η Ιανουαρίου 1999 έντεκα χώρες υιοθέτησαν το ευρώ, και το έκαναν κτήμα τους. Από εκείνη τη στιγμή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πήρε τη σκυτάλη από το ΕΝΙ και ανέλαβε την ευθύνη για τη νομισματική πολιτική, η οποία καθορίζεται και εφαρμόζεται σε ευρώ (σχήμα 1).

(Σχήμα 1)

2.1.2. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ¹⁹

Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ πρέπει να πληροί πέντε κριτήρια σύγκλισης για να είναι σε θέση να περάσει στο τρίτο στάδιο. Αυτά είναι:

I. Σταθερότητα των τιμών

Όσον αφορά το ποσοστό του πληθωρισμού, δεν μπορεί να υπάρχει απόκλιση μεγαλύτερη της τάξης του 1,5% σε σχέση με το μέσο όρο του ποσοστού του πληθωρισμού των τριών κρατών μελών με το χαμηλότερο πληθωρισμό.

II. Επιτόκια

Όσον αφορά τα μακροπρόθεσμα επιτόκια, δεν μπορεί να υπάρχει απόκλιση μεγαλύτερη της τάξης του 2% σε σχέση με το μέσο όρο των επιτοκίων των τριών κρατών μελών με τα χαμηλότερα επιτόκια.

III. Έλλειμμα

Το έλλειμμα του προϋπολογισμού των κρατών μελών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ.

IV. Δημόσιο χρέος

Το χρέος του ευρύτερου κυβερνητικού τομέα (εθνικό χρέος) δεν μπορεί να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ.

V. Σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας

Το νόμισμα να συμμετέχει στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, να έχει παραμείνει εντός των επιτρεπτών περιθωρίων διακύμανσης και να μην έχει υποτιμηθεί κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών (πριν την ένταξη της χώρας).

2.1.3. ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΣΣΑ)

Όμως, από τα πρώτα χρόνια της εφαρμογής της ΟΝΕ, σύμφωνα με την Επιτροπή (2005) έγινε γρήγορα αντιληπτό ότι τα κράτη-μέλη «κατέφευγαν εκτεταμένα στη δημοσιονομική πολιτική για να δημιουργήσουν ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να προκαλούνται σοβαρές πιέσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία και στην εκπλήρωση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Έτσι, οι εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές στα πλαίσια της ΟΝΕ θα έπρεπε να βρουν μια ισορροπία ανάμεσα στην ευελιξία των δημοσιονομικών πολιτικών²⁰, - όταν οι εθνικοί κρατικοί προϋπολογισμοί είναι τα μόνα διαθέσιμα εργαλεία των κρατών-μελών για την αντιμετώπιση των ασύμμετρων διαταραχών - και στις μεταδοτικές επιπτώσεις των μη διατηρήσιμων εθνικών χρεών και ελλειμμάτων μιας χώρας-μέλους, τα οποία μπορούν να βλάψουν άλλα κράτη-μέλη και ενδεχομένως να ασκήσουν αδικαιολόγητες πιέσεις

¹⁹ http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_7/index_el.htm

²⁰ Ο De Grauwe (1994) αναφέρει ότι : «όταν λείπει το εργαλείο της συναλλαγματικής ισοτιμίας, οι εθνικοί κρατικοί προϋπολογισμοί αναλαμβάνουν τον ρόλο των αυτόματων σταθεροποιητών».

στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα». Αποτέλεσμα του ανωτέρω ήταν η ενσωμάτωση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) στο κοινοτικό κεκτημένο.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) είναι ένα κανονιστικό πλαίσιο για τον συντονισμό²¹ των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών των χωρών που συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Σκοπός του είναι να διασφαλίζει την ευρωστία των δημοσίων οικονομικών, απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ. Το σύμφωνο έχει ένα προληπτικό και ένα αποτρεπτικό σκέλος και εστιάζει στη Μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Ειδικότερα:

2.1.3.1. Το προληπτικό σκέλος

Σύμφωνα με το προληπτικό σκέλος του Συμφώνου, τα κράτη μέλη υποβάλλουν κάθε χρόνο πρόγραμμα σταθερότητας (ή σύγκλισης) που παρουσιάζει τους τρόπους με τους οποίους σκοπεύουν να επιτύχουν ή να διατηρήσουν υγιή δημόσια οικονομικά μεσοπρόθεσμα ενόψει ιδίως των δημοσιονομικών επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού. Η Επιτροπή αξιολογεί τα προγράμματα αυτά και το Συμβούλιο εκδίδει γνώμη. Το προληπτικό σκέλος περιλαμβάνει δύο μέσα οικονομικής πολιτικής που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποφυγή "υπερβολικών" ελλειμμάτων. Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, μπορεί να απευθύνει έγκαιρη προειδοποίηση για την αποφυγή υπερβολικού ελλείμματος. Μέσω του συστήματος έγκαιρης συμβουλευτικής υποστήριξης σε θέματα πολιτικής, η Επιτροπή μπορεί να κάνει σύσταση σε ένα κράτος μέλος να τηρεί τις υποχρεώσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

2.1.3.2. Το αποτρεπτικό σκέλος

Το αποτρεπτικό σκέλος του συμφώνου αφορά τη λεγόμενη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος²² (ΔΥΕ). Κατά την Επιτροπή (2000) η διαδικασία αυτή «τίθεται σε εφαρμογή όταν το έλλειμμα υπερβαίνει το όριο 3% του ΑΕΠ που προβλέπει η Συνθήκη ΕΚ. Εάν κριθεί ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους μέλους είναι υπερβολικό κατά την έννοια της Συνθήκης, το Συμβούλιο του συνιστά να το

²¹Σύμφωνα με το άρθρο 99 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Επίσημη Εφημερίδα των Ε.Κ./24-02-2002/ΕΛ/С/325/33) στο οποίο ρητά αναφέρεται "τα κράτη μέλη θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν στα πλαίσια του Συμβουλίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 98». Επίσης άρθρα 2, 4, 98 & 100 έως 104 που εισήχθησαν με τη συνθήκη του Μάαστριχτ & επιπλέον άρθρα 125 & 126 της συνθήκης ΕΚ που εισήχθησαν με τη συνθήκη του Άμστερνταμ

²²Σύμφωνα με το άρθρο 104 παρ.3 και έπειτα της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Επίσημη Εφημερίδα των Ε.Κ./24-02-2002/ΕΛ/С/325/33) . Η ΔΥΕ καθορίζει τα κριτήρια, τα χρονοδιαγράμματα και τις προθεσμίες για την έκδοση από το Συμβούλιο απόφασης σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Η απόφαση λαμβάνεται εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος μετά τη λήξη της προθεσμίας που έχουν τα κράτη μέλη της ΕΕ να υποβάλουν έκθεση στην Επιτροπή για τα δημόσια οικονομικά τους, την 1^η Απριλίου και την 1^η Οκτωβρίου.

διορθώσει εντός της προθεσμίας που του ορίζει. Σε περίπτωση που το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με τη σύσταση, λαμβάνονται περαιτέρω μέτρα και, εφόσον το κράτος αυτό συμμετέχει στην ευρωζώνη, είναι δυνατόν να επιβληθούν κυρώσεις».

2.1.3.3. Μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών

Ο πληθυσμός της Ευρώπης γερνάει, αφού οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια και αποκτούν λιγότερα παιδιά. Έτσι, οι χώρες της ΕΕ βρίσκονται αντιμέτωπες με το πρόβλημα του πώς να εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομιών τους. Ενόψει αυτής της πρόκλησης και με δεδομένη την έμφαση που δίνει το Σύμφωνο²³ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών μακροπρόθεσμα, καταρτίζονται κοινές δημοσιονομικές προβλέψεις σε επίπεδο ΕΕ, ενώ παράλληλα παρακολουθείται και αξιολογείται η δημοσιονομική κατάσταση κάθε χώρας. Η βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών εξετάζεται επίσης κατά την αξιολόγηση των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης.

2.1.4. Η ΕΥΡΩΜΑΔΑ

Η Ευρωμάδα είναι το άτυπο όργανο στο οποίο συναντώνται οι υπουργοί Οικονομικών των χωρών της ευρωζώνης. Στόχος αυτών των συναντήσεων είναι η βελτίωση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών, η εποπτεία των δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών των χωρών της ευρωζώνης και η εκπροσώπηση του ευρώ σε διεθνή νομισματικά φόρουμ.

2.1.5. Η Ε.Κ.Τ. & ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Στο κέντρο του Ευρωσυστήματος²⁴ βρίσκεται η ΕΚΤ. Με την υιοθέτηση της Συνθήκης της Λισαβόνας, η ΕΚΤ γίνεται θεσμικό όργανο²⁵ της Ευρωπαϊκής

²³Το οποίο μεταρρυθμίστηκε το 2005 στην Λισαβόνα (βλέπε Συνθήκη της Λισαβόνας).

²⁴Το Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) και των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Με άλλα λόγια, το ΕΣΚΤ συμπεριλαμβάνει τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ΕΕ που δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη το ευρώ είτε επειδή υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς (Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο) είτε επειδή είναι χώρες με παρέκκλιση. Στην τελευταία περίπτωση εμπνύουν σήμερα η Σουηδία και τα 7 από τα 12 κράτη μέλη που έχουν ενταχθεί στην ΕΕ από το Μάιο του 2004 και μετά. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι εν λόγω χώρες έχουν ακόμη το δικό τους εθνικό νόμισμα, για το οποίο εξακολουθούν να ασκούν τη δική τους νομισματική πολιτική, και οι κεντρικές τους τράπεζες διατηρούν προς το παρόν την κυριαρχική τους αρμοδιότητα σε νομισματικά θέματα. Βέβαια, αυτό σημαίνει ότι δεν συμμετέχουν στην εκτέλεση των κύριων δραστηριοτήτων της Νομισματικής Ένωσης, όπως στην άσκηση νομισματικής πολιτικής για τη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, οι ΕθνΚΤ των χωρών που δεν συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ είναι προσηλωμένες στις αρχές των νομισματικών πολιτικών που στοχεύουν στη σταθερότητα των τιμών. Επιπλέον, η συμμετοχή στο ΕΣΚΤ συνεπάγεται, σε διαφορετικό βαθμό, ενεργή συνεργασία με το Ευρωσύστημα σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων, όπως συμμετοχή στο σύστημα πληρωμών TARGET2 και συνδρομή στη συλλογή στατιστικών στοιχείων. Επιπλέον, ο ευρωπαϊκός Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II (ΜΣΙ II) παρέχει ένα πλαίσιο

Ένωσης. Η Συνθήκη οριοθετεί με σαφήνεια τις δραστηριότητες της ΕΚΤ, οι οποίες συνίστανται στην εκτέλεση λειτουργιών κεντρικής τράπεζας για το ευρώ. Έτσι από 1^{ης} Ιανουαρίου 1999 το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών²⁶ (ΕΣΚΤ) με προεξέχοντα την Ε.Κ.Τ. αναλαμβάνει κύρια και δευτερεύοντα καθήκοντα τα οποία είναι:

2.1.5.1. Τα κύρια καθήκοντα του Ευρωσυστήματος

Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναθέτει στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) την αποστολή να εκτελεί λειτουργίες κεντρικής τράπεζας για την Ένωση²⁷.

ι. Νομισματική πολιτική

Το Ευρωσύστημα «είναι υπεύθυνο για τη χάραξη και την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ που πραγματοποιείται μέσω του πλήρη ελέγχου της νομισματικής βάσης από το Ευρωσύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) είναι τα μοναδικά ιδρύματα που έχουν το δικαίωμα να εκδίδουν τα τραπεζογραμμάτια που αποτελούν

συνεργασίας με το Ευρωσύστημα σε θέματα νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής. Το θεσμικό όργανο για αυτήν τη συνεργασία είναι το Γενικό Συμβούλιο της ΕΚΤ. Η "Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας", η οποία μετονομάστηκε σε "Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης" με ισχύ από την 1η Δεκεμβρίου 2009, καθώς και το "Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας" (Καταστατικό του ΕΣΚΤ), αποτελούν τη νομική βάση για το ΕΣΚΤ. Η Συνθήκη αναθέτει στο ΕΣΚΤ γενικά να εκτελεί τις λειτουργίες κεντρικής τράπεζας για το ευρώ. Το Καταστατικό του ΕΣΚΤ ορίζει ειδικότερα τα σχετικά καθήκοντα και λειτουργίες της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ.

²⁵ Άρθρο 13 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

²⁶ Τα νομικά κείμενα που θέσπισαν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) – η Συνθήκη του Μάαστριχτ και το Καταστατικό του ΕΣΚΤ του 1993 – συντάχθηκαν με γνώμονα ότι όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) θα υιοθετήσουν το ευρώ και, επομένως, το ΕΣΚΤ θα εκτελεί όλα τα καθήκοντα που απορρέουν από το ενιαίο νόμισμα. Ωστόσο, το "Ευρωσύστημα" είναι αυτό που διαδραματίζει τον κεντρικό ρόλο μέχρις ότου όλες οι χώρες της ΕΕ εισαγάγουν το ευρώ. Με τον όρο "Ευρωσύστημα" νοείται η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ΕΕ που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Η πρώτη επίσημη αναφορά σε αυτό έγινε με τη συνθήκη της Λισαβώνας (άρθρο 282 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Το Ευρωσύστημα, που είναι το σύστημα κεντρικών τραπεζών της ζώνης του ευρώ, περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) των 17 κρατών μελών της ΕΕ που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως το κοινό τους νόμισμα. Επομένως, το Ευρωσύστημα είναι ένα υποσύνολο του ΕΣΚΤ. Καθώς οι αποφάσεις πολιτικής της ΕΚΤ, όπως οι αποφάσεις για τη νομισματική πολιτική, εφαρμόζονται φυσικά μόνο στις χώρες της ζώνης του ευρώ, στην πράξη το Ευρωσύστημα είναι αυτό που εκτελεί, ως ομάδα, τις λειτουργίες κεντρικής τράπεζας για τη ζώνη του ευρώ. Με αυτόν τον τρόπο, η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ συμβάλλουν από κοινού στην επίτευξη των κοινών στόχων του Ευρωσυστήματος.

²⁷ Άρθρο 105 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και συμπληρωματικά άρθρα 106-115 της ίδιας συνθήκης.

νόμιμο χρήμα στη ζώνη του ευρώ. Δεδομένης της εξάρτησης του τραπεζικού συστήματος από τη νομισματική βάση, το Ευρωσύστημα βρίσκεται σε θέση να επηρεάζει αποφασιστικά τις συνθήκες και τα επιτόκια στην αγορά χρήματος²⁸».

ii. Πράξεις συναλλάγματος

«Οι πράξεις συναλλάγματος επηρεάζουν δύο πολύ σημαντικές μεταβλητές της νομισματικής πολιτικής. Τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τις εγχώριες συνθήκες ρευστότητας. Είναι επομένως λογικό το καθήκον αυτό να ανατίθεται στο Ευρωσύστημα καθώς με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι οι πράξεις συναλλάγματος παραμένουν συνεπείς με τους στόχους που θέτει η κεντρική τράπεζα για τη νομισματική πολιτική²⁹».

iii. Προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών

«Ο πυρήνας της χρηματοπιστωτικής υποδομής της οικονομίας αποτελείται από τα συστήματα πληρωμών τα οποία και αποτελούν το μέσο μεταφοράς χρημάτων μεταξύ πιστωτικών και άλλων νομισματικών ιδρυμάτων³⁰». Το Ευρωσύστημα έχει αναλάβει την προώθηση της ομαλής λειτουργίας τους και θεωρεί πολύ σημαντικό την ύπαρξη υγιών και αποδοτικών συστημάτων πληρωμών για τρεις κυρίως λόγους:

- ✱ για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής,
- ✱ για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και,
- ✱ κατ' επέκταση, για τη σταθερότητα της οικονομίας ως σύνολο.

iv. Κατοχή και διαχείριση συναλλαγματικών διαθεσίμων

«Η διαχείριση του χαρτοφυλακίου συναλλαγματικών διαθεσίμων αποσκοπεί πρωτίστως στο να διασφαλίζεται ότι η ΕΚΤ διαθέτει επαρκή ρευστότητα για τη διενέργεια πράξεων συναλλάγματος³¹. Η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της ΕΚΤ πραγματοποιείται επί του παρόντος σε αποκεντρωμένη βάση από τις ΕθνΚΤ που επιλέγουν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που αφορούν τη διαχείριση αυτή. Οι εν λόγω ΕθνΚΤ ενεργούν εκ μέρους της ΕΚΤ σύμφωνα με τις οδηγίες που λαμβάνουν από αυτήν. Αν και οι ΕθνΚΤ διαχειρίζονται με ανεξάρτητο τρόπο τα δικά τους συναλλαγματικά διαθέσιμα, όταν οι πράξεις τους στην αγορά συναλλάγματος υπερβαίνουν ένα ορισμένο όριο υπόκεινται στην έγκριση της ΕΚΤ, προκειμένου να υπάρχει συνέπεια με τη συναλλαγματική και νομισματική πολιτική του Ευρωσυστήματος».

2.1.5.2. Δευτερεύοντα καθήκοντα του Ευρωσυστήματος

²⁸ http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_009.el.html

²⁹ Ομοίως για τις Πράξεις Συναλλάγματος, λήψη από τον δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

³⁰ Ομοίως για την Προώθηση της λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.

³¹ Ομοίως για την κατοχή και διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων.

Τα δευτερεύοντα καθήκοντα του Ευρωσυστήματος διαιρούνται σε πέντε κατηγορίες:

I. Συμβολή στην προληπτική εποπτεία και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Η ΣΕΚ³² «έχει αναθέσει στο Ευρωσύστημα να συμβάλλει στην προληπτική εποπτεία και την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω τριών κύριων δραστηριοτήτων:

- Ⓢ Παρακολούθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η οποία αποβλέπει στον εντοπισμό παραγόντων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ευπάθεια και στην αξιολόγηση του βαθμού ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ζώνης του ευρώ.
- Ⓢ Παροχή συμβουλών στις αρμόδιες αρχές σχετικά με το σχεδιασμό και την τροποποίηση των κανόνων που αφορούν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και των απαιτήσεων εποπτείας.
- Ⓢ Προώθηση ρυθμίσεων για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της στενής συνεργασίας μεταξύ κεντρικών τραπεζών και εποπτικών αρχών».

II. Έκδοση των τραπεζογραμματίων ευρώ και διασφάλιση της ακεραιότητάς τους

Σύμφωνα με την ΣΕΚ «είναι καθήκον του Ευρωσυστήματος να διασφαλίζει τον απρόσκοπτο και επαρκή εφοδιασμό με τραπεζογραμμάτια και να διαφυλάσσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο νόμισμα. Η ακεραιότητα των τραπεζογραμματίων ευρώ διασφαλίζεται με την έρευνα και ανάπτυξη συστημάτων ασφαλείας για τα τραπεζογραμμάτια ευρώ, με την αποτροπή και την παρακολούθηση της παραχάραξης και την εφαρμογή κοινών προτύπων ποιότητας και εξακρίβωσης της γνησιότητας όσον αφορά την επεξεργασία τραπεζογραμματίων από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, τα πιστωτικά ιδρύματα και λοιπούς φορείς που κατ' επάγγελμα χειρίζονται μετρητά, όπως οι εταιρείες χρηματοποστολών³³».

III. Διεθνής συνεργασία

Ζητήματα όπως:

- οι παγκόσμιες ανισορροπίες
- η συστημική μακροοικονομική σταθερότητα και
- η χρηματοπιστωτική σταθερότητα

³² Συνθήκη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άρθρο 110 «λοιπές αρμοδιότητες».

³³ Πηγή ΕΚΤ: http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_010.el.html

τα οποία συνδέονται με την άσκηση των βασικών καθηκόντων της ΕΚΤ³⁴ ασκούν επιδράσεις πέραν της ζώνης του ευρώ και, συνεπώς, πρέπει να εξετάζονται σε διεθνές επίπεδο. Η ΕΚΤ συμμετέχει σε συνεδριάσεις διεθνών φορέων όταν συζητούνται ζητήματα που αφορούν το Ευρωσύστημα και παρουσιάζει τις απόψεις αυτού. Ο εκάστοτε Πρόεδρος της ΕΚΤ αποφασίζει τον τρόπο εκπροσώπησης του Ευρωσυστήματος στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας³⁵.

IV. Συμβουλευτικές λειτουργίες

Η γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ζητείται:

- για κάθε προτεινόμενη πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εμπίπτει στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της,
- από τις εθνικές αρχές για σχέδια νομοθετικών διατάξεων που εμπίπτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της.

V. Συλλογή και κατάρτιση στατιστικών στοιχείων

Το πλήθος των στατιστικών πληροφοριών που συλλέγονται είτε από την ΕΚΤ είτε από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες είναι απαραίτητο για την εκπλήρωση των καθηκόντων της. Ιδιαίτερα στην περίπτωση του προσδιορισμού των βασικών επιτοκίων τα στατιστικά στοιχεία είναι απαραίτητα επειδή αντανακλούν την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας στη ζώνη του ευρώ.

2.2. ONE ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1985 όρισε την **εσωτερική αγορά** ως «ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων» και την συμπεριέλαβε στη ΣΕΚ³⁶. Η Επιτροπή εξέδωσε το 1985 τη «Λευκή Βίβλο»³⁷, στην οποία απαριθμούνταν τα περισσότερα από τα νομοθετικά μέτρα που έπρεπε να ληφθούν, και συγκεντρώνονταν σε τρεις κύριες ομάδες στόχων:

- **εξάλειψη των φυσικών συνόρων**, κατάργηση των ελέγχων εμπορευμάτων και προσώπων στα εσωτερικά σύνορα·
- **εξάλειψη των τεχνικών συνόρων**, άρση των εθνικών φραγμών για προϊόντα και υπηρεσίες, με την εναρμόνιση ή την αμοιβαία αναγνώριση·
- **εξάλειψη των φορολογικών συνόρων**, υπερπήδηση των εμποδίων που δημιουργούν οι διαφορές των έμμεσων φόρων, με την εναρμόνιση ή την προσέγγιση των συντελεστών του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης».

³⁴ Ίδιως της νομοματικής πολιτικής.

³⁵ Σύμφωνα με το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών.

³⁶ Άρθρα 3, στοιχείο γ), 14, 18, 94 και 95 της Συνθήκης ΕΚ.

³⁷ Η «Λευκή Βίβλος» εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Μιλάνο το 1985 και απαριθμούσε 300 νομοθετικά μέτρα προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά.

Ωστόσο η αργή ενσωμάτωση στο Εθνικό Δίκαιο των κρατών-μελών των παραπάνω νομοθετημάτων έκανε την Επιτροπή να εκδώσει μία «**νέα στρατηγική για την εσωτερική αγορά, από το 2003 μέχρι το 2006**, που επικεντρώθηκε στην ανάγκη να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, να ολοκληρωθούν οι αγορές υπηρεσιών, να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις των φορολογικών φραγμών, να απλουστευθεί το κανονιστικό περιβάλλον και να αντιμετωπιστεί η δημογραφική πρόκληση». Η παραπάνω παρέμβαση της Επιτροπής οδήγησε και **στο άνοιγμα των αγορών** των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, προκάλεσε σημαντικό άνοιγμα άλλων τομέων «δημόσιων υπηρεσιών» (ηλεκτρική ενέργεια, αέριο και ταχυδρομικές υπηρεσίες) και ενίσχυσε την εποπτεία των συγχωνεύσεων.

Σύμφωνα με την Επιτροπή (2006) εδραιώθηκε «η **κυρίαρχη αντίληψη** στο εσωτερικό της ΕΕ και επιβεβαιώνεται η **βαθύτατη επιθυμία** και προσήλωση των χωρών – μελών στην δημιουργία συνθηκών για **σταθερή ανάπτυξη** στην Ευρώπη και **αποτελεσματική οικονομική διαχείριση**». Στο νέο πλαίσιο που διαμορφώθηκε οι στόχοι της ONE περιορίζονται σε δύο:

▣ αυτόν που βασίζεται στην **κυκλοφορία και διάδοση του νέου νομίσματος** και

▣ αυτόν που **διαφυλάττει τη σταθερότητα του,**

μέσω των οποίων θα επιτευχθεί η **σταθερότητα** στη ζώνη του ευρώ και η **αποτελεσματικότερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς**. Επομένως η ONE και το εγχείρημα που διακυβεύεται είναι η **αμετάκλητη προσήλωση των** κρατών-μελών σε **δημοσιονομική (μακροοικονομική), διαρθρωτική και θεσμική προσαρμογή**, έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της σταθερότητας του ευρώ. Ειδικότερα η Συνθήκη του Μάαστριχτ προσδιορίζει με ακρίβεια το δρόμο προς τη νομισματική ένωση της Ευρώπης και όπως σημειώνει η Επιτροπή (2007) με την «**ικανοποίηση αυστηρών νομισματικών και δημοσιονομικών κριτηρίων, που αποκλειστικά στοχεύουν στην νομισματική σταθερότητα και στην εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών των χωρών-μελών κυρίως μέσω της περικοπής των δημοσίων δαπανών**». Μέτρα όπως η απορρύθμιση των αγορών μέσω της προσαρμογή της αγοράς εργασίας, οι ιδιωτικοποιήσεις κρατικής περιουσίας (δικτύων, υποδομών, επιχειρήσεων), οι περικοπές δαπανών μέσω του εξορθολογισμού τους, οι μειώσεις φόρων (για απελευθέρωση σημαντικών αναπτυξιακών κεφαλαίων) και ο αυστηρός έλεγχος του πληθωρισμού - με νομισματικά κυρίως μέσα - αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής που προτείνεται από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Το κράτος θα ενεργεί ως πάροχος υποδομών, θα ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και θα απομακρύνει τις ακαμψίες σε θεσμικό επίπεδο. Έπεται - εφόσον όλα τα ανωτέρω πραγματοποιούνται - ο μηχανισμός των τιμών θα λειτουργεί αποτελεσματικά. Η οικονομική πολιτική της ΕΕ κατά την ανωτέρω διατύπωση διέπεται κατά τους Κατσέλη & Μαγουλά (2005) από «μία νεοφιλελεύθερη και μονεταριστική αντίληψη». Ωστόσο η ανωτέρω προσέγγιση όπως διατυπώνεται μέσα από την συνθήκη του Μάαστριχτ υιοθετεί το δόγμα που

αναφέρεται στην δυνατότητα της αγοράς να δημιουργεί από μόνη της τις αναγκαίες προσαρμογές³⁸ όπου απαιτούνται. Έτσι η διαμόρφωση ενός αυστηρού μακροοικονομικού περιβάλλοντος & η εφαρμογή έντονα αντιπληθωριστικών μακροοικονομικών πολιτικών είναι μονόδρομος.

2.3. Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ONE

Η άσκηση της κοινής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων και η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών στη ζώνη του ευρώ - μετά την έναρξη λειτουργίας της ONE - πέρασε στον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Το ΕΣΚΤ περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες (ΕθνΚΤ) των χωρών μελών της ONE. Η νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ αποφασίζεται και εφαρμόζεται πλέον από την ΕΚΤ σε συνεργασία με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες. Η διατύπωση του άρθρου 105 της ΣΕΚ είναι ξεκάθαρη: «**Πρωταρχικός στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών**». Ωστόσο όπως υποστηρίζει ο Αργεΐτης (2002) «η μακροοικονομική ρύθμιση και παρέμβαση στη διαμόρφωση οικονομικών συνθηκών και η αντιμετώπιση οικονομικών κρίσεων των χωρών μετά την παραίτηση των εθνικών Κυβερνήσεων από τα εργαλεία νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής θα είναι εξαιρετικά δύσκολη». Η πολιτική της Ε.Κ.Τ. διέπεται λοιπόν από τη νομισματική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ και στη διαμόρφωση πολιτικών που καταπολεμούν το πληθωρισμό. Οι καταστατικοί περιορισμοί την κάνουν να μην μπορεί να ασκήσει νομισματική πολιτική στήριξης του ευρωνομίσματος έναντι τρίτων νομισμάτων, κάτι που αποτελεί παράδοξο για Κεντρική Τράπεζα. Όπως επίσης και η θεσμική της ανεξαρτησία που την κάνει να μην είναι υπόλογη σε κανένα Ευρωπαϊκό Θεσμό αποτελεί ένα δεύτερο παράδοξο. Η εμμονή σε χαμηλό πληθωρισμό της τάξης 0-2% όπως προσδιορίζεται από το ΕΝΙ³⁹ έχει θεωρηθεί από την ΕΚΤ η καταλληλότερη πολιτική, πεδίο που έχει δεχθεί σωρεία κριτικών από έγκριτους Οικονομολόγους. Οι Buti & Sapir (1998) παρατηρούν ότι διαφέρουν τόσο τα μέσα νομισματικής πολιτικής όσο και οι δομές των (επιμέρους) χρηματοπιστωτικών αγορών με αποτέλεσμα την δημιουργία διαφορετικών αποτελεσμάτων στις επιμέρους χώρες. Αυτό όμως θα έχει αντίκτυπο τόσο στα ωφέλη όσο και στα κόστη των συνεπειών της νομισματικής πολιτικής στα κράτη-μέλη.

2.4. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ONE

Η άσκηση αυτόνομης δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη περιορίζεται σημαντικά από τη ΣΕΚ και το ΣΣΑ. Ο Μούσης (2000) σημειώνει ότι: «τα κράτη μέλη

³⁸ RICHARDSON Jeremy, (1996), «European Union, Power and Policy-making», Routledge, London, p.p.,301-320.

³⁹ Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο έχει προσδιορίσει σε 0-2% το ύψος του αποδεκτού πληθωρισμού στην Ευρωζώνη.

δεσμεύονται να τηρούν τον μεσοπρόθεσμο στόχο για μια ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση που θα προβλέπεται στα εθνικά προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης: να διορθώνουν τα υπερβολικά ελλείμματα το ταχύτερο δυνατόν μετά την εμφάνισή τους, να δημοσιεύουν με δική τους πρωτοβουλία τις συστάσεις που γίνονται & να μην επιδιώκουν τη δυνατότητα εξαίρεσης από τη ΔΥΕ, εκτός αν βρίσκονται σε σοβαρή ύφεση χαρακτηριζόμενη από πτώση του πραγματικού ΑΕΠ, τουλάχιστον κατά 0,75%». Και καταλήγει «ουσιαστικά η ΣΕΚ & το ΣΣΑ υπονομεύουν την οποιαδήποτε εθνική προσπάθεια για ανάταξη και ανάπτυξη της οικονομίας και αποκλείουν την επιλογή εναλλακτικών δημοσιονομικών επιλογών και πολιτικών». Έτσι καθώς ο συντονισμός των επιμέρους οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών είναι αναπόφευκτος πρέπει πάντοτε να προσανατολίζονται στην επίτευξη των σκοπών και στόχων της Κοινότητας όπως αυτοί απορρέουν από τη ΣΕΚ. Η δημοσιονομική πειθαρχία κρίνεται ως το μέσο εκείνο που θα απελευθερώσει πόρους στο οικονομικό σύστημα και θα τροφοδοτήσει την ανάπτυξη μέσω του μηχανισμού της μείωσης των επιτοκίων και αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων. Έπεται λοιπόν ότι οι στόχοι της μείωσης του δημοσίου χρέους και της μηδένισης των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού έκαστου κράτους - μέλους συμβάλλει στην αποκλιμάκωση των όποιων πληθωριστικών προσδοκιών και αποτελεί κεντρική πολιτική.

2.5. Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ONE

Μέσα από το πλέγμα που συνθέτουν η ΣΕΚ & το ΣΣΑ το δημόσιο έλλειμμα και οι δημόσιες δαπάνες τοποθετούνται στο επίκεντρο της αντιπληθωριστικής πολιτικής. Καθώς κατά τον Allsopp και Vines (1998), περιορίζονται σημαντικά οι βαθμοί ελευθερίας στην άσκηση εθνικής οικονομικής πολιτικής, «με το κοινό νόμισμα, η επίτευξη υψηλού βαθμού ευκαμψίας των τιμών, των μισθών και της απασχόλησης είναι ο μόνος μηχανισμός προσαρμογής των πραγματικών οικονομικών μεγεθών. Ουσιαστικά, η όλη διαδικασία προσαρμογής **επικεντρώνεται στην αγορά εργασίας**, αφού η μακροοικονομική πολιτική αφοπλίζεται από ενεργητικές παρεμβάσεις και περιορίζεται στη διαφύλαξη της νομισματικής σταθερότητας»

Η ένταξη της Ελλάδας στην ONE πέρα από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές & θεσμικές προσαρμογές που απαιτούνται θα πρέπει να τιθασεύσει δύο κρίσιμα οικονομικά μεγέθη:

- δημόσιο χρέος και
- ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών,

και εφόσον πραγματοποιηθούν οι ανωτέρω παρεμβάσεις τότε και μόνο τότε θα αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει το νέο μακροοικονομικό περιβάλλον και η ενιαία αγορά.

2.6. ΤΑ ΚΟΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ONE

Ο Mundell (1961), διατύπωσε την θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών και προχώρησε σε μία εκτίμηση των κριτηρίων κόστους-ώφελους για την ένταξη μίας χώρας σε αυτές. Τρία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά μιας τέτοιας περιοχής:

- ✦ κινητικότητα του εργατικού δυναμικού σε όλη την περιοχή,
- ✦ κινητικότητα κεφαλαίων & ευελιξία τιμών και μισθών σε όλη την περιοχή και
- ✦ ύπαρξη ενός αυτόματου μηχανισμού δημοσιονομικών μεταβιβάσεων (ή ανακύκλωσης πλεονασμάτων).

Η Έκθεση Delors⁴⁰ (1989) κινούταν προς αυτή την κατεύθυνση και μάλιστα αρκετά πιο πέρα καθώς μιλούσε και για πολιτική ενοποίηση των χωρών μελών της Κοινότητας. Ωστόσο όριζε με ακρίβεια τα χαρακτηριστικά της «άριστης» νομισματικής ένωσης και πρόσθετε στα ανωτέρω κάποια επιπλέον τα οποία ήταν:

- ✦ οι κλειστές οικονομίες να προσανατολιστούν εξαγωγικά προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό του ενδοκοινοτικού ή μη εμπορίου,
- ✦ η ελευθερία της κίνησης των συντελεστών (εργασία και κεφάλαιο) απαιτεί και την παράλληλη εναρμόνιση των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών και μάλιστα καλό θα ήταν να συμβεί ταυτόχρονα,
- ✦ πρέπει να υπάρχει επαρκής βαθμός ολοκλήρωσης⁴¹ τόσο μακροοικονομικά όσο και δημοσιονομικά των πολιτικών των κρατών-μελών,
- ✦ υψηλός βαθμός ενσωμάτωσης⁴² σε κρίσιμες δομές της πραγματικής οικονομίας οι οποίες αφορούν κατά σειρά τους κοινούς κανόνες ανταγωνισμού, την ευελιξία των τιμών, τον ομοιογενή βαθμό κρατικής παρέμβασης στον ιδιωτικό τομέα, την αγοράς εργασίας & το ασφαλιστικό,
- ✦ συγχρονισμός οικονομικών κύκλων των κρατών-μελών η οποία πραγματοποιείται μέσω διαφοροποίησης της παραγωγής προϊόντων και
- ✦ μηχανισμός δημοσιονομικών μεταβιβάσεων προκειμένου να υπάρξει όχι μόνο σύγκλιση αλλά και να αποφευχθούν οι πιθανές μελλοντικές κρίσεις.

⁴⁰ Η έκθεση που υπέβαλε η επιτροπή των Προέδρων κεντρικών τραπεζών και οικονομολόγων, υπό τη διεύθυνση του Προέδρου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κ. Jacques Delors, στις 12 Απριλίου 1989 σύμφωνα με την εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 27ης και 28ης Ιουνίου 1988 στο Αννόβερο, καθιστά πραγματιστικό το στόχο μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, σύμφωνα με την γνωμοδότηση της Οικονομικής & Κοινωνικής Επιτροπής της 30 Μαρτίου 1989 που την υιοθέτησε κατά τη 270ή σύνοδο ολομέλειας, (συνεδρίαση της 19ης Οκτωβρίου 1989) με 111 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 4 αποχές.

⁴¹ Η έκθεση σε αυτό το σημείο μιλάει για ομογενοποίηση των μακροοικονομικών & δημοσιονομικών πολιτικών πριν την μετάβαση στην ΟΝΕ.

⁴² Η έκθεση σε αυτό το σημείο μιλάει για ταύτιση στα ανωτέρω πεδία συνολικά και όχι μεμονωμένα

Στο πεδίο της πολιτικής ενοποίησης μιλούσε ουσιαστικά για τη δημιουργία ευρωπαϊκών Υπουργείων Οικονομίας, Εργασίας & Ανταγωνισμού⁴³. Ωστόσο τόσο η Συνθήκη του Μάαστριχτ όσο και το ΣΣΑ *δεν καθιέρωσαν μηχανισμό επιτήρησης των ανωτέρω αλλά παρέβλεψαν σκοπίμως θέματα όπως οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις.*

Περαιτέρω ο Paul De Grauwe (1994) παρουσίασε αρκετά αναλυτικά τα κόστη της νομισματικής περιοχής συνοψίζοντάς τα στα κατωτέρω:

- αρνητικές μεταβολές της ζήτησης (εφόσον δεν ικανοποιούνται τα κριτήρια της ευελιξίας των μισθών και της κινητικότητας της εργασίας),
- ασύμμετρες κρίσεις ή κρίσεις σοκ (οι οποίες για να αντιμετωπιστούν χρειάζονται είτε ένα δημόσιο αναδιανεμητικό πυλώνα κατά τα πρότυπα του Finanzzausgleich στη Γερμανία που μεταφέρει ποσά από τα εύπορα κρατίδια στα λιγότερο εύπορα ή έναν ιδιωτικό πυλώνα ασφάλισης πχ. μέσω μιας αγοράς ομολόγων),
- διαφορετικές προτιμήσεις των κρατών-μελών σε πληθωρισμό και ανεργία,
- θεσμικές διαφορές των κρατών-μελών στην αγορά εργασίας (καθώς σε κάποιες χώρες αναπτύσσονται πολύ μεγάλα & κεντροποιημένα πολυπληθή συνδικάτα και σε κάποιες άλλες αποκεντρωμένα και φθάνουν μέχρι το επίπεδο της επιχείρησης),
- διαφορές στα νομικά συστήματα (και ιδιαίτερα στο τμήμα της πίστης),
- διαφορές στους ρυθμούς ανάπτυξης και τα κόστη που δέχεται η χώρα με υψηλότερο από το μέσο όρο ρυθμό ανάπτυξης,
- διαφορές σε φορολογικά συστήματα και εκδοτικό προνόμιο (καθώς υποχωρούν σημαντικά τα έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ από το εκδοτικό προνόμιο και θα πρέπει να βρεθούν άλλοι φορολογικοί τρόποι αύξησης των κρατικών εσόδων).

Από την άλλη τα οφέλη εισδοχής σε νομισματική ένωση σύμφωνα πάντα με τον Paul De Grauwe (1994) είναι τα ακόλουθα:

- ελαχιστοποίηση του κόστους συναλλαγών⁴⁴ καθώς έχει εξαλειφθεί το κόστος ανταλλαγής ή μετατροπής από ένα νόμισμα σε ένα άλλο,

⁴³ Η έκθεση δεν μιλά για «Υπουργεία» αλλά διατυπώνει την άποψη ότι τα ζητήματα της Οικονομίας, της Εργασίας - Ασφάλισης & Ανταγωνισμού πρέπει να ελέγχονται και να κατευθύνονται από μία Εθνική Ευρωπαϊκή Αρχή.

⁴⁴ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006) η ωφέλεια από το κόστος συναλλαγών εκ μετατροπής άγγιξε το 0,5% του ΑΕΠ της Ευρωζώνης. Ωστόσο όπως υποστηρίζει η Επιτροπή το κόστος θα περιοριστεί περαιτέρω με την καθιέρωση του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA).

- ➔ διαφάνεια στις τιμές καθώς το ενιαίο νόμισμα διευκολύνει τις συγκρίσεις τιμών⁴⁵, πράγμα που ωθεί τους καταναλωτές να επιλέγουν καλύτερα και τις επιχειρήσεις να ανταγωνίζονται,
- ➔ η οικονομική πειθαρχία που επέβαλε ιδιαίτερα για χώρες υψηλού πληθωρισμού, ο οποίος οδηγεί σε εσωτερικές και εξωτερικές οικονομικές ανισοροπίες,
- ➔ μείωση της αβεβαιότητας και
- ➔ τα ωφέλη ενός διεθνούς νομίσματος.

Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα τόσο η συστάσεις της έκθεσης Delors (1996) όσο και οι παραινέσεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής των ΕΚ διατυπώνουν με σαφήνεια την προσπάθεια που θα πρέπει να καταβληθεί από τα κράτη-μέλη λόγω της διαφορετικότητας τους και επισημαίνουν (ιδιαίτερα για την περιφέρεια) ότι *«στο πλαίσιο αυτό ενδέχεται να μεταβληθούν οριστικά οι βασικές συνθήκες που επικρατούν σε πολλά κράτη μέλη και μπορεί να επιδεινωθούν οι υφιστάμενες διαφορές όσον αφορά την ανάπτυξη, επιβάλλεται η εφαρμογή κατάλληλων μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο»*. Επίσης σε άλλο τμήμα της έκθεσης σημειώνεται ότι *«έχει επομένως ακόμη μεγαλύτερη σημασία να περιγραφούν και να αναλυθούν οι συνέπειες της οικονομικής και νομισματικής ένωσης πιο εμπειριστωμένα, αν επιδιώκεται πράγματι η επίτευξη πολιτικής βούλησης και η κατανόηση από την κοινή γνώμη των συνεπειών της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και ιδιαίτερα η κατανόηση εκ μέρους των οικονομικών και κοινωνικών κύκλων, των επαγγελματιών ενώσεων και των κοινωνικών εταίρων*. Αυτό ισχύει κυρίως όσον αφορά το πραγματικό όφελος μιας κοινωνικής και νομισματικής ένωσης ισχύει όμως και για τις απαιτήσεις που θα προκύψουν από την ένωση αυτή».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η συμμετοχή σε «νομισματική ένωση» ενέχει για τα κράτη-μέλη που θα συμμετάσχουν σε αυτή δικαιώματα και υποχρεώσεις. Στον δρόμο προς την ΟΝΕ τα υποψήφια προς ένταξη κράτη - μέλη είχαν να ξεπεράσουν ένα αρκετά μεγάλο αριθμό δυσκολιών. Σύνεση, αποφασιστικότητα και πολιτικές - όχι πάντα αρεστές - συνέθεταν το πλέγμα της ομογενοποίησης των υπό ένταξη κρατών - μελών. Το ΣΣΑ (πάντοτε σε συνδυασμό με την ΣΕΚ) ήταν ένα προδιαγεγραμμένο πλαίσιο αρχών και οικονομικών πολιτικών προς την ομαλή ένταξη στην ΟΝΕ και «θεματοφύλακας» της ομαλής λειτουργίας της ΟΝΕ κατά το τρίτο στάδιο. Ο Jacques Delors περιέγραψε με σαφήνεια τα χαρακτηριστικά της άριστης νομισματικής περιοχής βασιζόμενος στη θεωρία του Mundell. Η προσέγγισή του έδειξε όχι μόνο ότι είχε συλλάβει το πλαίσιο

⁴⁵ Σύμφωνα με τους Wolszczak & Derlacz (2006) ύστερα από έρευνα σε 144 προϊόντα που διακινούνται και πωλούνται σε όλα τα κράτη μέλη το ενιαίο νόμισμα δεν έχει συμβάλει στη σύγκλιση των τιμών.

λειτουργίας της ΟΝΕ αλλά είχε εξειδικεύσει τα μέτρα και τις πολιτικές που θα έπρεπε να λάβουν τα κράτη-μέλη και πειθαρχημένα να πορευτούν προς τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης. Ωστόσο, τόσο η απροθυμία ορισμένων κρατών - μελών να πορευτούν πάνω στη γραμμή του εξορθολογισμού των οικονομικών τους - που επέβαλλε η ΣΕΚ και το ΣΣΑ - όσο, και η αποστροφή άλλων κρατών - μελών να παραβλέψουν κρίσιμες παραμέτρους της νομισματικής ένωσης, όπως, οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις, κατέστησαν την ένωση έναν ατελή και δυσλειτουργικό μηχανισμό.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Μετά την εγκαθίδρυση της μεταπολίτευσης στη χώρα μας, ο πολιτικός κόσμος ήταν απόλυτα συνεπής σε έναν τουλάχιστον στόχο. Ο στόχος αυτός δεν ήταν άλλος από την συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και στις ευκαιρίες που παρουσίαζε μία τέτοια συμμετοχή. Η συμμετοχή της χώρας στην τότε ΕΟΚ (και μετέπειτα ΕΕ) εξυπηρετούσε γεωστρατηγικά και πολιτικά συμφέροντα. Τα γεωστρατηγικά ήταν εμφανή και στον απλό πολίτη καθώς θεωρούσε ότι «τα σύνορα της Ελλάδας θα γίνουν σύνορα της Ευρώπης» και η επιθετική πολιτική της γείτονος χώρας θα λάβει τέλος. Τα πολιτικά, λιγότερο διακριτά, είχαν να κάνουν με την συμμετοχή της Ελλάδας σε ένα σχηματισμό κρατών που απαρτιζόταν από χώρες ισχυρές στον παγκόσμιο χάρτη και έμμεσα η άμεσα η χώρα αντλούσε διεθνή αναγνώριση, καταξίωση και διαπραγματευτική ισχύ. Στην συνέχεια ήλθαν να προστεθούν και τα οικονομικά πλεονεκτήματα και τα οποία αν και δεν ήταν εμφανή στα πρώτα βήματα της Κοινότητας ήταν όμως τα σημαντικότερα. Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κοινωνική & Περιφερειακή Συνοχή, Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Ντελόρ, ΚΠΣ ΙΙ, ΚΠΣ ΙΙΙ) & πρόσφατα το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης 2007-2013 (ΕΣΠΑ). Μέσα στο νέο περιβάλλον που διαμορφώθηκε η Ελλάδα ακολούθησε πολιτικές (οικονομικές) ακατάλληλες και αντισυμβατικές με τα χαρακτηριστικά της ΟΝΕ. Οι ευκαιρίες του οικονομικού περιβάλλοντος ήταν πολλές αλλά δεν αξιοποιήθηκαν. Αντίθετα κυριάρχησαν πολιτικές συμπεριφορές και εφαρμόστηκαν πράξεις που δεν συμβαδίζουν ή συμβαδίζουν με την αναπτυξιακή πορεία μίας χώρας. Οι μακροοικονομικές και μικροοικονομικές ανισορροπίες εντάθηκαν και πολλαπλασιάστηκαν και η κρίση που βιώνει σήμερα το Ελληνικό Κράτος ήταν φυσιολογικό αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας διαδικασίας σώρευσης και επιδείνωσης προβλημάτων.

3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ

Το διάστημα 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μία συστηματική προσπάθεια της Ελλάδας για προσαρμογή προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι ένταξης στην ΟΝΕ. Η χώρα μας δεν είχε άλλη επιλογή από την προκαθορισμένη σύγκλιση καθώς θα έπρεπε να ξεπεραστεί η νομισματική και δημοσιονομική χαλαρότητα που εφαρμοζόταν για τουλάχιστον 15 έτη. Κλειδί για την επιτυχή έκβαση προς την ΟΝΕ ήταν η υλοποίηση δύο πολύ σημαντικών στόχων :

- ☀ **η άμεση εισροή στην Ελληνική Οικονομία των πόρων της Ε.Ε.** (πακέτο Ντελόρ ΙΙ) οι οποίοι είχαν καθυστερήσει καθώς τα κράτη-μέλη δεν είχαν

συμφωνήσει ή οριστικοποιήσει το ύψος και τη μορφή των ενισχύσεων⁴⁶. Η εν λόγω διαδικασία «ξεπάγωσε» εν τέλει το καλοκαίρι του 1993 και τον Ιανουάριο του 1994 οι πόροι συνολικού ύψους 8.481 δις δρχ. ήταν διαθέσιμοι⁴⁷.

- ☀ η καθολική υλοποίηση των στόχων του Μάαστριχτ σε νομισματικό και δημοσιονομικό επίπεδο.

Στη βάση των ανωτέρω καταρτίστηκε ένα επικαιροποιημένο πλαίσιο σύγκλισης⁴⁸ και σύμφωνα με τον Γκαμαλέτσο (1996) λάμβανε υπόψη του τις επιπτώσεις των παραπάνω στόχων στα κάτωθι πεδία:

- ☀ ΑΕΠ,
- ☀ Γεωργία
- ☀ Μη Αγροτικό ΑΕΠ
- ☀ Ανεργία,
- ☀ Κατά κεφαλήν αμοιβές,
- ☀ Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα,
- ☀ Δημοσιονομικό αποτέλεσμα (έλλειμμα - πλεόνασμα),
- ☀ Ακαθάριστη Αποταμίευση

Τα αποτελέσματα του υποδείγματος εν μέρει διαψεύστηκαν καθώς οι στόχοι που είχαν τεθεί αναφορικά με το δημόσιο χρέος (και δευτερευόντως με την πορεία του Ισοζυγίου) δεν υλοποιήθηκαν. Ωστόσο, στο πεδίο του πληθωρισμού, της συναλλαγματικής ισοτιμίας και της σύγκλισης των επιτοκίων οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν απέδωσαν. Πιο συγκεκριμένα:

3.1.1. ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

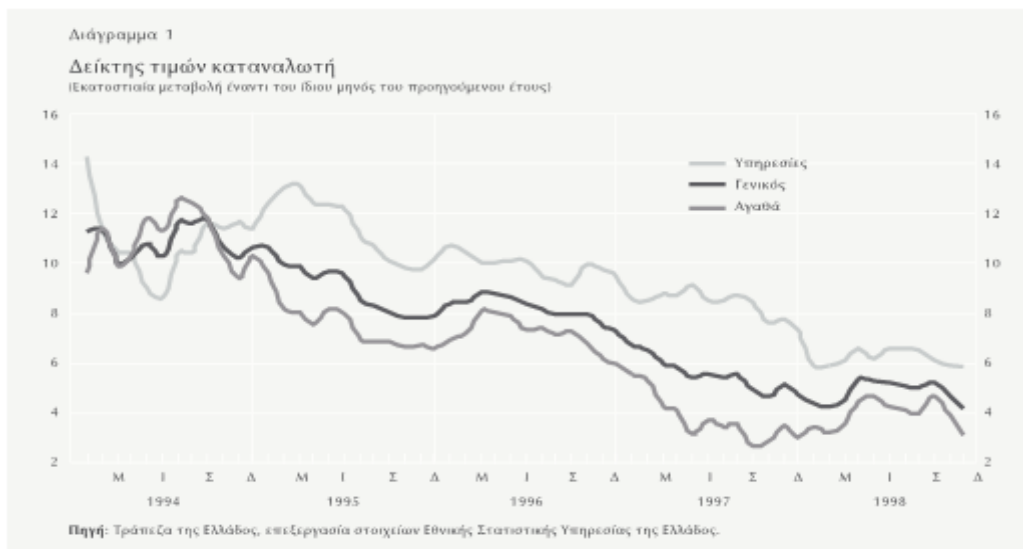
Η πορεία του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) σημειώνει αξιοσημείωτη πτώση (διάγραμμα 2) και από 10% το 1994 φθάνει στο 4,3% το 1998⁴⁹ (Φεβρουάριος) και

⁴⁶ Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και η αναθεωρημένη Συνθήκη για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΣΕΚ), που υπογράφηκαν στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992, τέθηκαν σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993. Σε ό,τι αφορά την πολιτική συνοχής και την περιφερειακή πολιτική, η ΣΕΚ δημιούργησε ένα νέο μέσο, το Ταμείο Συνοχής, και ένα νέο θεσμικό όργανο, την Επιτροπή των Περιφερειών, ενώ επίσης εισήγαγε την αρχή της επικουρικότητας. Τον Δεκέμβριο του 1992, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε συμφωνία για τις νέες δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο 1994-1999 και αφιερώθηκε το ποσό των 168 δις. ECU⁹ για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Έτσι διπλασιάστηκαν οι ετήσιοι πόροι των Ταμείων, που έφτασαν πλέον το ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ. Νέοι κανονισμοί για την πολιτική συνοχής εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο στις 20 Ιουλίου 1993, στους οποίους περιλήφθηκαν το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας και το Ταμείο Συνοχής.

⁴⁷ Σύμφωνα με τον Τσερκέζο επιστημονικό υπεύθυνο της ομάδας Γκαμαλέτσου (1996) «Μία εναλλακτική προσέγγιση του αναθεωρημένου προγράμματος σύγκλισης της Ελληνικής Οικονομίας 1994-1999» το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, που μαζί με το Ταμείο Συνοχής και τις Κοινοτικές πρωτοβουλίες αποτελούσαν το 2ο Πακέτο Delors ή (Delors II) αναφέρεται σε μία συνολική δαπάνη των 8.381 δις. δρχ.

⁴⁸ Το οποίο δεν «ήταν αρκετά φιλόδοξο» όπως επισημαίνει στην ετήσια έκθεση της (2000) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

στα επίπεδα του 2% τον Μάρτιο του 2000⁵⁰. Η έκθεση του Διοικητή (2000) της ΤτΕ⁵¹ αναφέρει ότι, «η διαμόρφωση του πληθωρισμού σε 2% τον Μάρτιο του 2000 επέτρεψε την ικανοποίηση του κριτηρίου σύγκλισης για τον πληθωρισμό καθώς κινήθηκε κάτω από την τιμή αναφοράς» (πίνακας 3). Επίσης και η ειδική έκθεση για τη σύγκλιση της ΕΚΤ⁵² διαπιστώνει ότι «Ο πληθωρισμός (ΕνΔΤΚ) στην Ελλάδα έχει μειωθεί σημαντικά και τώρα είναι πιο κοντά σε ένα επίπεδο το οποίο μπορεί γενικά να θεωρηθεί συνεπές με τη σταθερότητα των τιμών».

(Διάγραμμα 2)

Πίνακας 1

Ελλάδα: Πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	1996	1997	1998	1999	2000 Ιαν.	2000 Φεβ.	2000 Μάρ.	Απρ. 1999– Μάρ. 2000
Πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ¹⁾	7,9	5,4	4,5	2,1	2,4	2,6	2,8	2,0
Τιμή αναφοράς ²⁾	2,5	2,7	2,2	2,1	.	.	.	2,4
Μέσος όρος της ζώνης του ευρώ ³⁾	2,2	1,6	1,1	1,1	1,9	2,0	2,1	1,4

Πηγή: Eurostat.

- 1) Σημειώνεται ότι από τον Ιανουάριο του 2000 η κάλυψη του ΕνΔΤΚ έχει διευρυνθεί και περαιτέρω εναρμονιστεί. Λεπτομέρειες βλ. στο στατιστικό παράρτημα.
- 2) Οι υπολογισμοί για την περίοδο Απριλίου 1999 – Μαρτίου 2000 βασίζονται στον μη σταθμισμένο αριθμητικό μέσο όρο των ετήσιων εκατοστιαίων μεταβολών της Σουηδίας, της Αυστρίας και της Γαλλίας, συν 1,5 εκατοστιαία μονάδα.
- 3) Ο μέσος όρος της ζώνης του ευρώ αναφέρεται μόνο ενημερωτικά.

(Πίνακας 3)

3.1.2. ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΚΑΙ ΜΣΙ

⁴⁹ Σύμφωνα με το Οικονομικό Δελτίο της ΤτΕ (1998), Τεύχος 12, σελ 9-10.

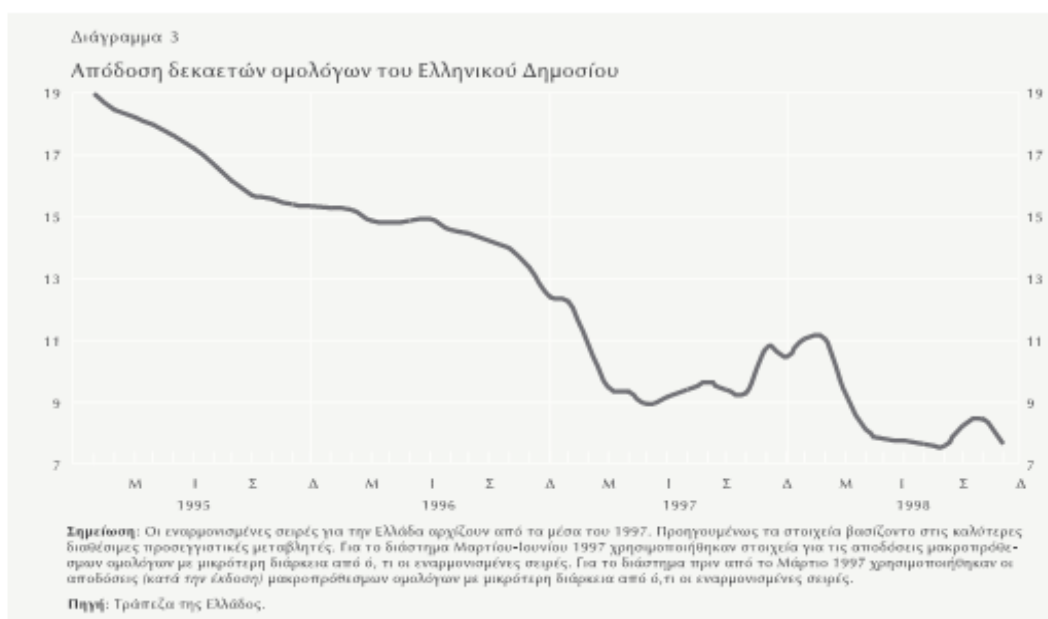
⁵⁰ Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το έτος 2010, σελ 22-25.

⁵¹ Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το έτος 2010, σελ 22-23.

⁵² ΕΚΤ (2000), Έκθεση για τη σύγκλιση, η οποία κάνει ιδιαίτερη μνεία για τις δύο υπό ένταξη χώρες Ελλάδα & Σουηδία. Η εν λόγω διαπίστωση αναφέρεται στη σελ.3.

3.1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

«Το Μάρτιο του 2000, η διαφορά μεταξύ των ελληνικών μακροπρόθεσμων επιτοκίων και του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ έφθασε περίπου **το 0,8%, ενώ η διαφορά μεταξύ των ελληνικών βραχυπρόθεσμων επιτοκίων και του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ** κατά τους μήνες Ιανουάριο έως και Μάρτιο του 2000 ήταν 5,4 εκατοστιαίες μονάδες» σημειώνει μεταξύ άλλων η έκθεση για τη σύγκλιση της ΕΚΤ (Διάγραμμα 6). Ουσιαστικά την περίοδο εκείνη το επίπεδο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων έφθασε το 6,4% κατά μέσο όρο στη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Η επιτυχία της πτώσης των επιτοκίων συνδυάζεται με δύο άλλους παράγοντες. Αυτών της σημαντικής μείωσης και **τιθάσευσης του πληθωρισμού** και αυτόν του σημαντικού **περιορισμού των ασφαλίστρων κινδύνου**.

(Διάγραμμα 6)

3.1.4. ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης το 1999 διαμορφώθηκε σε 1,6%, επίπεδο αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3% (πίνακας 7).

Πίνακας 4

Ελλάδα: Δημοσιονομική κατάσταση γενικής κυβέρνησης

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

	1998	1999	2000 ¹⁾
Πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-) γενικής κυβέρνησης	-3,1	-1,6	-1,3
Τιμή αναφοράς	-3	-3	-3
Πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-), χωρίς τις δαπάνες δημόσιων επενδύσεων ²⁾	0,6	2,7	2,9
Ακαθάριστο χρέος γενικής κυβέρνησης	105,4	104,4	103,7
Τιμή αναφοράς	60	60	60

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προβλέψεις, άνοιξη 2000) και υπολογισμοί της ΕΚΤ.

1) Πρόβλεψη Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2) Το αρνητικό πρόσημο σημαίνει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι υψηλότερο από τις επενδυτικές δαπάνες.

(Πίνακας 7)

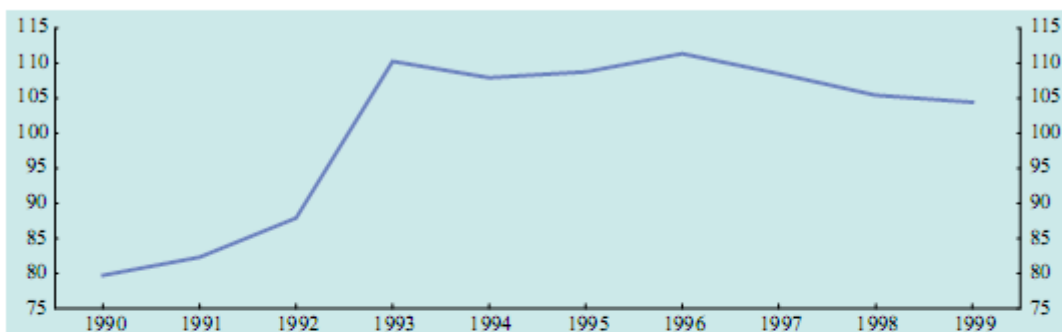
Ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ ήταν 104,4%, κατά πολύ υψηλότερος από την τιμή αναφοράς του 60%. Αν και εμφανίζει πολύ μικρή μείωση η ΕΚΤ⁵⁴ αναφέρει ότι «μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό» (Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 2

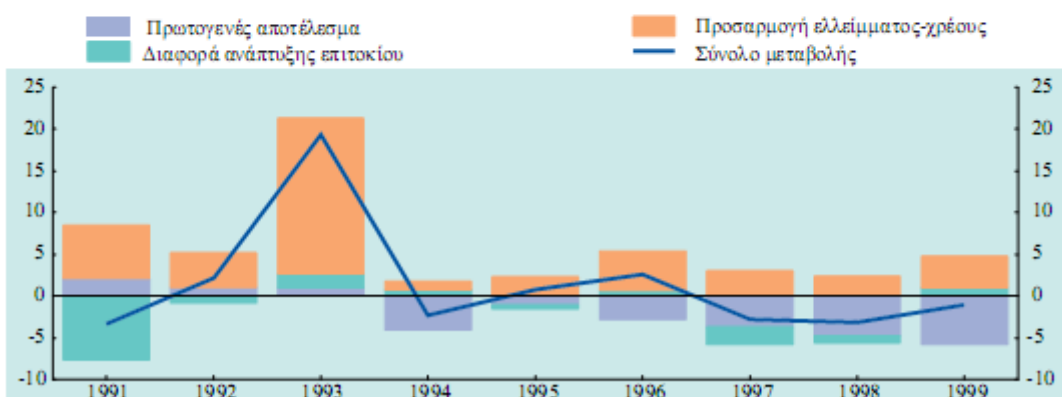
Ελλάδα: Ακαθάριστο χρέος γενικής κυβέρνησης

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

(α) Επίπεδα

(β) Ετήσιες μεταβολές και προσδιοριστικοί παράγοντες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προβλέψεις, άνοιξη 2000) και υπολογισμοί της ΕΚΤ.

Σημείωση: Στο Διάγραμμα 2β οι αρνητικές τιμές σημαίνουν συμβολή του αντίστοιχου παράγοντα στη μείωση του λόγου του χρέους, ενώ οι θετικές τιμές σημαίνουν συμβολή στην αύξησή του.

(Διάγραμμα 8)

Ωστόσο, όπως σημειώνουν τόσο η ΕΚΤ⁵⁵ όσο και η ΤτΕ⁵⁶ **θα πρέπει να γίνουν σημαντικές προσαρμογές καθώς υπάρχουν σημαντικοί παράμετροι που επηρεάζουν αρνητικά το δημόσιο χρέος**. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποκλιμακώνεται με πολύ αργό ρυθμό παρόλο που η εν γένει οικονομική δραστηριότητα της Ελληνικής Οικονομίας χαρακτηρίζεται ως αρκετά καλή.

⁵⁴ ΕΚΤ (2000), Έκθεση για τη σύγκλιση, σελ.27

⁵⁵ ΕΚΤ (2000), Έκθεση για τη σύγκλιση, σελ.27

⁵⁶ Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το έτος 2010, σελ 22-23.

3.1.5. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Η περίοδος 1994-1999 (πρώτη περίοδος σύγκλισης) χαρακτηρίζεται ως μία περίοδος προσαρμογή της Ελληνικής Οικονομίας στις επιταγές της συνθήκης του Μάστριχτ. Το στοίχημα της σύγκλισης κερδήθηκε προσωρινά, καθώς η χώρα μας εισήλθε στους κόλπους της ΟΝΕ με αξιώσεις. Ωστόσο η εν λόγω περίοδος ήταν και περίοδος χαμένων ευκαιριών καθώς η χώρα:

- πραγματοποίησε επαρκή πλεονάσματα τα οποία θα μπορούσαν να ήταν κατά πολύ μεγαλύτερα αν είχαν πραγματοποιηθεί μεταρρυθμίσεις τουλάχιστον στις ΔΕΚΟ & στην Κοινωνική Ασφάλιση, καθώς παρήγαγαν μεγάλα ελλείμματα,
- συγκρατούσε τις δαπάνες, καθώς η βελτίωση των εσόδων του κράτους ήταν εντυπωσιακή,
- μείωσε σημαντικά την φορολογία κυρίως σε νομικά πρόσωπα και δευτερευόντως σε μισθωτούς και συνταξιούχους καθώς τα έσοδα του κράτους παρουσίασαν από εκεί και μετά σημαντική υστέρηση και δεν επιβλήθηκε η λεγόμενη «επαναδημιουργία» του φορολογικού μηχανισμού.
- δεν προχώρησε σε πολιτικές βελτίωσης του Ισοζυγίου καθώς πριν από το 2000 είχε αρχίσει να επιδεινώνεται σημαντικά,
- δεν αξιοποίησε τα σημαντικά έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις ή πωλήσεις ποσοστών ΔΕΚΟ μέσω του Χρηματιστηρίου.

3.2. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ 2000-2009

Σε αντίθεση με την συνετή (μερικώς) δημοσιονομική διαχείριση της περιόδου 1994-1999, η περίοδος 2000-2009 χαρακτηρίζεται από αστοχίες και παραλήψεις στην Οικονομική Πολιτική. Είναι και ακριβώς αυτή η περίοδος που τα δομικά προβλήματα της χώρας γιγαντώθηκαν. Αν και οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν εντυπωσιακοί, η χώρα μας δεν κατάφερε να τους αξιοποιήσει προκειμένου να βελτιώσει οικονομικά μεγέθη και δομές. Κράτη - μέλη με χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης - σχεδόν αναιμικούς - κατάφεραν να βελτιώσουν σημαντικά τα δημόσια οικονομικά τους. Πιο συγκεκριμένα το 2009 ήταν καταλυτική ημερομηνία για την Ελλάδα καθώς διαπιστώθηκε το μέγεθος της υποβόσκουσας κρίσης. Η παγκόσμια κρίση δεν προκάλεσε την Ελληνική Κρίση αλλά την επέτεινε και την ανέδειξε. Η ΕΚΤ στην έκθεση σύγκλισης⁵⁷ εκφράζει τις ανησυχίες της σχετικά με την προσαρμογή της Ελληνικής Οικονομίας αναφέροντας *«σημαντικές προσαρμογές ελλείμματος-χρέους εξακολουθούν να επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη του χρέους, με αποτέλεσμα το δημόσιο χρέος της Ελλάδος να μειώνεται με βραδείς ρυθμούς, παρά τα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα και τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις»*. Αναγνωρίζοντας την προσπάθεια για δημοσιονομική προσαρμογή αναφέρει ότι *«σημαντική πρόοδο που έχει συντελεστεί ως προς τη βελτίωση της τρέχουσας δημοσιονομικής κατάστασης»* ωστόσο, διατηρεί επιφυλάξεις για την προσηλωμένη εκτέλεση του προγράμματος *«υπάρχει προβληματισμός σχετικά με το αν ο λόγος δημόσιου χρέους/ΑΕΠ μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό και αν έχει επιτευχθεί η σταθερότητα της δημοσιονομικής κατάστασης»*. Και καταλήγει *«θα*

⁵⁷ ΕΚΤ (2000), Έκθεση για τη σύγκλιση, σελ.27

απαιτηθούν σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα και διαρκή, ικανού μεγέθους συνολικά δημοσιονομικά πλεονάσματα που θα υπερβαίνουν τους στόχους του Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και σημαντικά μειωμένες προσαρμογές ελλείμματος-χρέους, για να μειωθεί ο λόγος του χρέους στο 60% σε εύλογο χρονικό διάστημα.» Θα απαιτηθεί επίσης «αυστηρή δημοσιονομική πολιτική προκειμένου να συγκρατηθούν οι πληθωριστικές πιέσεις που προέρχονται από την προαναφερθείσα χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών στο διάστημα πριν από την πλήρη ένταξη στην ΟΝΕ. Το ΣΣΑ απαιτεί, ως μεσοπρόθεσμο στόχο, δημοσιονομική κατάσταση σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική». Τέλος η ΕΚΤ θέτει και ορισμένες άμεσες προτεραιότητες τις οποίες θα πρέπει να υιοθετήσει η Ελληνική Κυβέρνηση στους ακόλουθους τομείς:

- ▣ της Κοινωνικής Ασφάλισης (μεταρρύθμιση),
- ▣ Ιδιωτικοποιήσεις (για περαιτέρω μείωση υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα),
- ▣ ταχύτερη ενσωμάτωση της νομοθεσίας της ενιαίας αγοράς στο εθνικό δίκαιο,
- ▣ γρήγορη και στοχευμένη απαλευθέρωση κλάδων και δικτύων και
- ▣ «αποφασιστική» και «γρήγορη» μεταρρύθμιση στην αγορά εργασίας.

Με βάση τα ανωτέρω καθόρισε και τους όρους σύγκλισης στη βάση δύο παραμέτρων:

I. αυτόν που βασίζεται στο συνολικό (θετικό) δημοσιονομικό αποτέλεσμα⁵⁸ (πίνακας 9) και

Πίνακας 8

Ελλάδα: Υπολογισμοί σύγκλισης χρέους

(α) Βάσει των συνολικών δημοσιονομικών αποτελεσμάτων

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Συνολικό ακαθάριστο χρέος		Συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα		Λόγος του συνολικού αποτελέσματος που απαιτείται για να μειωθεί ο λόγος του χρέους στο 60% του ΑΕΠ το έτος ¹⁾		
1999	2000	1999	2000	2004	2009	2014
104,4	103,7	-1,6	-1,3	6,7	0,8	-0,8

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προβλέψεις, άνοιξη 2000) και υπολογισμοί της ΕΚΤ.

(πίνακας 9)

II. αυτόν που βασίζεται στην παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων⁵⁹ (πίνακας 10).

⁵⁸ Οι υπολογισμοί υποδηλώνουν ότι ο λόγος του χρέους θα μειωθεί στο 60% το 2004, το 2009 και το 2014 αντίστοιχα, εάν το συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2000 διαμορφωθεί σύμφωνα με την πρόβλεψη και τα συνολικά δημοσιονομικά αποτελέσματα διατηρηθούν στο 6,7%, 0,8% και -0,8% του ΑΕΠ αντίστοιχα, από το 2001 και εξής. Βασικές παραδοχές είναι: τάση αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ 3,1% το 2000, όπως εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και πληθωρισμός 2%. Οι προσαρμογές χρέους-ελλείμματος λογίζονται ίσες με το μηδέν.

⁵⁹ Οι υπολογισμοί υποδηλώνουν ότι ο λόγος του χρέους θα μειωθεί στο 60% το 2004, το 2009 και το 2014 αντίστοιχα, εάν το πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2000 διαμορφωθεί σύμφωνα με την πρόβλεψη και τα πρωτογενή δημοσιονομικά αποτελέσματα διατηρηθούν στο 11,7%, 5,6% και 3,9% του ΑΕΠ αντίστοιχα, από το 2001 και εξής. Βασικές παραδοχές είναι: τάση αύξησης του πραγματικού

(β) Βάσει των πρωτογενών δημοσιονομικών αποτελεσμάτων

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Συνολικό ακαθάριστο χρέος		Πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα		Λόγος του πρωτογενούς αποτελέσματος που απαιτείται για να μειωθεί ο λόγος του χρέους στο 60% του ΑΕΠ το έτος ¹⁾		
1999	2000	1999	2000	2004	2009	2014
104,4	103,7	5,8	5,8	11,7	5,6	3,9

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προβλέψεις, άνοιξη 2000) και υπολογισμοί της ΕΚΤ.

(πίνακας 10)

Με βάση τις δύο προσεγγίσεις η Επιτροπή υπολόγισε και την αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους (διάγραμμα 11) παρουσιάζοντας τρία εναλλακτικά σενάρια (συνολικό αποτέλεσμα - πρωτογενή πλεόνασμα - ισοσκελισμένος προϋπολογισμός). Οι προβλέψεις της ΕΚΤ, όπως θα δούμε στην συνέχεια, δεν έγιναν πράξη.

Διάγραμμα 5

Ελλάδα: Δυνητικοί μελλοντικοί λόγοι χρέους υπό εναλλακτικές παραδοχές για το λόγο δημοσιονομικού αποτελέσματος/ΑΕΠ

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προβλέψεις, άνοιξη 2000) και υπολογισμοί της ΕΚΤ.

Σημείωση: Τα τρία σενάρια υποθέτουν ότι το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί το 2000 στο προβλεπόμενο επίπεδο (103,7% του ΑΕΠ) και το συνολικό αποτέλεσμα (-1,3% του ΑΕΠ) ή το πρωτογενές αποτέλεσμα (5,8% του ΑΕΠ) για το 2000 θα διατηρηθεί σταθερό σε όλο το παραπάνω διάστημα (ως ποσοστό του ΑΕΠ) είτε ότι ο προϋπολογισμός θα παραμείνει ισοσκελισμένος από το 2001 και εξής. Βασικές παραδοχές: τάση αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ: 3,1% το 2000, όπως εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πληθωρισμός: 2% και, στο σενάριο του σταθερού πρωτογενούς αποτελέσματος, ονομαστικό επιτόκιο 6%. Οι προσαρμογές χρέους-ελλείμματος λογίζονται ίσες με το μηδέν.

(Διάγραμμα 11)

3.2.1. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2009

Την 17^η Οκτωβρίου 2011 η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοίνωσε τα αναθεωρημένα στοιχεία της περιόδου 2007-2010 και στα οποία αποτυπώνεται το μέγεθος του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της χώρας. Τα μεγέθη αποτυπώνουν με ακρίβεια την δημοσιονομική εκτροπή κατά το έτος 2009 (πίνακας 12):

- Ⓢ δημόσιο χρέος στο 129,3% του ΑΕΠ,
- Ⓢ έλλειμμα του κρατικού Προϋπολογισμού στο 15,8% του ΑΕΠ,
- Ⓢ οι δαπάνες αυξημένες κατά 3% περίπου στο 53,8% του ΑΕΠ και
- Ⓢ τα έσοδα πτωτικά επίσης κατά 3% στο 38% του ΑΕΠ.

ΑΕΠ 3,1% το 2000, όπως εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πληθωρισμός 2% και ονομαστικό επιτόκιο 6%. Οι προσαρμογές χρέους-ελλείμματος λογίζονται ίσες με το μηδέν.

Επίσης από την Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ (2009) προκύπτει ότι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατέκτησε την μέγιστη τιμή του το 2008 και σκαρφάλωσε στο 14,6% του ΑΕΠ ενώ το 2009 βαίνει μειούμενο στο 11,2% του ΑΕΠ ως απόρροια της κρίσης⁶⁰.

Πίνακας 2: ΑΕΠ, Έσοδα, Δαπάνες, Έλλειμμα, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

		2007	2008	2009	2010
ΑΕΠ	(εκατ. ευρώ)	222.771	232.920	231.642	227.318
Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης (-) / Πλεόνασμα (+) ΔΥΕ Β.9	(εκατ. ευρώ)	-14.475	-22.822	-36.624	-24.125
	(% του ΑΕΠ)	-6,5	-9,8	-15,8	-10,6
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ)	106.066	117.850	124.636	114.213
	(% του ΑΕΠ)	47,6	50,6	53,8	50,2
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ)	90.915	94.764	88.070	89.750
	(% του ΑΕΠ)	40,8	40,7	38,0	39,5
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ)	239.300	263.131	299.537	329.351
	(% του ΑΕΠ)	107,4	113,0	129,3	144,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

(Πίνακας 12)

3.2.2.1. Οι επιπτώσεις της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων & η ΔΥΕ

Το 2004 τη χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων το έλλειμμα διαμορφώνεται στο 6,1% του ΑΕΠ και ήδη από τον Ιούλιο του 2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενεργοποιεί τη ΔΥΕ⁶¹. Την ίδια περίοδο στην έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ (2004) υπάρχει σαφής προειδοποίηση για την πορεία του Προυπολογισμού και τους «φιλόδοξους στόχους» που έχει θέσει, αλλά μεταξύ άλλων διαπιστώνει μεγάλη υπέρβαση δαπανών λόγω Ολυμπιακών Αγώνων. Επίσης αναφέρει ότι «**το υψηλό επίπεδο του δημόσιου χρέους και ο βραδύς ρυθμός μείωσής του δημιουργούν ανησυχίες, ιδίως σε μια περίοδο**

⁶⁰ Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το έτος 2009, σελ 143, στην οποία μεταξύ άλλων σημειώνεται: “Η πτώση της συνολικής εγχώριας ζήτησης και της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αλλά και σειρά εξωγενών παραγόντων, όπως οι χαμηλές τιμές του αργού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές και οι περιορισμένες καθαρές εισαγωγές πλοίων, είχαν αποτέλεσμα τη μεγάλη μείωση των καθαρών πληρωμών για εισαγωγές αγαθών.

⁶¹ Η Επιτροπή σημειώνει στην με αριθμό 2004/917/ΕΚ:Απόφαση του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2004 ότι, «Ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ ανήλθε στο 103 % του ΑΕΠ το 2003, υπερβαίνοντας κατά πολύ την τιμή αναφοράς του 60 % του ΑΕΠ που ορίζει η συνθήκη. Επιπλέον, στις εαρινές της προβλέψεις του 2004, η Επιτροπή προβλέπει ότι ο δείκτης δημόσιου χρέους θα μειωθεί οριακά μόνον το 2004 στο 102,8 % του ΑΕΠ, επίπεδο υψηλότερο από το 98,3 % του ΑΕΠ που ανήγγειλαν οι ελληνικές αρχές στις 4 Μαΐου 2004».

ισχυρής αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ και θετικού και διευρυνόμενου κενού παραγωγής». Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αν και αποτελούν σημείο αναφοράς για την χώρα μας ωστόσο μας παρέδωσαν μία δυσάρεστη πραγματικότητα. Το κόστος της Ολυμπιάδας ήταν υπερβολικά μεγάλο και δεν μπορούσε να το «σηκώσει» η χώρα⁶². Το κυριότερο όμως, μετά τους Ολυμπιακούς διαμορφώθηκε στην κοινωνία η άποψη ότι το κράτος διαθέτει «αρκετούς πόρους» ακόμη που θα μπορούσαν να διοχετευθούν στην Οικονομία, είτε μέσω της εισοδηματικής πολιτικής, (αυξήσεις μισθών & συντάξεων, μείωση φορολογίας σε φυσικά & νομικά πρόσωπα) είτε μέσω της εκτέλεσης δημοσίων έργων μεγάλης κλίμακας.

3.2.1.2. Οι προειδοποιήσεις της ΤτΕ και των Κοινοτικών Οργάνων

Από τότε (2004) και μετά οι προειδοποιήσεις της ΤτΕ αποτυπώνονται τόσο στις Ετήσιες Εκθέσεις όσο και στις Ενδιάμεσες και αφορούν τη χειροτέρευση των μακροοικονομικών μεγεθών της Οικονομίας παρ'όλο τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξής της. Συστηματικά η ΤτΕ εστιάζει στη δημοσιονομική προσαρμογή μέσω της παραγωγής υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων καθώς εκτιμά ότι είναι εφικτός στόχος και προτείνει την αναμόρφωση των κάτωθι τομέων:

- ✱ αναμόρφωση ασφαλιστικού συστήματος⁶³,*
- ✱ περιορισμό (δραστικό) των δαπανών υγείας και εξορθολογισμό τους,*
- ✱ διεύρυνση φορολογικής βάσης,*
- ✱ κατασκευή «κατάλληλου δικτύου κοινωνικής προστασίας» των ασθενέστερων ομάδων πληθυσμού,*
- ✱ καταπολέμηση της διαφθοράς και*
- ✱ περιστολή της κρατικής δαπάνης σε όλες τις δραστηριότητες που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα το δημόσιο.*

Επίσης μέσα σε μια πενταετία η χώρα μας εισήλθε και σε **δεύτερη ΔΥΕ** κατά το έτος 2009 η οποία διαδικασία δεν θορύβησε αρχικώς την Ελληνική Κυβέρνηση με αποτέλεσμα το Συμβούλιο να εκδώσει μία **πρωτόγνωρη** και άκρως **υποτιμητική** για την χώρα μας απόφαση⁶⁴ για **«να τερματιστεί η ασυνέπεια με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών στην Ελλάδα και να εξαλειφθεί ο κίνδυνος υπονόμευσης της εύρυθμης λειτουργίας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης»**.

⁶² Η Standard & Poor's σε Έκθεση της τον Νοέμβριο του 2004 ανέβασε στα 11,27 δισ. ευρώ ή 6% του ελληνικού ΑΕΠ το κόστος των Ολυμπιακών Αγώνων χωρίς να υπολογιστεί σε αυτό το ποσό οι δαπάνες που αφορούσαν την εκτέλεση έργων μεγάλης κλίμακας (Αεροδρόμιο Σπάτων, Τραμ, Προαστιακός κτλ.).

⁶³ Από το 1999 έως και σήμερα η ΤτΕ αδιάλειπτα αναφέρει την ανάγκη μεταρρύθμισης του και αντικατάστασή του από «ένα διαφορετικό σύστημα κανόνων απονομής σύνταξης που να συνδέεται με τον εργασιακό βίο του εργαζόμενου» και περιορισμού της «πρώρης» συνταξιοδότησης.

⁶⁴ 2010/181/: Απόφαση του Συμβουλίου, της 16^{ης} Φεβρουαρίου 2010, περί δημοσιοποίησης της σύστασης 2010/190/ΕΕ που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 083 της 30/03/2010 σ. 0012 - 0012*.

Επίσης στην έκθεση του έτους 2009 η ΤτΕ αταλάντευτα και με συνέπεια «παροτρύνει» την Κυβέρνηση «*να μην αναβάλλει άλλο ενέργειες*» *γιατί μόνο τότε θα οδηγηθεί σε βιώσιμα επίπεδα, το δημόσιο χρέος⁶⁵ & το έλλειμμα. Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της χώρας & η βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας θα αποκαταστήσουν και το ΙΣΤ το οποίο θα πρέπει να αποκτήσει «διατηρησιμότητα».*

3.3. ΟΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής δεν έλαβε ποτέ τον χαρακτήρα συγκράτησης των δαπανών και περιστολής της σπατάλης. Το κράτος ήταν πάντα προσαρμοσμένο στο σκέλος των εσόδων και ποτέ στο σκέλος των δαπανών με αποτέλεσμα την ετήσια απόκλιση του Προϋπολογισμού για 30 και πλέον έτη. Το γεγονός αυτό δεν ανησύχησε ποτέ την κρατούσα πολιτική τάξη και για τον λόγο αυτό οι απαιτήσεις των εταίρων μας σήμερα είναι «δίχως αύριο». Οι πρόσφατες (αλλά και παλαιότερες) εκθέσεις της ΤτΕ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΟΟΣΑ, του ΔΝΤ αλλά και άλλων πολλών Εγχώριων & Διεθνών Οργανισμών κατέληγαν πάντα στο αυτονόητο. *Στην ανάγκη λήψης μέτρων εκσυγχρονισμού της Ελληνικής Οικονομίας και προσαρμογής της στην νέα ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα.* Ο Κοτιός (2011) αναφέρει ότι *«παρόλο που η χώρα τέθηκε σε επιτήρηση τα έτη 2006-2007, εξήλθε αυτής με νέο μένος δημοσιονομικής σπατάλης, με αποκορύφωμα τα έτη 2008 και 2009».* Υπό το βάρος της άσχημης οικονομικής κατάστασης τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής θα έπρεπε να λάβουν το χαρακτήρα πολλαπλών παρεμβάσεων σε πολλούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας προκειμένου να δημιουργηθεί «αποτελεσματικότητα». Η προσέγγιση ανάταξης της οικονομίας κατά την κρίσιμη εκείνη περίοδο θα μπορούσε να εστιαστεί στο τρίπτυχο αναδιάρθρωση-εξωστρέφεια-επιχειρηματικότητα και ειδικά σε:

3.3.1. ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η λειτουργία του φορολογικού συστήματος εδράζεται στις δομές του 1970. Για το λόγο αυτό τα χαρακτηριστικά αναδημιουργίας του συνοψίζονται στο ακόλουθα:

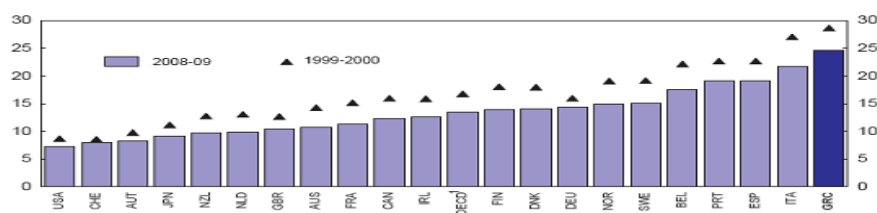
⁶⁵ Είναι χαρακτηριστικό και ταυτόχρονα θλιβερή διαπίστωση ότι, από τα μέχρι τώρα αναφερόμενα στοιχεία το δημόσιο χρέος παρέμεινε στα επίπεδα του 100% του ΑΕΠ για τουλάχιστον μία δεκαπενταετία της κατ' όνομα προσαρμογής της Ελληνικής Οικονομίας & αυτό ύστερα από 2 αναθεωρήσεις του ΑΕΠ των περιόδων 1994-1999 & 2000-2005. Οι δύο αναθεωρήσεις του ΑΕΠ (1994-1999 και 2000-2005) μας κόστισαν συνολικά περίπου 5,6 δισ. ευρώ σε ό,τι αφορά τις καταβολές της Ελλάδας στον κοινοτικό προϋπολογισμό ενώ ταυτόχρονα στέρησαν τη χώρα μας από κεφάλαια προερχόμενα από το Περιφερειακό Ταμείο της ΕΕ και το Ταμείο Συνοχής. Η αναθεώρηση του ΑΕΠ για τα έτη 1994-1999 κατέδειξε σωρευτική αύξηση 28% και η Ελλάδα κατέβαλε στην ΕΕ περίπου 4 δισ. ευρώ. Χορηγήθηκαν σταδιακά επί μία πενταετία (800 εκατ. ευρώ ετησίως). Η επόμενη αναθεώρηση κατέδειξε αύξηση του ΑΕΠ κατά 9,6% (*ενώ η ΕΣΥΕ υποστήριξε ότι η αύξηση ήταν 25,6%*) και κόστισε 1,6 δισ. ευρώ, ποσό το οποίο άρχισε ήδη να καταβάλλεται, από το 2008 και μετά σύμφωνα με το δελτίο τύπου της 17-11-2008 του Υπουργείου Οικονομικών.

- ✘ Καθαρή πολιτική βούληση για τη σύλληψη της φοροδιαφυγής.
- ✘ Μηχανοργάνωση ο ακρογωνιαίος λίθος κάθε τέτοιου συστήματος.
- ✘ Χαμηλό επίπεδο μόρφωσης στο Υπουργείο Οικονομικών, ισοδύναμο με αυτά των Υπουργείων Υγείας & Εθνικής Αμύνης.
- ✘ Υψηλά επίπεδα διαφθοράς.
- ✘ Κανένα επίπεδο ελέγχου μεγάλων φορολογικών υποθέσεων.
- ✘ Κανένα επίπεδο ελέγχου χαμηλότερης αξίας φορολογικών υποθέσεων.
- ✘ Υπερβολική γραφειοκρατία (την υψηλότερη) από κάθε άλλο τμήμα της Δημόσιας Διοίκησης.
- ✘ Δαιδαλώδες νομικό καθεστώς λειτουργίας ΔΟΥ.
- ✘ Απαρχαιωμένος κώδικας βιβλίων και στοιχείων και φορολογίας νομικών προσώπων.
- ✘ «Ασυλία» φοροφυγάδων.
- ✘ Απουσία ανεξάρτητης φορολογικής δικαιοσύνης (αποκλειστικά φορολογικά δικαστήρια) και φορολογικής αστυνομίας.
- ✘ Απουσία ταύτισης της φοροδιαφυγής με διαρκές έγκλημα.
- ✘ Παραδειγματική τιμωρία φοροφυγάδων.

Ο ΟΑΣΑ⁶⁶ σε πρόσφατη έκθεση του προβαίνει στις παρακάτω διαπιστώσεις:

- ⊕ το ποσοστό της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ να αγγίζει το 25% και ίσως να αγγίζει και το 30% του ΑΕΠ (διάγραμμα 13).

Figure 2.2. The size of shadow economy: An international comparison
In per cent of GDP

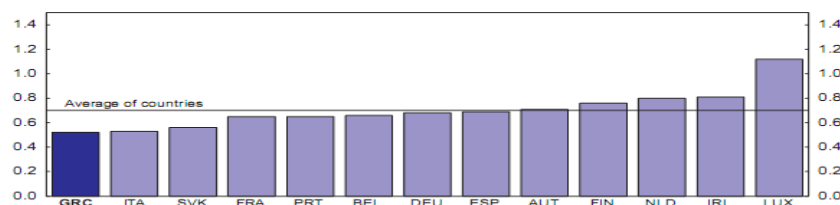
1. Unweighted average over 21 OECD countries.

Source: Schneider, F. (2009), "The Size of the Shadow Economy in 21 OECD Countries Using the MIMIC and Currency Demand Approach".

(Διάγραμμα 13)

- ⊕ πολύ χαμηλή αποτελεσματικότητα του φορολογικού μηχανισμού στο 50% (διάγραμμα 14) αντί του 70% που είναι ο μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ.

Efficiency of VAT collection¹
2006, in percentage

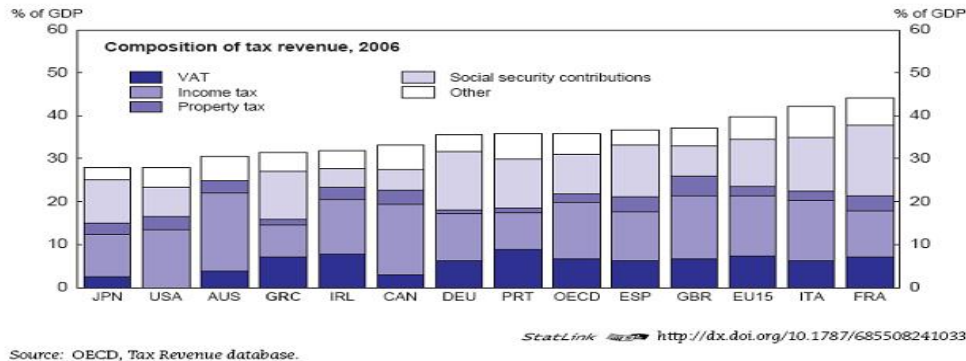

Tax efficiency is calculated as the ratio between effective (revenue from value added taxes to private consumption) and statutory rates.
Source: OECD Economic Surveys: Greece 2009.

(Διάγραμμα 14)

⁶⁶ Greece at a Glance : Policies for a sustainable recovery, November 2011, pages 9-11

- ✿ Σύνολο φορολογίας και κοινωνικών εισφορών να ανέρχεται στο 32% του ΑΕΠ (διάγραμμα 15) όταν στις χώρες του ΟΟΣΑ ανέρχεται σε 36% και στην ΕΕ-15 σε 40%, παρ' όλο που η Ελλάδα διαθέτει από τους υψηλότερους φορολογικά συντελεστές (πλην της κατοικίας) σε σχέση με τις χώρες του ΟΟΣΑ αλλά και της ΕΕ-15.

(Διάγραμμα 15)

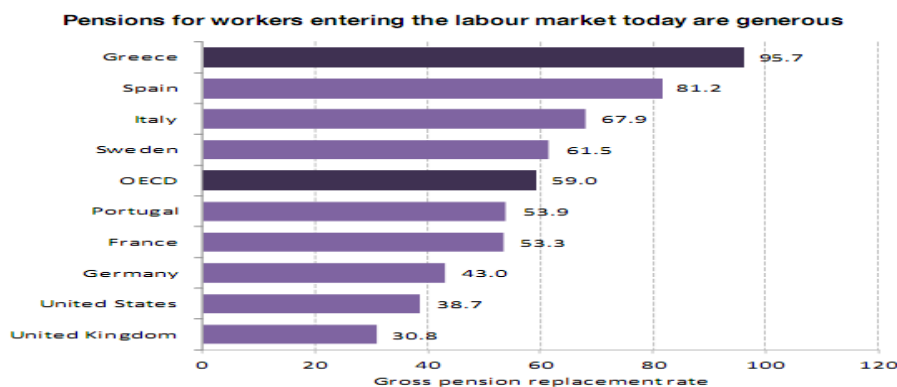
Πιο συγκεκριμένα από την παραοικονομία οι απώλειες σε φόρους εισοδήματος φυσικών & νομικών προσώπων καθώς και ΦΠΑ το έτος 2009 υπολογίζονται σε 15-20 δις € και η κρυφή παραοικονομία σε 57-69 δις €⁶⁷. Τα ποσά αυτά θέτουν την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος σε πρώτη προτεραιότητα.

3.3.2. ΟΛΙΚΗ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΤΟΜΕΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΑΜΥΝΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΔΕΚΟ)

Καθώς ο Προϋπολογισμός τροφοδοτείται με ανεξέλεγκτα ποσά δαπανών από τους τομείς της υγείας, της άμυνας, της κοινωνικής ασφάλειας & των ΔΕΚΟ τα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν είναι τα ακόλουθα:

- αναμόρφωση και εξορθολογισμός των τομέων της υγείας, μέσω συγχωνεύσεων & δημιουργία νέων μεγάλων νοσοκομειακών μονάδων για μεγαλύτερη ικανοποίηση του χρήστη,
- εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης ασθενών, ηλεκτρονικής παρακολούθησης δαπανών & λογιστική καταγραφή τους,
- εξορθολογισμός του συστήματος αγοράς οπλικών συστημάτων & συγκέντρωση σε ομοειδή με διεθνείς διαγωνισμούς,
- αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού καθεστώτος & των συνιστωσών της κοινωνικής ασφάλισης με γνώμονα τον κανόνα του ποσοστού εισφορών κατά τον εργασιακό βίο και προσαρμογή στο μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (σχήμα 16),
- δημιουργία του «Ταμείου Ασφαλιστικής Αξιοποίησης Περιουσίας» στο οποίο θα εισφερθεί το σύνολο της περιουσίας των ασφαλιστικών ταμείων (ακίνητα, ομόλογα, μετοχές και λοιπή περιουσία) κατά τα πρότυπα του Norway Pension Fund & Συγχώνευση όλων των ασφαλιστικών Ταμείων σε ένα με ενιαίο λογιστικό τρόπο παρακολούθησης είσπραξης εισφορών & καταβολής συντάξεων,

⁶⁷ Έρευνα McKinsey (2011), Greece 10 years ahead, pp 22.

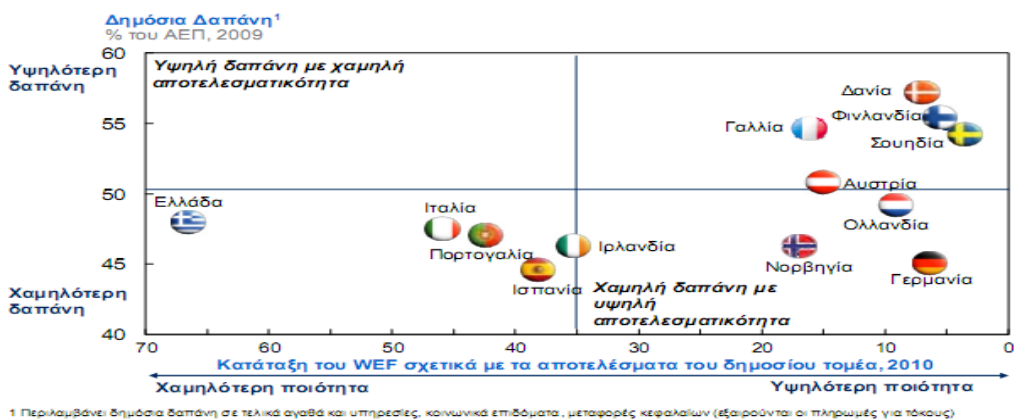
Source: OECD (2009), Pensions at a Glance

(σχήμα 16)

- vi. Αγορά και μετεξέλιξη μίας τράπεζας (Τ.Τ. ή Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων) σε έναν ενιαίο Τραπεζοασφαλιστικό Οργανισμό για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση από την μία των ασφαλιστικών αναγκών και από την άλλη την προσφορά τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων στους ασφαλισμένους προετοιμάζοντας τη μετεξέλιξη του ασφαλιστικού συστήματος (το v & το vi θα μπορούσαν να είναι ένα),
- vii. αναμόρφωση, εξορθολογισμός, συγχωνεύσεις & καταργήσεις ΔΕΚΟ και διαπίστωση της χρησιμότητας ή μη αυτών,
- viii. ενιαίο σύστημα προμηθειών στο δημόσιο και αποτύπωση κατά ESA95 όλων των εισροών-εκροών του,
- ix. καθιέρωση συστημάτων αξιολόγησης προσωπικού και μετεξέλιξη του Υπουργείου Εσωτερικών σε Υπηρεσία Ανθρώπινων Πόρων,
- x. νέος τρόπος προαγωγών με καθαρά αντικειμενικά κριτήρια πχ. μέσω ενός αδιάβλητου τρόπου εξετάσεων.
- xi. καθιέρωση κινήτρων απόδοσης συνδεδεμένα με την παραγωγικότητα & αποτελεσματικότητα,

Σκοπός των ανωτέρω είναι η δημιουργία οικονομιών κλίμακας (χαμηλότερη δαπάνη) αφενός και η υψηλή αποτελεσματικότητα αφετέρου. Η απεικόνιση της σχέσης δαπάνης/αποτελεσματικότητας παρουσιάζεται από τον ΟΟΣΑ (world economic forum) παρακάτω (σχήμα 17).

Δαπανηρός και αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας

(σχήμα 17)

3.3.3. ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ & ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η αποθάρρυνση επενδύσεων, η χρονοβόρα διαδικασία έγκρισης μεγάλων επενδυτικών έργων, το δύσβατο και απροσπέλαστο δικονομικό σύστημα με τη συσώρευση χιλιάδων υποθέσεων στους προθαλάμους των δικαστηρίων, γραφειοκρατία και χαμηλή αποτελεσματικότητα συνθέτουν το επιχειρηματικό περιβάλλον. Για τους λόγους αυτούς κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθεί κουλτούρα επενδύσεων στην δημόσια διοίκηση. Η κουλτούρα αυτή η οποία θα πρέπει να μετεξελιχθεί τάχιστα σε διαδικασία προσέλκυσης επενδύσεων η οποία θα λάβει τις εξής μορφές:

- άμεση σύσταση και λειτουργία επιχείρησης (που ολοκληρώνεται μέσω του ΓΕΜΗ⁶⁸),
- απλοποίηση (ηλεκτρονική) πληρωμής & είσπραξης φόρων,
- κατάργηση της παρακράτησης ΦΠΑ της έμμεσης αυτής μορφής δανειοδότησης του Ελληνικού Κράτους,
- απλοποίηση δικαστικής επίλυσης υποθέσεων εισάγοντας με ένταση τον θεσμό της διαιτησίας,
- ίδρυση & λειτουργία αποκλειστικών φορολογικών ή/και επιχειρηματικών δικαστηρίων και στελέχωση τους με εξειδικευμένο προσωπικό,
- το Πρωτοδικείο Ναυτικού Δικαίου του Πειραιά να μετεξελιχθεί σε Πανευρωπαϊκό Δικαστήριο Ναυτικών Υποθέσεων με υιοθέτηση ειδικού νομικού δικαίου προκειμένου να δικάζονται διαιτησίες και υποθέσεις από όλο τον κόσμο δράση που θα μπορούσε να υλοποιηθεί μέσω της παγκόσμιας Ελληνικής Ναυτιλίας,
- η κατά προτεραιότητα αντιμετώπιση μεγάλων επενδυτικών έργων που δημιουργούν μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας,
- η εξακρίβωση και στόχευση σε τομείς που αποτελούν ή θα μπορούσαν να αποτελέσουν στρατηγικό πλεονέκτημα για τη χώρα μας,
- η προσέλκυση επενδύσεων με πώληση κρατικής περιουσίας σε τομείς και κλάδους που θα προσδώσουν ανταγωνιστικότητα & εξωστρέφεια.

Εν τέλει το κύτταρο της οικονομίας «η επιχείρηση» να βρεθεί στο κέντρο του ενδιαφέροντος της Οικονομίας και να μην αντιμετωπίζεται ως «αγκάθι» μία νοοτροπία που έχει εισχωρήσει και εγκατασταθεί βαθιά μέσα στην Ελληνική Διοίκηση & Κοινωνία.

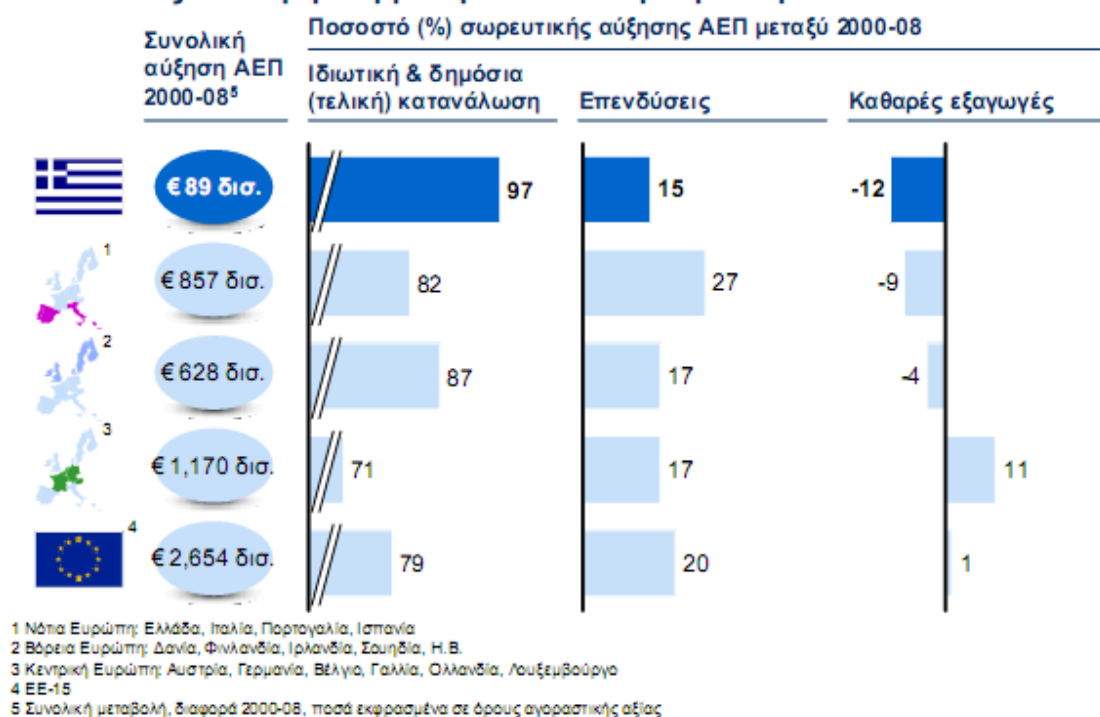
⁶⁸ Το Γενικό Εμπορικό Μητρώο (ΓΕΜΗ) είναι το πρώτο και ολοκληρωμένο βήμα προς την κατεύθυνση της απλοποίησης σύστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων καθώς ενοποιεί σε ένα τα μητρώα από 104 Υπηρεσίες και Οργανισμούς του Δημοσίου από 58 Περιφέρειες & Περιφερειακές Ενότητες από 54 Πρωτοδικεία η μετάβαση του οποίου θα ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2012. Η σύσταση πραγματοποιείται σε μία ημέρα από τις υπηρεσίες μίας στάσης και είναι αυτή που κατά τον Οργανισμό “Doing Business” ανέβασε πρόσφατα την χώρα μας (κατάταξη 2012) κατά 14 θέσεις στην κατηγορία «έναρξη και λειτουργία επιχείρησης».

3.3.4. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ

Η μετεξέλιξη των Ελληνικών Επιχειρήσεων σε ανταγωνιστικές & εξωστρεφείς είναι ίσως το δυσκολότερο όλων από όσα έχουν αναφερθεί έως τώρα. Η Ελληνική Οικονομία είναι μία εσωστρεφής οικονομία όπως δείχνουν πρόσφατες μελέτες (πίνακας 18). Για τον λόγο αυτό η προσπάθεια πρέπει να επικεντρωθεί σε:

- ☀ σημαντική μείωση της ιδιωτικής & δημόσιας κατανάλωσης προσεγγίζοντας τον μέσο ευρωπαϊκό όρο από 97% σε 70-75%,

Μεγάλη εξάρτηση της Ελλάδας από την κατανάλωση και χαμηλές επενδύσεις σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη

(πίνακας 18)

- ☀ υψηλή κινητικότητα της εργασίας και άρση των εμποδίων πρόσληψης/απόλυσης με καθιέρωση πλαισίου τήρησης υποχρεώσεων για τις επιχειρήσεις,
- ☀ διόρθωση του ελλείμματος παραγωγικότητας μέσω της απορρύθμισης των κλάδων,
- ☀ διόρθωση του ελλείμματος συμμετοχής στην εργασία⁶⁹,
- ☀ στροφή των ελληνικών επιχειρήσεων προς τα διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα,

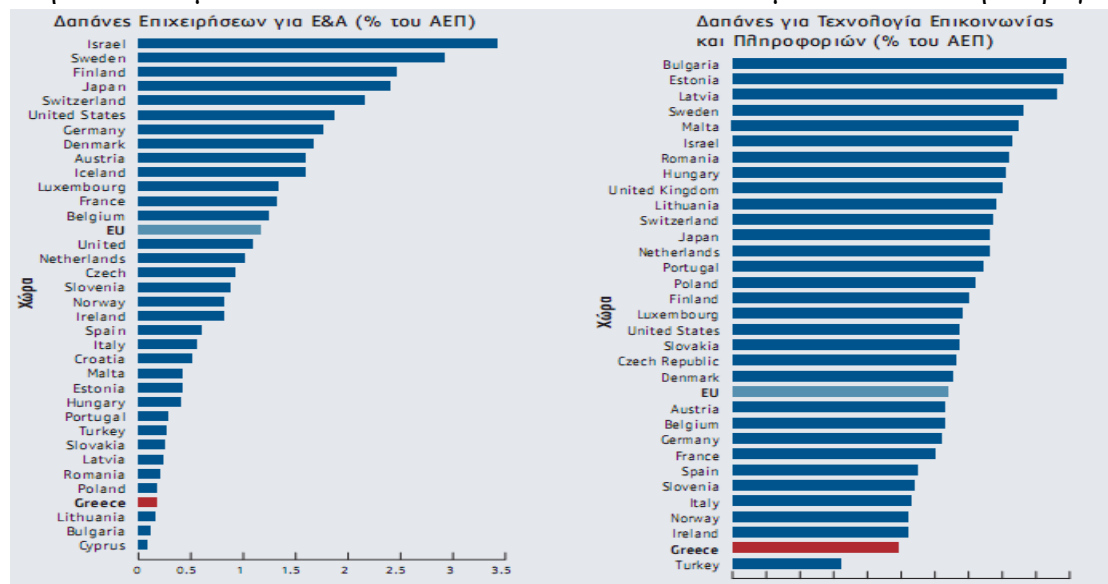
⁶⁹ Σύμφωνα με την McKinsey (2011) το έλλειμμα συμμετοχής στην εργασία είναι σύμπτωμα της ανελαστικότητας στην αγορά εργασίας και των μακροχρόνιων στρεβλώσεων που τεχνητά εμποδίζουν τη νέα απασχόληση σε πολλά επαγγέλματα και το βαθμό κινητικότητας στην απασχόληση, ειδικά στο δημόσιο τομέα. Με δεδομένη την υπέρ επάρκεια στην προσφορά εργατικού δυναμικού το πρόβλημα της συμμετοχής δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αν δεν δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας στην οικονομία.

- ☀ ενδυνάμωση των Ελληνικών Πανεπιστημίων & αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών τους με επιτακτική την ανάγκη σύνδεσής τους με την αγορά εργασίας και την επιχειρηματικότητα,
- ☀ καλλιέργεια της φιλοσοφίας της επιχειρηματικότητας ήδη από τις πρώτες τάξεις της βασικής εκπαιδευτικής βαθμίδας (Γυμνάσιο και Λύκειο),
- ☀ στόχευση σε τεχνολογικούς κλάδους ή/και καλλιέργεια καινοτομιών ή τεχνολογικών καινοτομιών μέσω της προώθησης του τρίπτυχου έρευνα, ανάπτυξη, παραγωγή και προώθηση καινοτόμων προϊόντων,
- ☀ αναδιאμόρφωση των ενταγμένων ή υπό ένταξη έργων του ΕΣΠΑ 2007-2013 προς τα έργα που εξασφαλίζουν μεγάλο αριθμό και με διάρκεια σε βάθος χρόνου θέσεων εργασίας,
- ☀ στόχευση του ΕΣΠΑ 2007-2013 σε κλάδους που μπορούν αν δώσουν σημαντική ώθηση (όπως π.χ. φαρμακοβιομηχανία, παραγωγή & εμπορία αλιευμάτων, διαχείριση απορριμμάτων & αποβλήτων, ειδικός τουρισμός {συνεδριακός, ιατρικός}, διαμετακόμιση κ.τ.λ.) και
- ☀ μελέτη των παραδοσιακών κλάδων (τουρισμός, βιομηχανία, τρόφιμα & ποτά, ενέργεια, μεταποίηση, αγροτική παραγωγή) και ανάδειξη των πλεονεκτημάτων τους.

Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω δράσεων είναι που θα επιτύχει το ποθητό αποτέλεσμα δηλαδή την επιστροφή σε αναπτυξιακή πορεία, την μεγάλη μείωση του δημοσίου χρέους και τον εξορθολογισμό και ισοσκελισμό των δίδυμων ελλειμμάτων της οικονομίας.

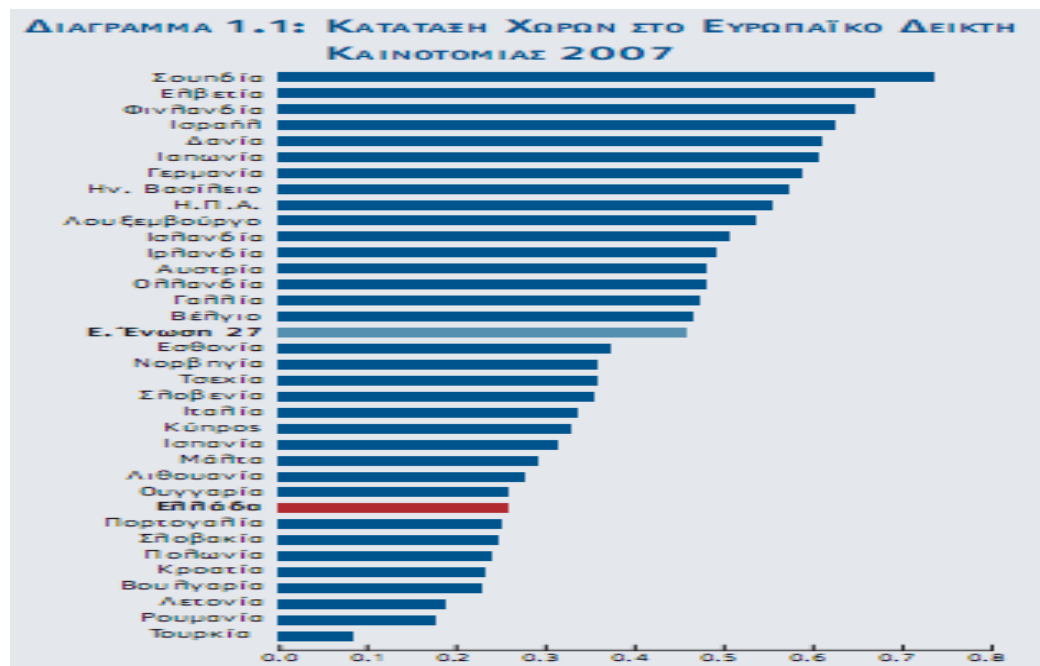
3.3.5. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Οι ελληνικές επιχειρήσεις αλλά και το ελληνικό κράτος ουδέποτε έδωσαν σημασία στην καινοτομία και στα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που αυτή παράγει.

(Σχήμα 19)

Πολλές χώρες κατάλαβαν την αξία της εδώ και πολλά χρόνια και υποστήριξαν με μεγάλη ένταση ότι η δημιουργία ενός αναπτυξιακού μοντέλου για την οικονομία τους θα πρέπει να βασίζεται και στην καινοτομία. Καθώς όμως η καινοτομία συνδέεται με την έρευνα και ανάπτυξη αλλά και με τη δαπάνη για τεχνολογία και πληροφορική οι επιδόσεις της χώρας μας είναι τραγικά απογοητευτικές (σχήμα 19). Οι χώρες που σήμερα εμφανίζονται ανταγωνιστικές αντλούν δύναμη από την καινοτομία καθώς δεν επιθυμούν να μειώσουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων τους και κερδίζουν σημαντικούς πόντους ανταγωνιστικότητας από την στόχευση τους αυτή.

(Σχήμα 20)

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή κατάταξη των χωρών στον δείκτη καινοτομίας (2007) η χώρα μας κατατάσσεται 27^η μεταξύ 35 χωρών και 10 θέσεις κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Παρόλο όμως που η καινοτομία παράγεται σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ισχυρές οικονομίες είναι και αυτές που παράγουν καινοτομία. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁷⁰ «για να γεφυρωθεί το χάσμα των ευρωπαϊκών χωρών ως προς την καινοτομία απαιτούνται μεγαλύτερες επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην έρευνα, μεγαλύτερη και πιο στενή συνεργασία ανάμεσα στη βιομηχανία και τον ακαδημαϊκό κόσμο, πιο ουσιαστική συμμετοχή της καινοτομίας στις στρατηγικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ευνοϊκές δημόσιες πολιτικές για την καινοτομία, ώστε να είναι δυνατή η παροχή νέων προϊόντων και υπηρεσιών στις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες αγορές». Για να μπορέσει η χώρα μας να

⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007) «Ειδική έκθεση για την καινοτομία σύμφωνα με τους στρατηγικούς στόχους της Λισαβόνας».

επωφεληθεί από τον «παγκόσμιο διαμερισμό καινοτομίας» χρειάζεται να συντρέχουν ταυτόχρονα οι παρακάτω τέσσερις προϋποθέσεις σύμφωνα με την Επιτροπή :

- ✘ έλλειψη γραφειοκρατίας,
- ✘ ευκολία έναρξης και λειτουργίας επιχείρησης,
- ✘ ανταλλαγή και μεταφορά γνώσης μεταξύ επιχειρήσεων και Πανεπιστημίων και
- ✘ ανοικτή οικονομία (trade to GDP ratio).

Μέσα από τις παραπάνω αιτιάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **καταδεικνύεται και η υψίστη σημασία των διαρθρωτικών μέτρων για τη χώρα μας.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η πορεία προς την ΟΝΕ για την χώρα μας χαρακτηρίζεται από δύο αντιφατικές περιόδους. Αυτή της περιόδου 1994-1999 μερικής σύγκλισης προς την ΟΝΕ και αυτή της περιόδου 2000-2009 ολικής απόκλισης από τους στόχους και προϋποθέσεις της ΟΝΕ. Η απόκλιση των ετών 2000-2009 εντάθηκε και με την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων καθώς το κόστος ανάληψής τους ήταν εξαιρετικά μεγάλο. Ωστόσο αν και η χώρα μας γνώρισε για τουλάχιστον μία δεκαπενταετία υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης ικανούς να βελτιώσουν σημαντικά τα δημόσια οικονομικά σε επίπεδο ελλείμματος και δημοσίου χρέους εντούτοις δεν κατάφερε το αυτονόητο. Τη στοχευμένη προσήλωση προς την ΟΝΕ μέσω του εξορθολογισμού του μοντέλου ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας (που καθιερώθηκε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90). Αντίθετα παρά τις όποιες προειδοποιήσεις θεσμικών και μη οργάνων, δεν εφαρμόστηκαν οι αυτονόητες και απαιτούμενες πολιτικές. Η αναμόρφωση του συνόλου των τομέων της δημόσιας διοίκησης και ιδιαίτερα οι τομείς της υγείας, της άμυνας, και της κοινωνικής ασφάλισης δεν προτάχθηκαν ποτέ ως προτεραιότητα. Η αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος, η εύρυθμη και παραγωγική λειτουργία των ΔΕΚΟ η απλοποίηση και ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος έπρεπε να τοποθετούνται ψηλά στην οικονομική και πολιτική ατζέντα του κράτους, πράγμα το οποίο δεν έγινε. Και τέλος η προαγωγή της εξωστρέφειας των Ελληνικών Επιχειρήσεων η βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας και η ενίσχυση της καινοτομίας δεν καλλιεργήθηκε τόσο από το Ελληνικό Κράτος όσο και από τον Επιχειρηματικό κόσμο. Η σημερινή πραγματικότητα επιτάσσει τον ολικό μετασχηματισμό του Ελληνικού Κράτους σε ένα σύγχρονο και ευρωπαϊκά προσαρμοσμένο κράτος, όπου οι δυνάμεις της αγοράς και οι παρεμβάσεις του κράτους θα αναπτύσσονται κατά τέτοιο τρόπο που θα δημιουργούν προστιθέμενη και μόνο αξία στους πολίτες.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΗΦΘΗΣΑΝ

Την 23^η Απριλίου του έτους 2010 ξεκίνησε ένα νέο κεφάλαιο στην οικονομική ιστορία της Ελλάδας με την προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και στον μηχανισμό στήριξης της Ε.Ε.⁷¹. Η κίνηση αυτή πραγματοποιήθηκε ύστερα από ένα διάστημα πέντε (5) μηνών περίπου όπου τα επιτόκια δανεισμού της Ελλάδας είχαν οδηγηθεί σε απαγορευτικά επίπεδα. Για την ιστορία το δεκαετές ομόλογο του Ελληνικού Δημοσίου την ως άνω ημερομηνία, κινούνταν στις 400 μονάδες βάσης πλέον του αντίστοιχου Γερμανικού (Bund) με απόδοση που κυμαινόταν στο 7% περίπου. Ταυτόχρονα εισήλθε στη ζωή μας μια νέα ορολογία. Αυτή των ασφαλιστρών κινδύνου, των περίφημων Credit Default Swaps (CD'S) τα οποία αποτυπώνουν την πιθανότητα χρεοκοπίας μίας χώρας. Οι αγορές παρακολουθούσαν - και σήμερα παρακολουθούν σε μεγαλύτερο βαθμό - τις δημοσιονομικές κινήσεις των κρατών και συμπεριφέρονται ανάλογα. Η συνετή λήψη και υλοποίηση συγκεκριμένων μέτρων προς την κατεύθυνση της σταθεροποίησης της Οικονομίας είναι αυτή που θα τις ηρεμήσει. Το Ελληνικό Κράτος κλήθηκε από τις εξελίξεις να κάνει την μέγιστη υπέρβαση. Να ισορροπήσει την Οικονομία και να σταματήσει την πολυεπίπεδη αιμορραγία σε θέσεις απασχόλησεις, επενδύσεις, καταθέσεις και φυγής στο εξωτερικό πολύτιμων ανθρώπινων πόρων.

4.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ Ι

Μετά την εισδοχή της χώρας στο Μηχανισμό Στήριξης (ΜΣ) καταρτίστηκε ένα τριετές πρόγραμμα δημοσιονομικής σταθερότητας. Το πρόγραμμα αυτό που ονομάστηκε Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (ΜΠΔΣ) αποτέλεσε τη βάση αξιολόγησης της Ελληνικής Οικονομίας (**πίνακας 21 - παράρτημα**) από την τρόικα. Το πλαίσιο αυτό είχε δομηθεί σε δύο άξονες:

- ⊙ αυτόν που αφορούσε την περιστολή της δαπάνης της γενικής κυβέρνησης σε όλους τους τομείς της οικονομίας κατά ένα ποσοστό και σε
- ⊙ αυτόν που προσδοκούσε την είσπραξη εντός πενταετίας 50 δις € από την πώληση κρατικής περιουσίας και παράλληλη αναμόρφωση της δημόσιας διοίκησης.

Στη βάση αυτού του προγράμματος υπογράφηκε από την Κυβέρνηση το Μνημόνιο Ι⁷² το οποίο εξειδίκευε μέτρα σε πολλά επίπεδα της κρατικής λειτουργίας. Το σύνολο της εισφοράς των κρατών-μέλων της ΕΕ μαζί με το ΔΝΤ θα ανέλθει σε 110 δις €. Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπισθούν οι συνδυασμένες δημοσιονομικές και εξωτερικές

⁷¹ Ο μηχανισμός στήριξης αποφασίστηκε και οριστικοποιήθηκε στις 25 Μαρτίου 2010 ύστερα από την ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου Κορυφής της οποίας είχε προηγηθεί η γενική δήλωση αλληλεγγύης προς την Ελλάδα. Για την ιστορία η εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους 14,5 δις € πραγματοποιήθηκε στις 18 Μαΐου 2010 αφού μία εβδομάδα νωρίτερα είχε προηγηθεί η εκταμίευση ύψους 5,5 δις € από το ΔΝΤ.

⁷² Ν.3845/06-05-201 ΦΕΚ Α' 65/2010.

ανισορροπίες που είχαν συσσωρευθεί μέχρι και το έτος 2009. Πρωταρχικός στόχος όμως είναι η αποκατάσταση της αξιοπιστίας της Ελληνικής Οικονομίας στα μάτια των ιδιωτών επενδυτών με την εξασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, η διαφύλαξη της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η ενίσχυση (δυνητικά) της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας⁷³.

4.1.1. ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η στοχοθεσία του Προγράμματος αφορά «*την διόρθωση των δημοσιονομικών & εξωτερικών ανισορροπιών & την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης*», σύμφωνα με την τρόικα. Για να πραγματοποιηθεί αυτό θα πρέπει η χώρα να εισέλθει σε μία «*μακρά περίοδο προσαρμογής*», που θα συντελεστεί σε τρία κύρια μακροοικονομικά μεγέθη:

- στον ρυθμό ανάπτυξης,
- στον πληθωρισμό και
- στο εξωτερικό έλλειμμα.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων θα πρέπει:

- η δημοσιονομική προσαρμογή να τεθεί στο *κέντρο* της οικονομικής πολιτικής,
- η *επανάκτηση της ανταγωνιστικότητας* θα συνεπικουρείται από την εισοδηματική πολιτική και την πολιτική κοινωνικής προστασίας,
- να διατηρηθεί η *σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος &*
- οι διαρθρωτικές αλλαγές είναι κριτικής σημασίας γιατί θα βοηθήσουν «*την ικανότητα της οικονομίας να αποταμιεύει, να παράγει και να εξάγει*».

Με βάση τα ανωτέρω το πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανάπτυξης απαρτίζεται από τους κάτωθι πυλώνες οι οποίοι πιστεύεται ότι με την πλήρη εφαρμογή τους θα οδηγήσουν σε μια πιο δυναμική οικονομία που θα δημιουργήσει ανάπτυξη, θέσεις εργασίας και ευημερία⁷⁴. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το ΔΝΤ⁷⁵ απαιτούνται:

4.1.1.1. Άμεσα μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας (μέσω της εσωτερικής υποτίμησης)

Η εσωτερική υποτίμηση έχει ήδη ξεκινήσει καθώς η Ελληνική Κυβέρνηση εφαρμόζοντας το ανωτέρω πρόγραμμα έχει πραγματοποιήσει και πραγματοποιεί νομοθετικές παρεμβάσεις στα κάτωθι σημεία:

- 🌿 Παρεμβάσεις στις συλλογικές διαπραγματεύσεις καθιστώντας της «ευέλικτες και αποτελεσματικές». Ουσιαστική κατάργηση της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης

⁷³ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην 1^η αναθεώρηση του Προγράμματος Σταθεροποίησης της Ελληνικής Οικονομίας (The Economic Adjustment Programme for Greece - 1st review) σημειώνει με έμφαση ότι το πρόγραμμα είναι κατά τέτοιο τρόπο σχεδιασμένο που να μην πλήττονται οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και οι μισθωτοί διατηρώντας παράλληλα και ένα δίκτυο προστασίας που περιλαμβάνει ισχυρή κοινωνική συνοχή, καταπολέμηση της φτώχειας και διασφάλιση της απασχόλησης.

⁷⁴ The Economic Adjustment Programme for Greece - 3rd review όπου σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το εν λόγω πρόγραμμα δεν θα οδηγήσει σε ανάπτυξη και εξορθολογισμό την ελληνική οικονομία από τη μία μέρα στην άλλη αλλά σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

⁷⁵ IMF Report March 2012.

Εργασίας⁷⁶ και υπογραφή κλαδικών συμβάσεων εργασίας εφόσον είναι εφικτό στην παρούσα συγκυρία⁷⁷.

- ✿ Μείωση μισθών⁷⁸ και συντάξεων⁷⁹ καθώς και μείωση του κατώτατου μισθού που οδηγεί και σε ισόποση μείωση των επιδομάτων ανεργίας.
- ✿ Μείωση μη μισθολογικού κόστους (nonwage labor cost)⁸⁰.
- ✿ Απελευθέρωση υπηρεσιών και άνοιγμα «κλειστών» επαγγελματών⁸¹.

Τα ανωτέρω μέτρα σύμφωνα με το ΔΝΤ έχουν ως στόχο να συμβάλλουν στην ανάκαμψη και να ενισχύσουν την απασχόληση.

4.1.1.2. Άμεσα μέτρα για τη σταδιακή Δημοσιονομική Προσαρμογή

Τα μέτρα για την σταδιακή δημοσιονομική προσαρμογή κατευθύνονται προς δύο άξονες:

- ☀ Αυτόν που βασίζεται σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην πλευρά των δαπανών και επί της ουσίας οδηγεί σε περιστολή αυτών σε όλο το φάσμα της οικονομίας και
- ☀ Αυτόν που βασίζεται σε μεταρρυθμίσεις του συστήματος βελτίωσης και είσπραξης φόρων με πλήρη αναδιάρθρωση του φοροελεγκτικού μηχανισμού.
- ☀ Αυξήσεις σε ΦΠΑ, σε φόρους φυσικών και νομικών προσώπων, σε ακίνητη περιουσία, φορολογία Ι.Χ. άνω των 2000 cc.

4.1.1.3. Άμεσα μέτρα για την αποκατάσταση της σταθερότητας του Χρηματοπιστωτικού Τομέα

⁷⁶ Το καθεστώς των Συλλογικών (Εθνικών) Συμβάσεων Εργασίας ισχύει άτυπα από το 1937 με το Β.Δ. 45/37 το οποίο θέσπισε την πρώτη υποχρεωτική Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας. Ωστόσο ο Ν.3239/1955 παγίωσε και ενίσχυσε αυτή την πρακτική και ο Ν.1876/90 που ψηφίστηκε επί Οικουμενικής Κυβέρνησης βελτίωσε πάρα πολύ το υφιστάμενο πλαίσιο γεγονός που οδήγησε και στην υιοθέτηση του πλαισίου αυτού και από χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

⁷⁷ Σύμφωνα με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης μέχρι και την 30 Μαρτίου 2012 ο αριθμός κλαδικών συμβάσεων που αφορούσε ο εφαρμοστικός νόμος του μνημονίου 4046/2012 ανερχόταν σε 220 κλαδικές συμβάσεις εκ των οποίων 30 λήγουν τον Μάρτιο του 2013 και 100 λήγουν τον Μαίο του 2013. Από τις υπόλοιπες 90 έχουν υπογραφεί μέχρι σήμερα 68 από τις οποίες: 30 με μειώσεις 22%-32% (κατώτατο), 22 με μειώσεις 8%-22%, 15 με μειώσεις έως 8% και πάγωμα σε πριμ παραγωγικότητας, ωριμάνσεις κ.τ.λ. και σε μία αυξήσεις 2%. Σε όλες τις κλαδικές συμβάσεις επισέρχεται ο παράγων του διευθυντικού δικαιώματος.

⁷⁸ Στον δημόσιο τομέα η μείωση επιτεύχθη με τον Ν.4024/2011 που οδήγησε σε περικοπές που έφθασαν μέχρι και το 55% των αποδοχών των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα. Η μεσοσταθμική μείωση από την εισδοχή στην χώρας μας στο Μνημόνιο για τους υπαλλήλους του Δημοσίου τομέα έχει ξεπεράσει το 30%

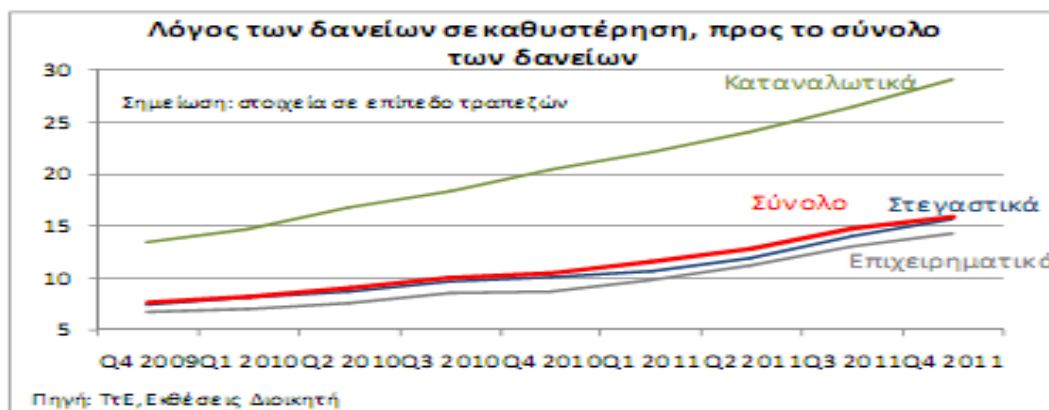
⁷⁹ Μετά την ψήφιση του εφαρμοστικού νόμου και με την πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου της 26 Φεβρουαρίου 2012 επιτεύχθηκε η Τρίτη κατά σειρά μείωση σε κύριες και επικουρικές συντάξεις.

⁸⁰ Στη χώρα μας ανέρχεται περίπου στο 44% των αποδοχών των εργαζομένων 14% παραπάνω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ.

⁸¹ Νόμος 3919/2011 για το άνοιγμα 136 κλειστών επαγγελματών.

Ο Χρηματοπιστωτικός τομέας ως κινητήριος μοχλός της Ελληνικής Οικονομίας θα ενισχυθεί άμεσα προκειμένου να ανταπεξέλθει στο ρόλο του. Πιο συγκεκριμένα τα μέτρα στήριξης του τομέα περιλαμβάνουν:

- Διοχέτευση σημαντικών πόρων στο Τραπεζικό σύστημα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ύφεσης από την έξαρση των επισφαλειών (διάγραμμα 21^Α)⁸².

(Διάγραμμα 21^Α)

- Διασφάλιση της παρούσας μετοχικής ιδιοκτησίας⁸³ με την καθιέρωση μεταβατικής περιόδου.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των κεφαλαίων που θα διοχετευθούν στο τραπεζικό σύστημα.

Το μέγεθος των κεφαλαιακών ενισχύσεων θα αποκαλυφθεί μετά τον διαγνωστικό έλεγχο της ΤτΕ ο οποίος αναμένεται να ολοκληρωθεί το πρώτο δεκαπενθήμερο του Απριλίου του 2012.

4.1.1.4. Άμεσα μέτρα προς την αναδιάρθρωση του δημοσίου τομέα

⁸² Σύμφωνα με το IMF στην έκθεση του (12/57) του Μαρτίου του 2012 αναγνωρίζει συνολικές ανάγκες ύψους 50 δις € περίπου για την ανακεφαλοποίηση των ελληνικών τραπεζών λόγω PSI & μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι επισφάλειες που ενέγραψαν οι ελληνικές τράπεζες στον ισολογισμό τους για την χρήση 1/1-31/12/2011 ανήλθε σε 12 δις €, και τα δάνεια σε καθυστέρηση βρίσκονται στο 14,7% του συνόλου των χορηγήσεων ήτοι 36 δις € περίπου (16 δις € επιχειρηματικά, 11 δις € στεγαστικά και 9 δις € κάρτες & καταναλωτικά δάνεια) και τα οποία συγκεντρώνουν έντονη δυναμική (δυναμική των επισφαλειών). Τέλος στο στόχαστρο της Τραπεζής Ελλάδος έχουν περιέλθει και τα δάνεια που έχουν χορηγήσει οι ελληνικές τράπεζες στο εξωτερικό ύψους 60 δις € περίπου.

⁸³ Η τρόικα απέκλεισε την περίπτωση κρατικοποίησης του πιστωτικού συστήματος. Έτσι οι μετοχές των ελληνικών τραπεζών που θα λάβει το ΤΧΣ στο πλαίσιο ανακεφαλοποίησης θα πρέπει να διατεθούν αμέσως μόλις λήξει η περίοδος διακράτησής τους (πέντε χρόνια για τις κοινές με δικαίωμα αναστολής της ψήφου, δύο χρόνια για τις κοινές ονομαστικές αν οι τράπεζες δεν συγκεντρώσουν το 10% των κεφαλαίων που χρειάζονται με ίδια μέσα). Ο πρόσφατος νόμος ρυθμίζει ρητά ότι οι μετοχές αυτές δεν μπορεί να διακρατηθούν σε άλλο φορέα του Δημοσίου πέραν του αρχικού χρονοδιαγράμματος και ως εκ τούτου θα πρέπει να αναζητηθεί τρόπος διάθεσης και αξιοποίησής τους.

- ✿ πλήρης αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος και ρυθμίσεις συνταξιοδοτικού περιεχομένου,
- ✿ πλήρης αναμόρφωση φορολογικού μηχανισμού στο σύστημα είσπραξης φόρων και αναγνώρισης οφειλετών. Γρήγορη διεκπεραίωση φορολογικών υποθέσεων και εκδημοκρατισμός του συστήματος.
- ✿ πλήρης αναμόρφωση δικαστικού πλαισίου, δημιουργία φορολογικών δικαστηρίων και ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης,
- ✿ αναμόρφωση ΔΕΚΟ, συγχωνεύσεις και καταργήσεις Οργανισμών & Υπηρεσιών,
- ✿ αναμόρφωση ΟΤΑ βάση του Καλλικράτη & περιορισμός των πόρων προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

4.1.1.5. Άμεσα μέτρα προς την κατεύθυνση της επιχειρηματικότητας ή/και ανταγωνιστικότητας

- άνοιγμα της αγοράς ενέργειας με πώληση μονάδων της ΔΕΗ, παραχώρηση κοιτασμάτων/ορυχείων λιγνίτη,
- πώληση κρατικής περιουσίας, εισηγμένων και μη επιχειρήσεων στο ΧΑ,
- εντατικοποίηση της απορροφητικότητας ποσών των διαρθρωτικών ταμείων που λιμνάζουν,
- τροποποίηση πλαισίου fast track για την δημιουργία μεγάλων επενδυτικών έργων,
- άνοιγμα κλειστών επαγγελμάτων.

4.1.2. ΜΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΙΜΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ Ι

Στα πλαίσια της υλοποίησης των παραπάνω μέτρων, η Κυβέρνηση απέτυχε να ρυθμίσει μερικούς πολύ σημαντικούς τομείς με αποτέλεσμα τα δημοσιονομικά κενά (εισπράξεις) του Προϋπολογισμού να προέλθουν από την εξαντλητική φορολογία των μικρών και μεσαίων στρωμάτων. Ειδικότερα:

- ❑ δεν αξιοποιήθηκε μέχρι και σήμερα κρατική περιουσία,
- ❑ δεν ιδιωτικοποιήθηκαν κρατικές επιχειρήσεις,
- ❑ δεν απλοποιήθηκε το επιχειρηματικό περιβάλλον,
- ❑ δεν εδραιώθηκε αίσθημα εμπιστοσύνης στην Ελληνική Οικονομία,
- ❑ δεν αναμορφώθηκε η Δημόσια Διοίκηση αλλά και ούτε ξεκίνησε κάποια προσπάθεια σε αυτή την κατεύθυνση,
- ❑ δεν αναμορφώθηκαν οι τομείς της υγείας, της άμυνας και της κοινωνικής ασφάλισης,
- ❑ δεν εγκαταστάθηκαν συστήματα ηλεκτρονικών προμηθειών και ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες,
- ❑ δεν αυξήθηκε η απορροφητικότητα των κοινοτικών πόρων,
- ❑ δεν ρυθμίστηκαν οι οφειλές προς τις επιχειρήσεις από τον παρακρατούμενο ΦΠΑ αλλά ούτε και συμψηφίστηκαν με μελλοντικές εισφορές,
- ❑ δεν πραγματοποιήθηκε διεύρυνση της φορολογικής βάσης και δεν συλλήφθηκε σπουδαία φορολογητέα ύλη,

- ☒ δεν εφαρμόστηκαν τα διαρθρωτικά μέτρα και δεν άρθηκαν τα αντικίνητρα στο επιχειρηματικό περιβάλλον,
- ☒ δεν άνοιξαν τα κλειστά επάγγελματα.

Κατόπιν των ανωτέρω και μετά από 18 μήνες μερικής εφαρμογής του προγράμματος η χώρα οδηγήθηκε σε αδιέξοδο και αδυναμία πληρωμής του δημοσίου χρέους, με αποτέλεσμα το *Μνημόνιο I* να μην θεωρηθεί επαρκές για την σταθεροποίηση της Ελληνικής Οικονομίας και να ληφθούν μέτρα απομείωσης του δημόσιου χρέους. Επίσης οι πόροι των 110 δις € που προβλεπόταν στην αρχική συμφωνία πλέον δεν ήταν αρκετοί για τη στήριξη της Ελληνικής Οικονομίας καθώς η έξοδος από την ύφεση βρισκόταν ακόμη μακριά.

4.2. ΑΠΟ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ I ΣΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ II

Οι αρνητικοί ρυθμοί μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας για πέμπτο έτος, το περιβάλλον παγκόσμιας οικονομικής ανασφάλειας και η αποτυχία του πρώτου προγράμματος προσαρμογής της Ελληνικής Οικονομίας⁸⁴ αν και είχε υλοποιηθεί κατά τα 2/3 (πίνακας 22) επέβαλλαν τη λήψη άμεσων και νέων μέτρων προς την κατεύθυνση της ελάφρυνσής του χρέους. Σε δυο συνεχόμενες **Συνόδους Κορυφής**, στις 11 και στις 25 Μαρτίου 2011, και στη συνέχεια, με *ad hoc* απόφαση για την Ελλάδα, στις Συνόδους Κορυφής της 21^{ης} Ιουλίου και της 26^{ης} Οκτωβρίου 2011, η Ευρωζώνη «κάλεσε τους ιδιώτες επενδυτές να συμβάλουν και αυτοί στην επίλυση του προβλήματος βιωσιμότητας του χρέους της Ελλάδας, εκ παραλλήλου με τους φορολογούμενους της Χώρας, οι οποίοι θα καλούνταν να αναδεχθούν το μεγαλύτερο κόστος μέσω της εντεινόμενης προσπάθειας προσαρμογής της χώρας τους, και με συνεισφορά των δημοσιονομικά υγιών κρατών της Ευρωζώνης».

Table 1. Disbursements under the economic adjustment programme (EUR billion)

Past disbursements					
	Euro-area Member States		IMF		Total
1st tranche	18 May 2010	14.5	12 May 2010	5.5	20.0
2nd tranche	13 September 2010	6.5	14 September 2010	2.5	9.0
3rd tranche	19 January 2011	6.5	21 December 2010	2.5	9.0
4th tranche	16 March 2011	10.9	16 March 2011	4.1	15.0
5th tranche	15 July 2011	8.7	13 July 2011	3.3	12.0
Total past disbursements		47.1		17.9	65.0
Planned disbursements					
	Euro-area Member States		IMF		Total
6th tranche	November 2011	5.8	November 2011	2.2	8.0
Remaining		27.1 *		9.9	37.0
Total programme					110.0

* Original amount to be provided by the euro-area Member States, as agreed in May 2010. The total amount available under the loan facility agreement (LFA) may be lower. This is because Slovakia decided not to participate in the LFA while Ireland and Portugal have stepped down from the facility as these two countries requested financial assistance themselves. This situation of these three countries reduced the facility by EUR 2.7 billion.

Source: Commission services and IMF.

(Πίνακας 22)

⁸⁴ Το πρώτο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας (Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής) δεν στέφθηκε με επιτυχία καθώς οι αστοχίες του και οι αντιδράσεις των αγορών πίεσαν προς την κατεύθυνση της λήψης της απόφασης της 26^{ης}/27^{ης} Οκτωβρίου.

Το κόστος του νέου προγράμματος ανέρχεται στο ύψος των 130,7 δις € και απαρτίζεται από τους εξής πυλώνες:

- (i) σύμβαση χρηματοδοτικής διευκόλυνσης ύψους μέχρι 30 δις €, προκειμένου να επιτρέψει στην Ελλάδα να χρηματοδοτήσει, εν μέρει, την Εθελοντική Συναλλαγή Διαχείρισης Υποχρεώσεων (η «**Διευκόλυνση PSI Διαχείρισης Υποχρεώσεων**⁸⁵»),
- (ii) σύμβαση χρηματοδοτικής ενίσχυσης ύψους μέχρι 35 δις €, προκειμένου να επιτρέψει στην Ελλάδα να χρηματοδοτήσει την Προσφορά Επαναγοράς (η «**Συμφωνία Πιστωτικής Αναβάθμισης ΕΚΤ**»),
- (iii) σύμβαση χρηματοδοτικής ενίσχυσης ύψους 5,7 δις € με σκοπό τη διενέργεια πληρωμών σχετικά με δεδουλευμένους τόκους που απορρέουν από ορισμένα ανεξόφλητα κρατικά ομόλογα της Ελλάδος στο πλαίσιο της Εθελοντικής Συναλλαγής Διαχείρισης Υποχρεώσεων, οι οποίες πληρωμές θα γίνουν κατά το χρόνο και στο μέτρο που τα εν λόγω κρατικά ομόλογα ανταλλάγουν με Νέα Ελληνικά Ομόλογα (η «**Διευκόλυνση Τόκου Ομολόγων**»),
- (iv) σύμβαση χρηματοδοτικής ενίσχυσης ύψους 23 δις € με σκοπό τη χρηματοδότηση της ανακεφαλαιοποίησης ορισμένων πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα (η «**Διευκόλυνση Ανακεφαλαιοποίησης Τραπεζών**») και
- (v) μεταφορά των πόρων του πρώτου προγράμματος⁸⁶ ύψους 37 δις € στο δεύτερο.

4.3. ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ

Το Μνημόνιο ΙΙ εισφέρει στην Ελληνική Οικονομία περισσότερους πόρους, ήτοι 130,7 δις € έναντι 110 δις € του πρώτου Μνημονίου. Ωστόσο εισέρχονται νέοι παράμετροι που δεν υπήρχαν στο πρώτο και οι οποίοι είναι:

4.3.1. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ

- ▣ προσδιορισμένοι και προαπαιτούμενοι στόχοι πριν από κάθε εκταμίευση,
- ▣ αυστηρό & ποσοτικοποιημένο πλαίσιο πρωτογενών ελλειμμάτων.

4.3.2. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

⁸⁵ Σκοπός της Σύμβασης αυτής είναι το ΕΤΧΣ να παρέχει στην Ελλάδα χρηματοδοτική ενίσχυση, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του Μνημονίου Συνεννόησης, και της παρούσας Σύμβασης, μέχρι του συνολικού ποσού των 30 δις ευρώ για να χρηματοδοτήσει η Ελλάδα το μέρος τίτλων της Ευρωζώνης στο πλαίσιο της εθελοντικής συναλλαγής διαχείρισης υποχρεώσεων, προκειμένου κάθε ένα (1) Ευρώ του ανταλλάγματος της προσφοράς να αποτελείται κατά τριάντα (30) λεπτά του Ευρώ από μέρος τίτλων ευρωζώνης και κατά εβδομήντα (70) λεπτά του Ευρώ από Νέα Ελληνικά Ομόλογα. Αυτό σημαίνει ότι με τη συγκεκριμένη χρηματοδοτική ενίσχυση το Ελληνικό Δημόσιο χρηματοδοτεί την αγορά ομολόγων του ΕΤΧΣ που θα δοθούν προς την κάλυψη του [15%] της ονομαστικής αξίας των υφιστάμενων ομολόγων. Το Ελληνικό Δημόσιο θα καλύψει το υπόλοιπο [35%] της ονομαστικής αξίας των υφιστάμενων ομολόγων με έκδοση νέων τίτλων, ώστε συνολικά οι ομολογιούχοι να ανταλλάξουν τους υφιστάμενους τίτλους με νέους τίτλους ονομαστικής αξίας 50% των υφιστάμενων.

⁸⁶ Το ΔΝΤ θα συμμετάσχει στο νέο πρόγραμμα με 28 δις € (υπόλοιπο 1^{ου} προγράμματος 9,9 δις €).

- ▣ φέρνει στο κέντρο του προγράμματος της αποκρατικοποιήσεις & την πώληση κρατικής περιουσίας,
- ▣ εισάγει αυστηρό πλαίσιο περιορισμού της σπατάλης στις ΔΕΚΟ,
- ▣ επανατοποθετεί την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος ως πρώτη προτεραιότητα,
- ▣ δίνει βάση στην αναμόρφωση της δημόσια διοίκησης,
- ▣ πιέζει προς την κατεύθυνση δημιουργίας της Αρχής Προμηθειών Δημοσίου,
- ▣ κρίνει ότι οι μέχρι τώρα μεταρρυθμίσεις του ασφαλιστικού συστήματος δεν ήταν επαρκείς και χρειάζονται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις,
- ▣ εστιάζει έντονα στην αναμόρφωση του συστήματος υγείας και στην πολιτική φαρμάκου.

4.3.4. ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

- ▣ εισάγει ρυθμίσεις για την ανακεφαλοποίηση των τραπεζών & τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας,
- ▣ περιγράφει το πλαίσιο εξυγίανσης,
- ▣ ενδυναμώνει το ρόλο του Τ.Χ.Σ. & το διαχωρίζει σε δύο λειτουργίες,
- ▣ ενισχύει τον κλάδο του Τ.Ε.Κ.Ε.

4.3.5. ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ & ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- ▣ απαιτεί περαιτέρω ενδυνάμωση των ρυθμίσεων στην αγορά εργασίας,
- ▣ ζητά περαιτέρω απελευθέρωση των επαγγελματιών και δη των νομοθετικά «υπερβολικά» ρυθμισμένων μηχανικών & δικηγόρων,
- ▣ υποδεικνύει νομοθετικά μέτρα για την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (αδειοδοτήσεις, ευελιξία τιμών, επιχειρηματικά πάρκα, πολεοδομικές & τελωνειακές ρυθμίσεις),
- ▣ καθορίζει προϋποθέσεις ιδιωτικοποιήσεων σε μεταφορές (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηρόδρομοι), στην ενέργεια (πρόσβαση στον λιγνίτη, ανανεώσιμες, φυσικό αέριο & διαχωρισμός δικτύων) & στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες,
- ▣ ζητά εντατικοποίηση της απορροφητικότητας των διαρθρωτικών ταμείων &
- ▣ πιέζει για την αναμόρφωση του δικαστικού συστήματος & την αναβάθμιση της εκπαίδευσης ιδιαίτερα στα τριτοβάθμια ιδρύματα.

4.4. ΟΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΕΠ

Όπως είχε συμφωνηθεί με την Τρόικα κατά την 4^η επιθεώρηση του προγράμματος⁸⁷, από την συνδυαστική προσέγγιση των στόχων του 2011 και του 2012 (πίνακας 23), στο πλαίσιο του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής

⁸⁷ Directorate-General for Economic and Financial Affairs - Occasional paper 82, July 2011 “The Economic Adjustment Programme for Greece - 4th Review - Spring 2011” Page 25, Table 11

	2011	2011	2013	2014
Deficit ceilings (EUR million)	17 065	14 916	11 399	6 385
Indicative as percentage of GDP	7.6	6.5	4.9	2.6

(Πίνακας 23)

(αρχικού), πρέπει να επιτευχθεί ο δημοσιονομικός στόχος του 2012 ήτοι έλλειμμα 6,5% του ΑΕΠ ή 14,916 εκατ. € Αυτό το ύψος του συνολικού δημοσιονομικού ελλείμματος (συμπεριλαμβανομένου και του κόστους εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους) το 2012, επιτρέπει την παραγωγή πρωτογενούς πλεονάσματος 3,200 εκατ. € ή 1,5% του ΑΕΠ, που σηματοδοτεί την είσοδο της χώρας σε μία άλλη δημοσιονομική φάση. Παρ' όλα αυτά από το Επικαιροποιημένο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής⁸⁸ προκύπτει ότι οι ανωτέρω στόχοι δεν είναι εφικτοί (πίνακας 23⁴ - παράρτημα) καθώς η δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος μεταφέρεται πλέον στον προϋπολογισμό του έτους 2014 και εκτιμάται ότι θα είναι της τάξης των 1.417 εκατ. €. Ωστόσο από το Νέο Μνημόνιο Συνεργασίας της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2012 που ψηφίσθηκε στο σύνολο του από την Ελληνική Βουλή την 12^η Φεβρουαρίου προκύπτει ότι το ετήσιο πρωτογενές έλλειμμα του προϋπολογισμού για το **2012**, δεν θα πρέπει να υπερβεί τα 2.063 εκατ. € ενώ για τα έτη **2013** και **2014** το πρωτογενές **πλεόνασμα** θα πρέπει να είναι τουλάχιστον της τάξεως των 3.600 εκατ.€ και 9.500 εκατ. € αντιστοίχως. Με τον Προϋπολογισμό του 2012 και την εκτέλεσή του, τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό του Μαρτίου του 2012 καταγράφεται μία δημοσιονομική προσαρμογή που ξεκίνησε με πρωτογενές έλλειμμα 24 δισ. € το 2009 (δημοσιονομικό έλλειμμα 36 δισ. €) και θα φτάσει σε πρωτογενές πλεόνασμα (κατ'εκτίμηση) 3,6 δισ. € μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2013. Θα πρέπει όμως να τονισθεί ότι οι παραδοχές του Επικαιροποιημένου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής στηρίζονται στην μικρή πτώση του ΑΕΠ για το έτος 2012, της τάξης του 2,8% . Το Δ.Ν.Τ. στην 5^η αναθεώρηση του⁸⁹ εκτιμά το ΑΕΠ θα κινηθεί καθοδικά κατά 3%, ενώ μόλις 45 ημέρες αργότερα στην από 15 Φεβρουαρίου 2012 έκθεση του⁹⁰ τονίζει με έμφαση ότι το ΑΕΠ για το έτος 2012 θα κινηθεί σε αρνητικούς ρυθμούς που θα αγγίζουν το 5%. Ωστόσο περισσότεροι φορείς (IOBE, ΤτΕ, Alpha Bank) προσδιορίζουν ύφεση της τάξης του 5,5%⁹¹ περίπου.

4.5. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ

⁸⁸ Επικαιροποιημένο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής Πίνακας 1 : Επικαιροποιημένο ΜΠΔΣ (<http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/c2/19/01/c21901b5a65b14f5c06160dd2c55928e7foe73ec/application/pdf/CASH+AND+ESA+LAW.pdf>)

⁸⁹ IMF - Greece : Fifth Review Under the Stand-By Arrangement, Rephasing and Request for Waivers of Nonobservance of Performance Criteria; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Greece., December 2011

⁹⁰ IMF - Greece : Preliminary Debt Sustainability - Strictly Confidential

⁹¹ Η Τράπεζα Πειραιώς στην τριμηνιαία έκθεση της για την Ελληνική Οικονομία (4^{ος}/2012) προσδιορίζει την ύφεση σε -6,5%.

Στις 21 Νοεμβρίου 1997 η Κυβέρνηση της Ν.Κορέας προσέφυγε στο ΔΝΤ και στις 4 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους υπογράφηκε και εγκρίθηκε η δανειακή σύμβαση από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Οργανισμού ύψους 21 δις \$. Σε οικονομική βοήθεια έσπευσε η Παγκόσμια Τράπεζα με την Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων με 14 δις \$ και ομάδα ξένων Τραπεζών⁹² με 23,4 δις \$ - ως δεύτερη γραμμή άμυνας - ανεβάζοντας το πακέτο της οικονομικής βοήθειας στα 58,4 δις \$. Την ίδια στιγμή η ισοτιμία του γουάν την 4^η Δεκεμβρίου κυμαινόταν σε περίπου 1000 γουάν ανά δολάριο ΗΠΑ και έκλεισε εν τέλει στα 1695 γουάν ανά δολάριο την τελευταία ημέρα του έτους, ένεκα κερδοσκοπίας (πίνακας 24).

Ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες σε σχέση με το δολάριο									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1997f
Χονγκ Κονγκ	7,79	7,77	7,74	7,74	7,73	7,74	7,73	7,74	7,75
Σιγκαπούρη	1,81	1,73	1,63	1,62	1,53	1,42	1,41	1,48	1,68
Ταϊβάν	26,89	26,82	25,16	26,39	26,46	26,49	27,46	28,7	32,64
Ν. Κορέα	707,76	733,4	780,65	802,67	803,45	771,27	804,5	951,29	1695
Μαλαισία	2,7	2,75	2,55	2,57	2,62	2,5	2,52	2,81	3,89
Ταϊλάνδη	25,59	25,52	25,4	25,32	25,15	24,91	25,34	31,36	47,25
Ίνδονησία	1842,8	1950	2029,9	2087,1	2160,8	2248,6	2342	2909,4	4650
Φιλιππίνες	24,31	27,48	25,51	27,12	26,42	25,71	26,22	29,47	39,98

(Πίνακας 24)

Τα ασφάλιστρα κινδύνου την ίδια ημερομηνία κινούνταν στις 675 μονάδες βάσης πλέον του Ιαπωνικού κόνοντας τον οποιοδήποτε εξωτερικό δανεισμό απαγορευτικό.

4.5.1. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ

Σύμφωνα με το ΔΝΤ⁹³ - μετά από μία φυσιολογική διόρθωση του χρηματιστηριακού δείκτη (KOSPI) στα τέλη του 1996 κατά περίπου 40% - αδυνατεί να εντοπίσει τα αίτια της κρίσης. Υποστηρίζει ότι η Ν.Κορέα ήταν «θύμα» της επιτυχίας της αν και εντοπίζει συγκεκριμένες αδυναμίες – χωρίς όμως να τις θεωρεί από μόνες τους ικανές για τη δημιουργία κρίσης - που συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Υψηλή συγκέντρωση βραχυπρόθεσμου χρέους και έκθεση σε συναλλαγματικό κίνδυνο,
- «Αδύναμο» & «Ανεπαρκές» χρηματοπιστωτικό σύστημα,
- ο εταιρικός κλάδος παρουσίαζε υψηλή μόχλευση,
- φυσιολογική Κόπωση της Οικονομίας,

4.5.2. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

⁹² Η ομάδα των Τραπεζών προερχόταν από 3 κράτη. Την Ιαπωνία, τις ΗΠΑ & την Γερμανία που προσέφεραν σχεδόν 22 δις \$ & Τράπεζες από 27 ακόμη χώρες που προσέφεραν περίπου 1,4 δις \$. Η έκθεση των Τραπεζών της Ιαπωνίας, των ΗΠΑ & της Γερμανίας σε δανεισμό στην οικονομία της Ν. Κορέας ήταν 30%, 11% & 18% τον Δεκέμβριο του 1997 αντίστοιχα.

⁹³ Το ΔΝΤ στο από 21 Οκτωβρίου 2001 WP/01/154 αναφέρει την στρατηγική, τα επιτεύγματα αλλά και το μάθημα οικονομικής συμπεριφοράς για το ξεπέρασμα της κρίσης στην Κορέα. Ωστόσο υποστηρίζει ότι η κρίση πρώτα κερδοσκοπική και μετά νομισματική-οικονομική.

Την περίοδο εκείνη η Ν.Κορέα αντιμετώπιζε ουσιαστικά μία τετραπλή κρίση. Τραπεζική, Νομισματική, αδυναμία δανεισμού (λόγω υψηλών επιτοκίων) και κρίση Υπερεπένδυσης. Το ΔΝΤ έθεσε άμεσα τους εξής στόχους:

- ▣ περικοπές στο πλεονασματικό κράτος (παιδεία, υγεία και κοινωνική πρόνοια),
- ▣ αυστηρή και με μεγάλη διάρκεια δημοσιονομική πολιτική,
- ▣ αποκατάσταση της συναλλαγματικής ισοτιμίας,
- ▣ δημιουργία πλεονασματικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εντός του έτους (1998),
- ▣ πωλήσεις δημόσιας περιουσίας και αποκρατικοποιήσεις σε κρίσιμους κλάδους,
- ▣ μειώσεις μισθών και απολύσεις στον δημόσιο τομέα,
- ▣ «ευέλικτες» εργασιακές σχέσεις στον ιδιωτικό τομέα,
- ▣ αυξήσεις στο σύνολο των φόρων (εισοδήματος, περιουσίας, τζίρου),
- ▣ συγκράτηση πληθωρισμού & ρυθμών ανάπτυξης,
- ▣ ανακεφαλοποίηση τραπεζών και προστασία καταθέσεων.

4.5.3. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ

Η Κυβέρνηση της Ν.Κορέας αφού αποδέχθηκε τους όρους του ΔΝΤ έθεσε με τη σειρά της δύο πολύ συγκεκριμένους όρους⁹⁴:

- ✗ οι μεταρρυθμίσεις να λάβουν χώρα αμέσως, γρήγορα και συνετά και όλες οι ενέργειες ακόμη και ανακοινώσεις θα είναι σε συντονισμό με την Κυβέρνηση και
- ✗ να υπάρξει προσήλωση στην κοινωνική ευημερία και να διαφυλαχθεί η κοινωνική σταθερότητα⁹⁵.

4.5.4. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Μετά τα ανωτέρω μέτρα και προς το τέλος του 1999 η Ν.Κορέα γύριζε σελίδα – θεωρώντας την κρίση όχι μόνο παρελθόν αλλά και μάθημα - αφού κατέγραφε εντυπωσιακούς κιάλας δείκτες οικονομικής δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα:

- ο ρυθμός ανάπτυξης έφθασε το 9%,
- η ανεργία έπεσε στο 4,4% (από 9%) ένα έτος νωρίτερα,
- τα συναλλαγματικά διαθέσιμα άγγιξαν τα 70 δις \$,
- το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έφθασε τα 25,2 δις \$

4.5.5. ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ

Η Οικονομία της Ν.Κορέας διέθετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία ήταν και τα κατάλληλα συστατικά της αναπτυξιακής πορείας της οικονομίας της μετά την κρίση:

- ισχυρή εγχώρια ζήτηση η οποία οδηγήθηκε από την εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση⁹⁶,

⁹⁴ E. Han Kim, “Globalisation of Capital Markets and the Asian Financial Crisis”, *Journal of Applied Corporate Finance* 11, no. 3 (1998), page 30.

⁹⁵ IMF “Stand by Arrangement 1st review” (1998) για πρώτη φορά υπάρχει ειδική αναφορά.

- υψηλή αποταμίευση σταθερά άνω του 23% την τελευταία δετία και χαμηλή (την χαμηλότερη στις χώρες του ΟΟΣΑ) δανειακή επιβάρυνση των φυσικών προσώπων,
- έντονα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το 1999 οδηγούμενο από την μείωση των εισαγωγών και την υποκατάσταση τους από εγχώριως παραγόμενα αγαθά (ουσιαστικά δεν υπήρξε αύξηση των εισαγωγών αντίθετα μάλιστα υπήρξε μικρή υστέρηση),
- καθαρές ξένες επενδύσεις που άγγιξαν τα 8,5 δις \$ το 1999 δείχνοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών,
- το γρήγορο ξεκαθάρισμα φανερών και κρυφών χρεών των ΧΠΙ & Cheabols,
- ισχυρός τεχνολογικός, βιομηχανικός & ναυπηγικός τομέας,
- ισχυρή πολιτική βούληση και δέσμευση σε ένα απαρέγκλιτο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Η Ελληνική Οικονομία λόγω αδυναμίας (εξωτερικού) δανεισμού από τις διεθνείς αγορές, προσέφυγε στο ΜΣ υποσχόμενη τη λήψη ενός εκτεταμένου πλέγματος μέτρων προκειμένου να διορθωθούν οι δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη προς την Ελληνική Οικονομία. Το πέρασμα από το Μνημόνιο Ι στο Μνημόνιο ΙΙ ήταν συνεπές με την ασυνέπεια που επέδειξε η χώρα μας στην ελλειπή ή μη εφαρμογή των συμφωνηθέντων. Από τις πέντε μεγάλες κατηγορίες μέτρων που περιέλαμβανε το Μνημόνιο Ι & ΙΙ ήτοι, βελτίωση ανταγωνιστικότητας, δημοσιονομική προσαρμογή, σταθερότητα χρηματοπιστωτικού συστήματος, αναδιάρθρωση δημοσίου τομέα & επιχειρηματικότητα η χώρα μας επέδειξε ανεπάρκεια, χαμηλά αντανακλαστικά και πολύ χαμηλό βαθμό υλοποίησης των στόχων που τέθηκαν. Οι αναθεωρημένοι στόχοι που τέθηκαν στο Μνημόνιο ΙΙ τυγχάνουν και αυτοί χαμηλού βαθμού υλοποίησης γιατί μέχρι και σήμερα από το σύνολο των μέτρων που συμφωνήθηκαν εκ νέου, η χώρα μας αποκλίνει και αδυνατεί να τα εφαρμόσει. Στην περίπτωση της Ν.Κορέας το πλέγμα των μέτρων που λήφθηκαν ήταν σχεδόν ίδιο με το αντίστοιχο της χώρας μας, με την μόνη διαφορά ότι η χώρα της Νοτιανατολικής Ασίας εφάρμοσε τα διαρθρωτικά **άμεσα και σε λιγότερο από έξι μήνες είχαν υιοθετηθεί στο σύνολο τους**. Η γρήγορη υιοθέτηση δεν προκάλεσε σημάδια κόπωσης και ύφεσης της οικονομίας της Ν. Κορέας με αποτέλεσμα να επιστρέψει γοργά σε αναπτυξιακούς ρυθμούς. Η περίπτωση της Ν.Κορέας αναλύεται διεξοδικά στο παράρτημα.

⁹⁶ Η ιδιωτική κατανάλωση από -9,6% το 1998 έφθασε σε 10% το 1999 οδηγούμενη από αυξημένη αποταμίευση και χαμηλή δανειακή επιβάρυνση.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Μετά από δύο έτη (μερικής) εφαρμογής του Μνημονίου (I & II) οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν είχαν και έχουν επίπτωση στα δημοσιονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας. Οι κινήσεις των δημοσιονομικών μεγεθών επηρεάζουν τους φορείς και την εν γένει οικονομική δραστηριότητα. Οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά κατά την παρούσα φάση έχουν έλθει σε πολύ δύσκολη θέση με τους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας να καταγράφουν αρνητικές εκτιμήσεις για την προοπτική και την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας. Στη δίνη που δημιουργήθηκε έχει ήδη παρασυρθεί ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας με το κλείσιμο χιλιάδων επιχειρήσεων, τον αριθμό των ανέργων να αυξάνει σε προτόγνωρα επίπεδα, την ύφεση να καλπάζει και το ΑΕΠ να καταγράφει σημαντικότερα αρνητικά ρεκόρ (μη προβλέψιμα) και να επιστρέφει γοργά στα επίπεδα του 2005 (τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές). Και ως λογική συνέπεια των ανωτέρω ένα κοινωνικό σύνολο που δοκιμάζεται σκληρά από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και σιγοβράζει. Η μονοσήμαντη εφαρμογή των μέτρων με μοναδική στόχευση την εσωτερική υποτίμηση και την αύξηση της φορολογίας δεν οδηγεί πουθενά. Επιδεινώνει και δεν βελτιώνει τους οικονομικούς δείκτες και κατ' επέκταση δεν οδηγεί στην εξυγίανση της Ελληνικής Οικονομίας.

5.1. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η εκτέλεση του προγράμματος κατ' εντολή της τρόικας από την Ελληνική Κυβέρνηση στον άξονα εσόδων-δαπανών έχει φέρει τα εξής άμεσα αποτελέσματα:

- ✿ Προσαρμογή δημοσίων δαπανών στα 93,7 δις € το 2011 από 106,7 δις € το 2009.
- ✿ Μείωση πρωτογενούς ελλείμματος γενικής Κυβέρνησης στο -2,4% του ΑΕΠ το 2011 από -10,7% του ΑΕΠ το 2009.

Επίσης τα αναμενόμενα αποτελέσματα την ερχόμενη τριετία αναμένεται να είναι:

- ✿ Περαιτέρω περιστολή των δαπανών στα 78 δις € το 2014 προκειμένου να επιτευχθεί πρωτογενές πλεόνασμα 4,5% του ΑΕΠ⁹⁷.
- ✿ Περαιτέρω πτώση και στα έσοδα της γενικής Κυβέρνησης από 89,8 δις € το 2010 σε 86,4 δις € το 2015⁹⁸.

Αναλυτικότερα τα μέτρα που έχουν ληφθεί έως σήμερα και έπεται να ληφθούν μέχρι και την ολοκλήρωση του προγράμματος είναι τα ακόλουθα (πίνακας 2 - παράρτημα):

- Συνολικά μέτρα μέχρι σήμερα (31/12/2011) 37,886 δις € ή 16,8% του ΑΕΠ.
- Μέτρα Ιουνίου 2012 13,191 δις € συμπεριλαμβανομένων και των αποκλίσεων του προηγούμενου έτους (πίνακας 24⁴ - παράρτημα).
- Συνολικά μέτρα μέχρι και το έτος 2014 61,879 δις € ή 25,5% του ΑΕΠ.

⁹⁷ Η Τρόικα επιβάλλει την προσαρμογή των δαπανών της γενικής Κυβέρνησης κατά 29 δις € προκειμένου από το 48,7% του ΑΕΠ το 2009 να υποχωρήσουν στο 37,6% το 2014.

⁹⁸ Η μείωση αυτή επιτυγχάνεται παρόλο που οι φορολογικοί συντελεστές έχουν αυξηθεί υπέρμετρα στο σύνολο τους.

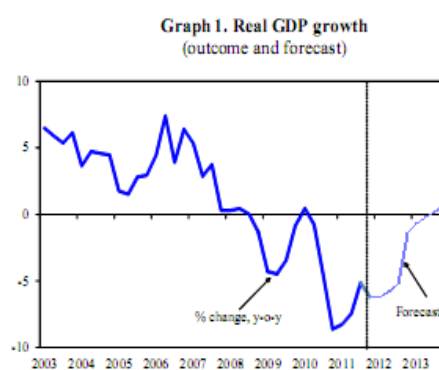
Η συνεχής αφαίμαξη μέσω της περιστολής δαπανών από τη μία και η αύξηση του φορολογικού βάρους - το οποίο υπέρμετρα σηκώνουν τα χαμηλά και μεσσαία κοινωνικά στρώματα - από την άλλη θα οδηγήσει την πλειονότητα των νοικοκυριών σε προβλήματα (δοκιμασία) ρευστότητας σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁹⁹.

5.2. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι επιπτώσεις της ακολουθούμενης πολιτικής αποτυπώνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στους κάτωθι οικονομικούς δείκτες:

5.2.1. ΣΤΟ ΑΕΠ

Σε ύφεση, της τάξης του 6,8%, βρέθηκε το 2011 η ελληνική οικονομία, όπως προκύπτει από την εκτίμηση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής¹⁰⁰ (ΕΛΣΤΑΤ) ότι το δ' τρίμηνο του 2011 το ΑΕΠ (διάγραμμα 25) συρρικνώθηκε κατά 7% (είχε προηγηθεί πτώση του ΑΕΠ κατά 8% το α' τρίμηνο, κατά 7,3% το β' τρίμηνο και κατά 5% το γ' τρίμηνο). Η δραματική αυτή επιδείνωση στην ελληνική οικονομία οφείλεται, ως επί το πλείστον, στο ουσιαστικό "πάγωμα" ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων¹⁰¹, καθώς και στη δραστική συρρίκνωση της καταναλωτικής ζήτησης. Στον αντίποδα, ήταν μικρό το αντιστάθμισμα από την αύξηση των εξαγωγών και τη μείωση των εισαγωγών.

Source: ELSTAT and Commission services.

(Διάγραμμα 25)

5.2.2. ΣΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδος¹⁰², έναντι δημοσιονομικού στόχου του 2011 για έλλειμμα 17,1 δισ. ευρώ, δηλαδή 7,8% του σημερινού ΑΕΠ, το έλλειμμα του 2011 προσδιορίζεται σε 9,9% του ΑΕΠ (21,638 δισ. ευρώ), καταγράφεται δηλαδή μία απόκλιση 2,2% του ΑΕΠ, λόγω ύφεσης (-6,8%) πολύ βαθύτερης της προβλεφθείσας τον Μάιο του 2011 (-3,8%), οπότε και καταρτίστηκε το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής (πίνακας 26 - παράρτημα). Την ανωτέρω πρόβλεψη

⁹⁹ European Commission: The Economic Adjustment Programme for Greece 5th review page 24-25.

¹⁰⁰ Δελτίο τύπου Ελληνικής Στατιστικής Αρχής της 14-02-2012 σύμφωνα με το οποίο, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε σταθερές τιμές 2005, κατά το 4ο τρίμηνο του 2011 παρουσίασε μείωση κατά 7,0% σε σχέση με το 4ο τρίμηνο του 2010.

¹⁰¹ «Νομοματική Πολιτική - Ενδιάμεση Έκθεση - Νοέμβριος 2011» του Διοικητή της ΤτΕ σελ.23.

¹⁰² Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας της Τραπεζής της Ελλάδος : Δεκέμβριος 2011 σελ 138 πίνακας V1 Κρατικός Προϋπολογισμός.

της Τραπεζής Ελλάδος ήλθε να επιβεβαιώσει το από 23-01-2012 Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομικών¹⁰³ (πίνακας 27) σύμφωνα με το οποίο το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού για το δωδεκάμηνο Ιανουαρίου– Δεκεμβρίου 2011, σε δημοσιονομική βάση, διαμορφώνεται στα 21.726 εκατ. € έναντι στόχου 21.712 εκατ.

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΜΗΝΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010-2011

(Δημοσιονομική βάση-ποσά σε εκατ. €)

	2010	2011	Μεταβολή 12/μήνου 11/10 (%)	2011	2011	Διαφορά από Προβλέψεις Π/Υ 2012 (%)
	12/μήνο /1	12/μήνο /2		Προβλέψεις ΜΠΔΣ /3	Προβλέψεις Π/Υ 2012 /4	
	(1)	(2)	(3=2:1)	(4)	(5)	(6=2:5)
Τακτικός Προϋ/σμός						
1. Καθαρά εσοδα(α+β+γ-δ)	50.857	49.993	-1,7	54.042	51.309	-2,6
α. Εσοδα προ επιστροφών φόρων	56.155	53.953	-3,9	57.012	55.212	-2,3
β. Εσοδα NATO	24	26	9,2	40	40	-34,8
γ. Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου / 6	0	1.157		790	1.056	9,6
δ. Επιστροφές φόρων	5.322	5.143	-3,4	3.800	5.000	2,9
2. Δαπάνες (α+β+γ+δ+ε+στ)	66.932	68.881	2,9	70.225	69.495	-0,9
α. Πρωτογενείς δαπάνες / 7	52.146	51.532	-1,2	52.009	51.790	-0,5
β. Επιχορήγηση νοσηλευτικών ιδρυμάτων για εξόφληση μέρους παλαιών οφειλών τους /8	367	435	18,6	450	450	-3,3
γ. Δαπάνες NATO (από ειδικά έσοδα)	33	16	-51,5	40	40	-59,8
δ. Εξοπλιστικά προγράμματα	1.017	359	-64,7	1.500	600	-40,2
ε. Καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εκτός γενικής κυβέρνησης /9	145	192	32,1	224	235	-18,5
στ. Τόκοι	13.223	16.348	23,6	16.002	16.380	-0,2
Π.Δ.Ε.						
3. Εσοδα	3.072	3.770	22,7	3.925	3.365	12,0
4. Δαπάνες	8.454	6.608	-21,8	7.550	6.890	-4,1
5. Έλλειμμα ΚΠ (1-2+3-4)	21.457	21.726	1,3	19.808	21.712	0,1

(Πίνακας 27)

€ όπως προσδιορίστηκε στον ψηφισθέντα προϋπολογισμό του 2012 και ελλείμματος 21.457 εκατ. € το αντίστοιχο διάστημα του 2010. Η υστέρηση των εσόδων οφείλεται κυρίως στις μειωμένες εισπράξεις από παρακράτηση φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά το τρέχον έτος λόγω της ευνοϊκότερης φορολόγησης βάσει του νέου φορολογικού νόμου και της μείωσης των εισοδημάτων¹⁰⁴. Ωστόσο τα «καλά νέα» έρχονται από την επιβολή φόρου στα ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα¹⁰⁵ ο οποίος εισπράττεται μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ και από τον οποίο εικάζεται ότι το

¹⁰³ Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού αριθμ.12 Δεκέμβριος 2011 της 23 Ιανουαρίου 2012.

¹⁰⁴ Η υστέρηση έναντι του στόχου για το ίδιο διάστημα οφείλεται σε καθυστερήσεις εισπράξης των φορολογικών εσόδων που προέκυψαν από την απεργία, τις τελευταίες ημέρες του Δεκεμβρίου του 2012, των υπαλλήλων των Δ.Ο.Υ. καθώς και από την παράταση που δόθηκε για την καταβολή φορολογικών οφειλών έως τις 20 Ιανουαρίου 2012. Σημειώνεται δε ότι το ύψος των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού θα οριστικοποιηθεί μετά τη λογιστική αποτύπωση των εσόδων που εισπράχθηκαν κατά την 20ήμερη παράταση που λήγει την 20-01-2012.

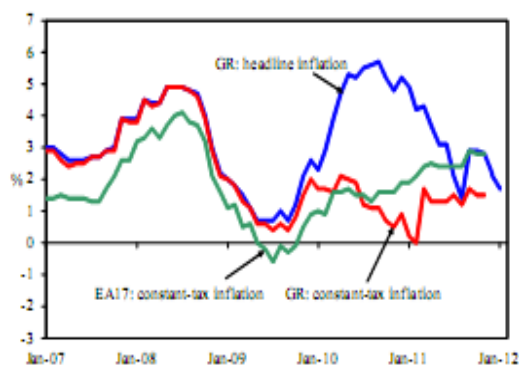
¹⁰⁵ Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτούμενων επιφανειών που εφαρμόστηκε ως έκτακτο για το έτος 2011 & 2012 και θα εμφανισθεί ως τακτικό τα επόμενα με άλλη μορφή πιθανόν όχι μέσω λογαριασμού ΔΕΗ.

έλλειμμα του 2011 θα κινηθεί εν τέλει στο 9,1% του ΑΕΠ ήτοι 19.683 εκατ. ευρώ καθώς οι εισπράξεις από τον εν λόγω φόρο έχουν ανέλθει στο ύψος των €2.000 εκατ.

5.2.3. ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή για το διάστημα 1/1-31/12/2011 εμφάνισε αύξηση 3,3% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα 1/1-31/12/2010 έναντι αύξησης 4,7% για το αντίστοιχο προηγούμενο δωδεκάμηνο 1/1-31/12/2009¹⁰⁶. Παρουσίασε δηλαδή επιβράδυνση με τάσεις αποκλιμάκωσης που θα ενταθούν το έτος 2012 συνεπεία της πτώσης της καταναλωτικής ζήτησης, εφόσον η Κυβέρνηση δεν προβεί σε νέα φορολογικά μέτρα (έμμεση φορολογία). Το γεγονός αυτό ενισχύεται και από τα στοιχεία Ιανουαρίου 2012 στα οποία εμφανίζεται ο πληθωρισμός αυξημένος κατά 2,3% σε σχέση με τον Ιανουάριο 2011 αλλά στις πέντε από τις δώδεκα κύριες κατηγορίες που συνθέτουν τον δείκτη είναι πτωτικός (διάγραμμα 28). Επίσης η επίδραση της φορολογίας στον δείκτη του 2011 σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδος¹⁰⁷ άγγιξε το 2,14% γεγονός που αποδεικνύει ότι για πρώτη φορά καταπολεμείται ο πυρήνας του πληθωρισμού και υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι θα κυμανθεί στην περιοχή των 1,7% περίπου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η διαφορά πληθωρισμού Ελλάδος - Ε.Ε.27 για το έτος 2011 ήταν της τάξης του 0,7% περίπου, μέγεθος το οποίο αναμένεται να μηδενιστεί το έτος 2012.

Graph 8. HICP inflation developments and projections (% change, y-o-y)

Source: ELSTAT.

(Διάγραμμα 28)

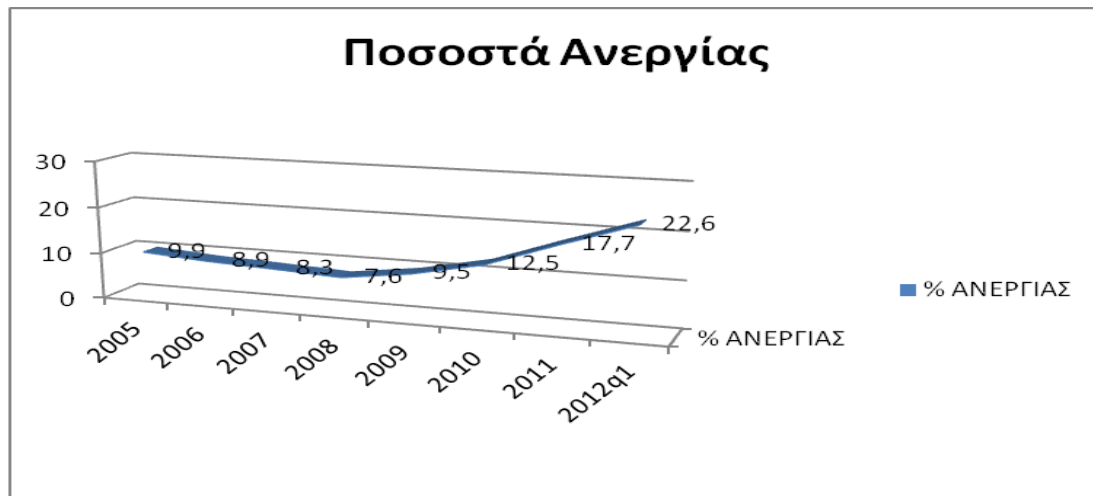
5.2.4. ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το ποσοστό ανεργίας το Νοέμβριο του 2011 ανήλθε σε 20,9% (διάγραμμα 29), έναντι 13,9% το Νοέμβριο του 2010 και 18,2% τον Οκτώβριο του 2011 σύμφωνα με

¹⁰⁶ Σύμφωνα με το από 11 Ιανουαρίου 2011 δελτίο τύπου της ελληνικής στατιστικής αρχής για την εξέλιξη του πληθωρισμού τον Δεκέμβριο του 2011.

¹⁰⁷ Σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδος στην από 31 11 2011 Ενδιάμεση Οικονομική Έκθεση εκτιμάται ότι για ολόκληρο το 2011, η μέση ετήσια συμβολή των μεταβολών της έμμεσης φορολογίας θα φθάσει τη 1,88 εκατοστιαία μονάδα (επί προβλεπόμενου ρυθμού πληθωρισμού 3,2%). Αν ληφθεί υπόψη και η συμβολή των αυξήσεων των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, η συνολική επίπτωση θα διαμορφωθεί στις 2,14 εκατοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο το 2011 (δηλαδή 67% του πληθωρισμού). Εξάλλου, στον πυρήνα του πληθωρισμού, η μέση ετήσια συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας αναμένεται να φθάσει τη 1,39 εκατοστιαία μονάδα (σε προβλεπόμενο μέσο επίπεδο του πυρήνα: 1,8%), ενώ, αν συνυπολογιστούν και οι αυξήσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, η συνολική μέση ετήσια επίπτωση θα φθάσει τη 1,65 εκατοστιαία μονάδα (ή 93% του πυρήνα).

την ΕΛ.ΣΤΑΤ¹⁰⁸. Για το έτος 2011 μεσοσταθμικά κινήθηκε στα επίπεδα του 17,7% πλην όμως το πρώτο τρίμηνο του 2012 άγγιξε το εκρηκτικό ποσοστό της τάξεως του 22,6%.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

(Διάγραμμα 29)

Ειδικότερα στις νέες ηλικιακές ομάδες 15-24 ξεπέρασε το 50% (52,7%) καταγράφοντας ταυτόσημο ποσοστό ρεκόρ με αυτό της Ισπανίας¹⁰⁹. Το σύνολο των απασχολούμενων κατά το έτος 2011 (Νοέμβριος 2010 σε Νοέμβριο 2011) ανήλθε σε 3.901.269 άτομα (πίνακας 30), οι άνεργοι σε 1.029.587 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός σε 4.423.657 άτομα.

	Νοέμβριος					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Απασχολούμενοι	4.472.694	4.542.684	4.553.911	4.464.230	4.307.054	3.901.269
Άνεργοι	446.936	373.410	384.988	531.953	692.577	1.029.587
Οικονομικά μη ενεργοί	4.259.517	4.299.948	4.306.855	4.286.229	4.320.927	4.423.657
Ποσοστό ανεργίας	9,1	7,6	7,8	10,6	13,9	20,9

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

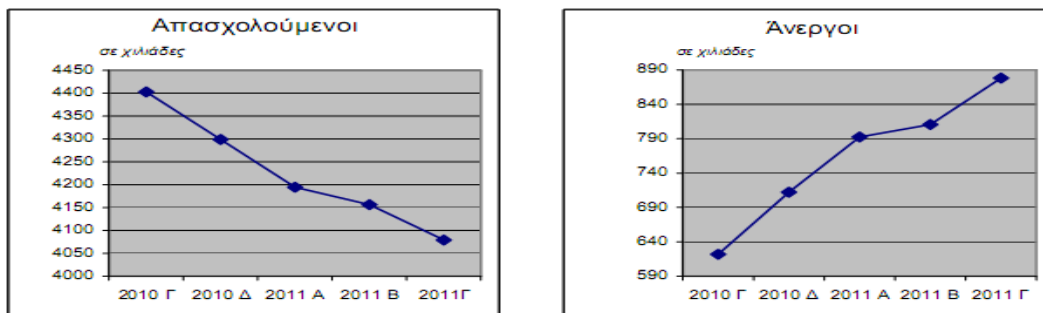
(Πίνακας 30)

¹⁰⁸ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - Νοέμβριος του έτους 2011» που ανακοινώθηκε μέσω δελτίου τύπου την 15^η Δεκεμβρίου 2011 & 1^ο τριμήνου 2012 που ανακοινώθηκε στις 14 Ιουνίου 2012.

¹⁰⁹ European Commission "Interim Forecast", February 2012, page 9.

5.2.5. ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα ευρήματα της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ¹¹⁰ για την ραγδαία πτώση της απασχόλησης (διάγραμμα 31) από την οποία προκύπτουν τρία πολύ κρίσιμα συμπεράσματα:

(Διάγραμμα 31)

- ✓ άνοδος του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων (πίνακας 32 - παράρτημα),
- ✓ αύξηση του ποσοστού των νοικοκυριών στα οποία δεν εργάζεται κανείς και
- ✓ περαιτέρω αύξηση του ποσοστού ανεργίας στις νέες ηλικίες (πίνακας 32- παράρτημα).

Αριθμός δημοσίων υπαλλήλων (από την απογραφή)

Εργασιακή σχέση	Αριθμός υπαλλήλων
ΑΙΡΕΤΟΙ	9.384
ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	54.616
ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	42.663
ΛΟΙΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	17.282
ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	581.391
ΜΕΤΑΚΛΗΤΟΙ	1.058
ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΙ ΕΡΓΟΥ	4.389
ΩΡΟΜΙΣΘΙΟΙ/ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΙ	1.155
ΣΥΝΟΛΟ	711.938
<i>Επιβεβαιώσεις στοιχείων μισθοδοτούμενων από Δ/νσεις Προσωπικού (5 Μαρτίου 2012)</i>	676.772

Πηγή : www.apografi.gr

(Πίνακας 33)

Ωστόσο στο δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα τα πράγματα δεν είναι καλύτερα. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την πρώτη φάση της απογραφής των μισθοδοτούμενων στο δημόσιο τομέα¹¹¹ ανερχόταν σε 768.009 άτομα χωρίς να έχουν

¹¹⁰ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - γ' τρίμηνο του έτους 2011» που ανακοινώθηκε μέσω δελτίου τύπου την 9 Φεβρουαρίου 2012.

¹¹¹ Σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών (ΦΕΚ 784Β/2010):Το πάσης φύσεως προσωπικό του

συμπεριληφθεί την περίοδο εκείνη στρατός και σώματα ασφαλείας (αστυνομία, πυροσβεστική, λιμενικό) που ανερχόταν σε περίπου 132.000¹¹² άτομα. Το συνολικό μέγεθος των ανωτέρω 900.000 ατόμων περιορίστηκε μόλις 18 μήνες αργότερα σε 711.938 άτομα και αναμένεται να περιοριστεί περαιτέρω στα 676.152¹¹³ (πίνακας 33) μετά την οριστικοποίηση των ατόμων που τοποθετηθήκαν σε καθεστώς εφεδρείας και συνταξιοδότησης.

Table 12. Staffing plans

	2010	Projections				
		2011	2012	2013	2014	2015
Total	775994	708780	669632	625548	614810	602472
Permanent Employment	682258	646480	612104	572315	565443	556584
of which: tenure	600497	577927	553686	524191	519173	512747
Exit		48273	43830	47041	14765	11812
Normal retirement		47273	36256	24922	14765	11812
Through retirement schemes		1000	7574	7574	0	0
Through labour reserve		0	0	14545	0	0
Other		0	0	0	0	0
Hiring		12495	9455	7251	7893	2953
Professional Schools		4146	4146	4146	4146	4146
Transfer from SOEs		2883	0	0	0	0
From the labour reserve		0	0	1045	0	0
Other		5466	5309	2060	3747	-1193
Political appointees	25526	14576	14576	14576	14576	14576
Temporary contracts	68210	47724	42952	38657	34791	31312
Memorandum items:						
Total employment reduction since 2010		67214	106362	150447	161184	173522

Source: Greek Ministry of Finance

(Πίνακας 33)

Το παραπάνω μέγεθος δείχνει με τον πλέον ανάγλυφο τρόπο την δραστική μείωση των θέσεων απασχόλησης και στο δημόσιο τομέα που βασίστηκε στους παρακάτω άξονες:

δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, οι αιρετοί, οι υπάλληλοι με πάσης φύσεως σχέση εργασίας.

¹¹² Σύμφωνα με τα στοιχεία που διατηρεί η Eurostat με ημερομηνία ενημέρωσης την 16-01-2012 ο αριθμός των αστυνομικών, ειδικών φρουρών και συνοριοφυλάκων την 31-12-2008 ανερχόταν σε 50.798. Επίσης από το δελτίο τύπου της 13-03-2010 του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης αναφέρει ότι ο συνολικός αριθμός στρατευσίμων, πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό ανερχόταν σε 177.183 άτομα. Από τις έξι σειρές κατάταξης στρατευσίμων (ΕΣΟ 2009) ο αριθμός καταταχθέντων ήταν 99.485. Η διαφορά τους 77.698 άτομα είναι (εκτίμηση) το σύνολο των απασχολούμενων (πολιτικό & στρατιωτικό προσωπικό) την 31-12-2009. Το προσωπικό που απασχολείται στο λιμενικό σώμα ανέρχεται σε 3.500 άτομα περίπου.

¹¹³ Με βάσει τα στοιχεία που συλλέχθηκαν την 28-02-2012 από το Μητρώο Μισθοδοτούμενων Δημοσίου Τομέα (<http://apografi.gov.gr/>)

- ✚ συνταξιοδότηση, πρόωρη συνταξιοδότηση και εργασιακή εφεδρεία,
- ✚ συγχωνεύσεις και καταργήσεις Οργανισμών, ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ (υπό κρατικό έλεγχο),
- ✚ εφαρμογή «Καλλικράτη» με περιορισμό και κατάργηση των αναπτυξιακών εταιρειών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε μία,
- ✚ περιορισμός συμβάσεων απασχόλησης ορισμένου χρόνου,
- ✚ τερματισμός συμβάσεων stage¹¹⁴.

Επίσης η Κυβέρνηση σχεδιάζει να μειωθεί περαιτέρω ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων και να ανέλθει στα 602.472 άτομα το 2015.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ¹¹⁵ του Ιουνίου του 2011 το απασχολούμενο προσωπικό στον δημόσιο τομέα ήταν το μικρότερο στις χώρες του ΟΟΣΑ αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 8% του συνολικού πληθυσμού και 18% του ενεργού εργατικού δυναμικού και συγκρίνεται με αυτό των ΗΠΑ με ποσοστά 7% και 15% αντίστοιχα (*πίνακας 34 - παράρτημα*). Είναι λοιπόν προφανές ότι η μείωση της απασχόλησης πλήττει και θα πλήξει περαιτέρω το δημόσιο τομέα με ότι αυτό συνεπάγεται στην επιδείνωση της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας.

5.2.6. ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Η σημαντικότερη προτεραιότητα της Κυβέρνησης σε όλες τις αναφορές της ήταν και είναι η μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ του Δημόσιου Χρέους. Η «δυναμική» που ανέπτυξε το δημόσιο χρέος όμως ήταν τέτοια που χρειαζόταν άμεσα μέτρα μείωσης του καθώς είχε φθάσει στο 167% του ΑΕΠ. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η οικονομική πολιτική είχε βρεθεί προ αδιεξόδου καθώς το δημόσιο χρέος είχε δημιουργήσει δύο συγκεκριμένα δεδομένα:

- το διάστημα 2012-2016 οι λήξεις ομολόγων φθάνουν στο αστρονομικό ποσό των 208 δις €¹¹⁶ ποσό που σε καμμία περίπτωση δεν μπορούσε να εξυπηρετηθεί παρά να ανανεωθεί με νέο χρέος (*πίνακας 35*) και
- οι δαπάνες τόκων του χρέους αυξανόταν με αλματώδη ρυθμό από 5,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2010 σε 7,5% το 2011 και 8,4%¹¹⁷ (πρόβλεψη) το 2012 (*πίνακας 36*).

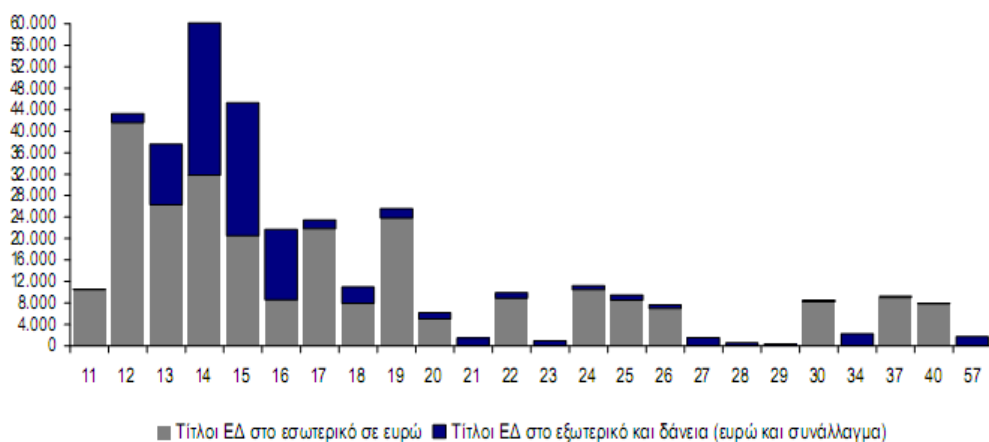
¹¹⁴ Το πρόγραμμα stage αφορούσε 44.000 δικαιούχους και τερματίστηκε την 31-10-2011.

¹¹⁵ Government at a Glance 2011 is a biennial OECD publication that provides indicators on over 50 elements underlying government performance. Released 24 June 2011. (ISBN 978-92-64-09657-8 OECD 2011). Available at www.oecd.org/gov/indicators/govataglance.

¹¹⁶ Στο ανωτέρω ποσό δεν έχει περιληφθεί η επιμήκυνση του δανείου των 80 δις € που επετεύχθη κατόπιν συμφωνίας την 14^η Ιουνίου 2011 (στο Eurogroup) κατά 10 έτη και μέση ληκτότητα 7,5 έτη. Επίσης αναπροσαρμόστηκε τόσο το επιτόκιο δανεισμού κατά 1% λιγότερο όσο και η περίοδος χάριτος από 3 έτη σε 4,5 έτη. Παράλληλα εξοικονομούνται 4,8 δις € από την μείωση του επιτοκίου, ωστόσο η δεκαετία 2016-2025 θα είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη σε τόκους και χρεολύσια του εν λόγω δανείου.

¹¹⁷ Στις παραπάνω διαπιστώσεις έρχεται να προστεθεί και η ευθύνη του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους καθώς δεν προγραμματίσει, ούτε υλοποίησε μία ομαλή ληκτότητα των εκδόσεων

Διάγραμμα 4.2 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της κεντρικής διοίκησης την 31/10/2011 (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

* Στους πίνακες 4.4, 4.5 και στο διάγραμμα 4.2:

- (i) Δεν έχει ενσωματωθεί η επιμήκυνση του δανείου 80 δισ. ευρώ από ΕΕ
- (ii) Το χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους αναμένεται να μεταβληθεί ριζικά μετά την εφαρμογή του PSI και την ενσωμάτωση της επιμήκυνσης του δανείου 80 δισ. ευρώ από ΕΕ.

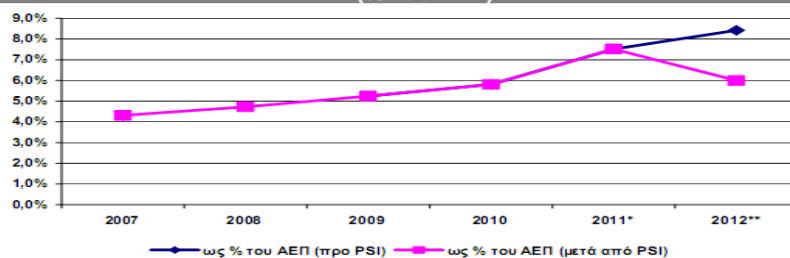
(Πίνακας 35)

Πίνακας 4.9 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους κεντρικής κυβέρνησης (ποσά σε εκατ. ευρώ)						
	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Τόκοι (προ PSI)	9.796	11.207	12.325	13.223	16.380	17.900
Τόκοι (μετά από PSI)	-	-	-	-	-	12.750
ως % του ΑΕΠ (προ PSI)	4,3%	4,7%	5,3%	5,8%	7,5%	8,4%
ως % του ΑΕΠ (μετά από PSI)	-	-	-	-	-	6,0%

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Διάγραμμα 4.5 Δαπάνες για τόκους χρέους κεντρικής διοίκησης (% του ΑΕΠ)

* Εκτιμήσεις ** Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

(Πίνακας 36)

5.2.7. Η ΑΠΟΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ (PSI)

Η επίσημη πρόσκληση συμμετοχής των ιδιωτών ομολογιούχων στο πρόγραμμα εθελοντικής ανταλλαγής χρέους της Ελλάδας δημοσιεύθηκε την 24^η Φεβρουαρίου

δημοσίου χρέους. Επίσης οι δαπάνες σε τόκους αναφέρονται στα πριν του PSI επίπεδα χρέους της Γενικής Κυβέρνησης.

2012 στην ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό¹¹⁸. Η συναλλαγή περιλαμβάνει ομόλογα ονομαστικής αξίας 206 δισ. €, με τους ιδιώτες να ανταλλάσσουν τα υφιστάμενα ομόλογα με νέα ομόλογα που θα προσφέρονται με κουπόνι 2% μέχρι το 2014, 3% μεταξύ 2015 και 2020 και 4,3% στη συνέχεια. Ειδικότερα, η συμφωνία επιτρέπει στους ομολογιούχους που θα συμμετάσχουν, να ανταλλάξουν τα ομόλογα που διακρατούν με :

- ✿ νέα ομόλογα που θα εκδώσει η Ελλάδα, ονομαστικής αξίας, ίσης με το 31,5% της ονομαστικής αξίας των παλαιών ομολόγων
- ✿ τίτλους του EFSF που θα ωριμάζουν σε χρόνο δύο ετών ή και λιγότερο από την ημερομηνία διακανονισμού του PSI και θα έχουν ονομαστική αξία ίση με το 15% των ομολόγων που ανταλλάχθηκαν και
- ✿ τίτλους, συνδεδεμένους με το ΑΕΠ της Ελλάδας, που θα έχουν αξία ίση με την ονομαστική των νέων ομολόγων.

Η επίσημη πρόσκληση συμμετοχής των ιδιωτών ομολογιούχων στο πρόγραμμα εθελοντικής ανταλλαγής χρέους της Ελλάδας δημοσιεύθηκε την 24^η Φεβρουαρίου 2012 στην ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό¹¹⁹. Η συναλλαγή περιλαμβάνει ομόλογα ονομαστικής αξίας 206 δισ. €, με τους ιδιώτες να ανταλλάσσουν τα υφιστάμενα ομόλογα με νέα ομόλογα που θα προσφέρονται με κουπόνι 2% μέχρι το 2014, 3% μεταξύ 2015 και 2020 και 4,3% στη συνέχεια. Ειδικότερα, η συμφωνία επιτρέπει στους ομολογιούχους που θα συμμετάσχουν, να ανταλλάξουν τα ομόλογα που διακρατούν με :

- ✿ νέα ομόλογα που θα εκδώσει η Ελλάδα, ονομαστικής αξίας, ίσης με το 31,5% της ονομαστικής αξίας των παλαιών ομολόγων
- ✿ τίτλους του EFSF που θα ωριμάζουν σε χρόνο δύο ετών ή και λιγότερο από την ημερομηνία διακανονισμού του PSI και θα έχουν ονομαστική αξία ίση με το 15% των ομολόγων που ανταλλάχθηκαν και
- ✿ τίτλους, συνδεδεμένους με το ΑΕΠ της Ελλάδας, που θα έχουν αξία ίση με την ονομαστική των νέων ομολόγων.

Η απομείωση της αξίας των ομολόγων ύψους περίπου 106 δις € δημιουργεί παράλληλα τρία μεγάλα και κρίσιμα ζητήματα:

¹¹⁸ Η ιστοσελίδα www.greekbonds.gr περιέχει το σύνολο του πληροφορικού υλικού για το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Η προθεμία άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής ορίστηκε μέχρι την Πέμπτη 8 Μαρτίου 2012 και η ημερομηνία διακανονισμού η 12^η Μαρτίου 2012. Επίσης με το από 9 Μαρτίου 2012 δελτίο τύπου του Υπουργείου Οικονομικών που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα www.greekbonds.gr ο Υπουργός Οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος ανακοίνωσε την επιτυχή έκβαση του PSI που έφθασε σε ποσοστό 95,7% ή 197 δις € εκ των 206 δις €.

¹¹⁹ Η ιστοσελίδα www.greekbonds.gr περιέχει το σύνολο του πληροφορικού υλικού για το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Η προθεμία άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής ορίστηκε μέχρι την Πέμπτη 8 Μαρτίου 2012 και η ημερομηνία διακανονισμού η 12^η Μαρτίου 2012. Επίσης με το από 9 Μαρτίου 2012 δελτίο τύπου του Υπουργείου Οικονομικών που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα www.greekbonds.gr ο Υπουργός Οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος ανακοίνωσε την επιτυχή έκβαση του PSI που έφθασε σε ποσοστό 95,7% ή 197 δις € εκ των 206 δις €.

- (i) της ανάγκης ανακεφαλοποίησης των ελληνικών τραπεζών¹²⁰ κατά περίπου 50 δις €,
- (ii) της μεγάλης μείωσης της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών¹²¹ & ανάγκης περαιτέρω χρηματοδότησης τους κατά τουλάχιστον 12 δις € και
- (iii) εκτεταμένες ζημιές στους κατόχους ομολόγων εντός και εκτός Ελλάδας.

5.3. Η ΑΝΑΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Την 15^η Ιουλίου 2011 η ΤτΕ ανακοίνωσε τα αποτελέσματα της Πανευρωπαϊκής Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων (stress testing) και η οποία, μεταξύ των άλλων αφορούσε και τους 6 μεγαλύτερους ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους (Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς, ΑΤΕbank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο)¹²². Οι ανωτέρω όμιλοι καταλαμβάνουν ποσοστό άνω του 90% του συνολικού ενεργητικού του εγχώριου τραπεζικού συστήματος και τα αποτελέσματα που εξήχθησαν είναι τα ακόλουθα (πίνακας 37):

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier 1 την 31.12.2012 (υπό το δυσμενές σενάριο) ¹²³	(2) Δείκτης Core Tier 1 την 31.12.2012 (υπό το δυσμενές σενάριο,
---------	---	--

¹²⁰ Το Τ.Χ.Σ. συστάθηκε με το νόμο 3864/21-07-2010 και με περιουσία 10 δις € που θα προέλθει από το πρώτο πρόγραμμα στήριξης, σύμφωνα με το άρθρο 3 του συστατικού του νόμου. Ωστόσο η Ελληνική Κυβέρνηση έχει ήδη μεταφέρει κεφάλαια ύψους 2,5 δις € και αναμένει 23 δις € από το δεύτερο πρόγραμμα στήριξης της Ελληνικής Οικονομίας. Η λύση στο πρώτο ζήτημα δίνεται μέσω του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας το οποίο προικοδοτούμενο με ένα ταβάνι 30 δις € θα προβεί σε ανακεφαλοποίηση των Ελληνικών Τραπεζών. Την 13-01-2012 η BlackRock Investments παρέδωσε την διαγνωστική μελέτη - έκθεση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στον Διοικητή της Τραπεζής Ελλάδος. Στις 20-01-2012 σε κλειστή σύσκεψη με τους επικεφαλές των ελληνικών τραπεζών συζητήθηκαν οι τρόποι ανακεφαλοποίησης τους μετά την ολοκλήρωση του PSI. Ήδη η Τράπεζα Ελλάδος ανέθεσε στην Blackrock Investments τη διαγνωστική μελέτη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και σε συνδυασμό με την εξέλιξη του PSI θα καταρτιστεί το πλάνο ανακεφαλοποίησης τους. Το ποσό που κατέχουν οι έξι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου ανέρχεται σε 45 δις

¹²¹ Το εν λόγω νομοσχέδιο ψηφίστηκε με την διαδικασία του κατεπείγοντος την 28-02-2012 και μεταξύ άλλων προέβλεπε την λήψη συμπληρωματικών μέτρων.

¹²² Σύμφωνα με την ΤτΕ η πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2011 (EU Wide Stress Testing Exercise of European Banks) διενεργήθηκε υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA) σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου.

¹²³ Σύμφωνα με την ΤτΕ στη στήλη 1 του πίνακα, ο Δείκτης Core Tier 1 υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη μέτρα που έχουν ληφθεί έως 30.4.2011 τα οποία αποτελούνται αποκλειστικά από εγκεκριμένες αυξήσεις κεφαλαίων, κρατικές ενισχύσεις και υποχρεωτικά σχέδια αναδιάρθρωσης εγκεκριμένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στα αποτελέσματα της στήλης 1 δεν λαμβάνονται υπόψη γενικές προβλέψεις που έχουν ήδη σχηματίσει οι τράπεζες και δράσεις που έλαβαν μετά τις 30 Απριλίου 2011. Με βάση τα αποτελέσματα της άσκησης (στήλη 1), συνολικά για τους 6 τραπεζικούς ομίλους στο τέλος του 2012 διαμορφώνεται καθαρό πλεόνασμα κεφαλαίων ύψους € 2,44 δις, έναντι του ποσού που αντιστοιχεί στο

		συμπεριλαμβανομένων των πρόσθετων μέτρων βελτίωσης του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας)
Εθνική Τράπεζα	7,7%	9,7%
Alpha Bank	7,4%	8,2%
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	5,5%	7,1%
Τράπεζα Πειραιώς	5,3%	6,3%
Eurobank EFG	4,9%	7,6%
Αγροτική Τράπεζα	-0,8%	6,0%
Συνολικό πλεόνασμα κεφαλαίων έναντι του ορίου αναφοράς 5%	€2,44 δις ευρώ	€5,05 δις ευρώ

(Πίνακας 37)

Μετά την ολοκλήρωση της απομείωσης του Ελληνικού Χρέους (PSI) οι Ελληνικές Τράπεζες υπέστησαν μεγάλες κεφαλαιακές ζημιές με αποτέλεσμα ο βασικός Δείκτης Core Tier 1 να διαμορφωθεί για τις περισσότερες σε αρνητικά επίπεδα. Επίσης η συνεχής και αδιάλειπτη για δύο και πλέον έτη εκροή καταθέσεων αλλά και τα δάνεια σε καθυστέρηση (πίνακας 37^Α - παράρτημα) είχαν δημιουργήσει ανυπέβλητα εμπόδια με αποτέλεσμα οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας να εμφανίζονται κάτω του ορίου 9% που έχει θέσει η ΕΚΤ. Με βάση τα νέα δεδομένα οι ανάγκες κεφαλαιακής ενίσχυσης των παραπάνω ομίλων παρουσιάζονται κατωτέρω¹²⁴ (πίνακας 38):

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier 1 την 31.05.2012 (μετά το PSI)	(2) Ανάγκη κεφαλαιακής ενίσχυσης (δις €)
Εθνική Τράπεζα	1.8%	5
Alpha Bank	5.6%	1,6
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	-16.5%	1,7
Τράπεζα Πειραιώς	-0,9%	3,7
Eurobank EFG	-0,5%	4,4
Αγροτική Τράπεζα	-7,2%	1,9
Συνολικός σταθμισμένος δείκτης βάσει ενεργητικού	0,351%	18,3

(Πίνακας 38)

όριο 5% του δείκτη Core Tier 1. Υπό το δυσμενές σενάριο, όταν δεν ληφθούν υπόψη τα πρόσθετα μέτρα, από τις 6 ελληνικές τράπεζες, οι τέσσερις βρίσκονται άνω του ορίου αναφοράς 5% (Εθνική Τράπεζα, Alpha Bank, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και Τράπεζα Πειραιώς), η μία βρίσκεται οριακά κάτω του ορίου αναφοράς 5% (EFG Eurobank) και μία βρίσκεται σημαντικά κάτω του ορίου 5% (ATEbank): http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=3680&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT#1

¹²⁴ Σύμφωνα με την Goldman Sachs ο δείκτης Core Tier I και οι ανάγκες κεφαλαιακής ενίσχυσης των ελληνικών τραπεζών υπολογίστηκαν βάσει ενεργητικού της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2011, ωστόσο λόγω της ανόδου των επισφαλειών κατά την έκθεση της, της 28 Μαΐου 2012 υποστηρίζει ότι θα απαιτηθούν συνολικά κεφάλαια 55 δις €.

Κατόπιν της ανωτέρω δυσμενούς συγκυρίας και καθόσον το εγχώριο τραπεζικό σύστημα είναι απαραίτητο να υποστηρίξει την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας έκρινε αναγκαίο να προχωρήσει άμεσα στην ανακεφαλοποίηση των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων (πλην ΑΤΕbank και Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου). Έτσι τα ανωτέρω πιστωτικά ιδρύματα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.) & το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Τ.Χ.Σ.) προέβησαν στην υπογραφή της μεταξύ τους Σύμβασης Προεγγραφής για την ανακεφαλαιοποίηση τους. Αποτέλεσμα της ανωτέρω σύμβασης ήταν να διοχετευτούν στις ελληνικές τράπεζες ομόλογα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ύψους 18 δις € ως ακολούθως (πίνακας 39):

<i>Τράπεζα</i>	<i>Ποσά σε δις €</i>
Εθνική Τράπεζα	7,43
Alpha Bank	1,90
Τράπεζα Πειραιώς	4,70
Eurobank EFG	3,97
Σύνολο σε δις €	18

(Πίνακας 39)

Η ανωτέρω ανακεφαλοποίηση¹²⁵ η οποία χαρακτηρίζεται ως «ημιτελής» καθώς δεν περιελήφθηκαν σε αυτήν τα πιστωτικά ιδρύματα ΑΤΕbank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο¹²⁶ καθυστέρησε για μεγάλο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα ο επιχειρηματικός κόσμος να βρεθεί σε περιβάλλον «πιστωτικής ασφυξίας» ή να βρει διεξόδους δανεισμού σε χώρες και τράπεζες του εξωτερικού.

5.4. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η διεθνής οικονομική θέση της χώρας βαίνει συνεχώς μειούμενη και αυτό αντικατοπτρίζεται σε έρευνες ανεξάρτητων Οργανισμών που χρησιμοποιούν μία πλειάδα κριτηρίων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Οργανισμού “Doing Business”¹²⁷ ο οποίος κατέταξε την χώρα μας 100^η σε σύνολο 183 χωρών παγκοσμίως αλλά και τελευταία (31^η) μεταξύ των 31 μελών του ΟΟΣΑ. Επίσης σε άλλη έρευνα αυτή του Οργανισμού IMD¹²⁸ η χώρα μας κατατάσσεται 58^η στην ανταγωνιστικότητα

¹²⁵ Ολοκληρώθηκε την 28^η Μαΐου 2012 σύμφωνα με το επίσημο δελτίο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

¹²⁶ Πιθανολογείται ότι θα διοχετευτούν τα υπόλοιπα 7 δις € από τα 25 δις € που έχουν διοχετευθεί στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας μετά τις εκλογές της 17^{ης} Ιουνίου 2012.

¹²⁷ Ο Οργανισμός «Doing Business» είναι μέλος της παγκόσμιας τράπεζας (World Bank Group) ο οποίος θέτει αντικειμενικά κριτήρια για την κατάταξη από 183 χώρες παγκοσμίως αναφορικά με τον «κύκλο ζωής» μιας μικρής ή μεσαίας επιχείρησης, θέτοντας 11 βασικά κριτήρια. Η πρώτη αναφορά αφορούσε 5 κριτήρια και 133 χώρες και εκδόθηκε το 2003.

¹²⁸ Τα αποτελέσματα της έρευνας του International Institute for Management Development (IMD) ανακοινώθηκαν από τον Σύνδεσμο Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος την 31^η Μαΐου 2012.

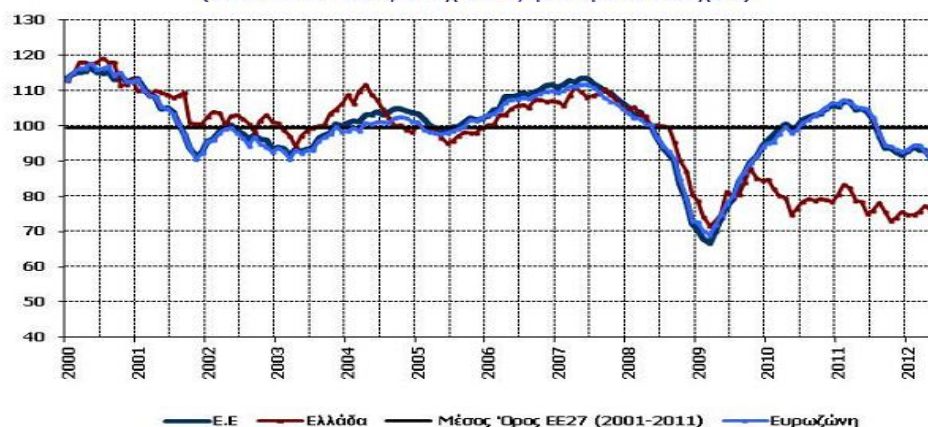
σε σύνολο 59 χωρών. Αν και οι έρευνες αυτές δεν ερευνούν σε βάθος το ευρύτερο κανονιστικό πλαίσιο μιας χώρας ένα είναι σίγουρο. Η χώρα μας έχει την ανάγκη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και κατασκευής νέων ευέλικτων δομών στο σύγχρονο και έντονα απαιτητικό σημερινό κόσμο.

5.5. ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΩΣ ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΩΝ

Η υλοποίηση του προγράμματος μέχρι και σήμερα από την Ελληνική Κυβέρνηση δεν αφήνει πολλά περιθώρια για αισιοδοξία αναφορικά με την επιτυχή εξέλιξη του. Τα κακά νέα και οι αποκλίσεις σωρεύονται με αποτέλεσμα να απειλούν σοβαρά την επιτυχή έκβαση του προγράμματος. Πιο συγκεκριμένα οι αποτυχίες μέχρι και σήμερα συνοψίζονται σε:

- στην συνολική επιβάνυση των βασικών δεικτών οικονομικής δραστηριότητας (ΑΕΠ, έλλειμμα, ανεργία, λοιποί δείκτες οικονομικής δραστηριότητας),
- στην ασφυξία του επιχειρηματικού κόσμου αλλά και στην έλλειψη ρευστότητας,
- στο κλείσιμο χιλιάδων επιχειρήσεων και στην **αποστέρηση από την ελληνική οικονομία για πάντα** σημαντικών θέσεων εργασίας¹²⁹,
- στην εγκληματική πολιτική που οδήγησε σε μαζική εκροή καταθέσεων οι οποίες κατά μεγαλύτερο μέρος δεν θα επιστρέψουν ποτέ,
- στην διαρκή και αμετακίνητη μετρολαγνεία που ψαλιδίζει οποιαδήποτε πιθανότητα ανάκαμψης,
- στην συνεχή και αδιάλειπτη παραγωγή νομοθετημάτων σε φορολογικό και νομικό επίπεδο από την Ελληνική Βουλή που εκμηδενίζει την δημιουργία σταθερού επενδυτικού περιβάλλοντος,
- στην συνεχόμενη επιβάρυνση του δείκτη οικονομικού κλίματος (διάγραμμα 40) αλλά και των δεικτών επιχειρηματικών προσδοκιών σε όλους τους κλάδους.

Διάγραμμα 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-27 και Ελλάδα (1990-2011=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

¹²⁹ Σύμφωνα με την Ελληνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (Ε.Σ.Ε.Ε.) στην από την 8^η Μαρτίου 2012 έρευνα καταγραφής κλειστών επιχειρήσεων, σε δειγματοληψία 9,275 καταστημάτων στην Περιφέρεια Αττικής έκλεισαν 2,374 ήτοι ποσοστό 25,6% ποσοστό μεγαλύτερο από το 22,5% που καταγράφηκε τον Άυγουστο του 2011. Αν το ποσοστό αυτό είναι ασφαλές σε σύνολο 140,000 καταστημάτων στην Περιφέρεια Αττικής τότε έκλεισαν περίπου 35,000 επιχειρήσεις σε μόλις έξι μήνες.

(Διάγραμμα 40)

Επίσης οι στόχοι όπως έχουν τεθεί από την τρόικα δεν πείθουν καθώς δεν λαμβάνουν υπόψη τους :

- Ⓢ Το περιβάλλον όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα και
- Ⓢ Τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομίας - που για λόγους μόνο οι αρχιτέκτονες του προγράμματος γνωρίζουν - απουσιάζουν επιδεικτικά¹³⁰.

Έτσι λοιπόν το πρόγραμμα «υπόκειται σε σοβαρούς και αξιοσημείωτους κινδύνους εφαρμογής» καθώς η Ελληνική Κυβέρνηση δεν έχει περιθώρια να απορροφήσει τις όποιες αποκλίσεις παρουσιαστούν από την εφαρμογή του. Ειδικότερα σε περίπτωση που η νομοθέτηση νέων μέτρων και η εφαρμογή πολιτικών χρειάζονται μεγαλύτερο διάστημα προκειμένου να ανταποκριθεί η οικονομία στις νέες συνθήκες, τότε τα πιθανά αποτελέσματα θα είναι σίγουρα δύο σύμφωνα με το ΔΝΤ:

- 📊 Υψηλότερο δημόσιο χρέος και
- 📊 Περαιτέρω εμβάθυνση της ύφεσης.

Οι ανωτέρω κίνδυνοι εφόσον υλοποιηθούν θα απαιτήσουν περαιτέρω ελάφρυνση του χρέους - αυτή τη φορά από τον Δημόσιο (επίσημο) Τομέα - **και μπορεί να οδηγήσουν και στην αναγκαστική έξοδο από το ευρώ**. Έτσι παρουσιάζεται από το ΔΝΤ - για πρώτη φορά - «**η έξοδος από το ευρώ**» και οι οικονομικές επιπτώσεις και συνέπειες¹³¹ που θα προκαλέσει μία τέτοια ενέργεια και οι οποίες μπορεί να είναι για την Ελλάδα:

- 📊 Αποδιοργάνωση του συστήματος πληρωμών με πιθανό αποτέλεσμα το σταμάτημα της οικονομικής δραστηριότητας για κάποιο διάστημα και
- 📊 Τεράστιες βλάβες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς είναι πλήρες εκτεθειμένο στην χρηματοδότηση της ΕΚΤ.

Μέσα στο παραπάνω πλαίσιο το **Μνημόνιο (I & II) μπορεί να αντιμετωπισθεί ως σύνολο μέτρων και μόνο** καθώς το **σημαντικό του τμήμα αφορά τα διαρθρωτικά μέτρα τα οποία μέχρι και σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί**. Το μεγαλύτερο λάθος όμως της έως τώρα εφαρμοζόμενης πολιτικής είναι ότι τα μέτρα αυτά θα έπρεπε να ληφθούν ταυτόχρονα με τα μέτρα δημοσιονομικής πειθαρχίας και εξυγίανσης και έτσι θα είχε αποφευχθεί η πίεση στα υφιστάμενα εισοδήματα και οι συνεχόμενες περικοπές. Τα διαρθρωτικά μέτρα εφόσον δεν ληφθούν δεν οδηγούν την οικονομία σε αναπτυξιακή τροχιά καθώς δεν εξυγιάνεται και δεν τίθενται οι βάσεις για σταθερή οικονομική ανάπτυξη.

¹³⁰ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι συντάκτες της έκθεσης σημειώνουν ότι υπάρχει προηγούμενο στην παγκόσμια ιστορία - χωρίς να αναφέρουν την πηγή - αναφορικά με την παραγωγή πλεονασμάτων και επίσης η οικονομική δραστηριότητα θα είναι τέτοια που θα ικανοποιεί την συνθήκη αυτή.

¹³¹ IMF Report March 2012, Potential Economic Impact of Euro Exit, Box 2, page 46. Στην εν λόγω αναφορά σημειώνεται ότι το αντίκτυπο της εξόδου από το ευρώ θα είναι τόσο μεγάλο που θα διοχετευθεί με μεγάλη ένταση στην οικονομία μέσω πολλών καναλιών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα του Προγράμματος Εξυγίανσης της Ελληνικής Οικονομίας δείχνουν ότι οι βασικοί οικονομικοί δείκτες είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένοι. Επίσης οι επιχειρηματικές προσδοκίες στους επιμέρους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας βαίνουν αρνητικοί. Το Ελληνικό κράτος δεν μπόρεσε (ή δεν ήθελε) να εφαρμόσει τα διαρθρωτικά μέτρα εξυγίανσης και απεμπλοκής της Ελληνικής Οικονομίας από την άβυσσο που έχει περιέλθει. Η «εσωτερική υποτίμηση» των διαρθρωτικών μέτρων δεν έχει συμβεί μέχρι σήμερα και έτσι παραμένει μονοσήμαντη με μόνο άξονα την υποτίμηση των εισοδημάτων μισθωτών και συνταξιούχων και την εξάντληση τους μέσα από την υπέρμετρη φορολογία. Στο σημείο αυτό εστιάζεται και η κριτική μας καθώς τα διαρθρωτικά μέτρα εν τέλλει θα είχαν και κατά πολύ μικρότερο κόστος και μεγαλύτερη αποδοχή από την ελληνική κοινωνία εφόσον εφαρμοζόταν.

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποίησε μία θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση της δημοσιονομικής προσαρμογής της Ελληνικής Οικονομίας. Η δημοσιονομική αυτή προσαρμογή πραγματοποιείται *μερικώς* μέσω των κατευθύνσεων του Μνημονίου (I & II). Η προσέγγιση της διπλωματικής είναι πολυεπίπεδη και πραγματοποιείται σε μακροοικονομικό επίπεδο, σε επίπεδο νομισματικής ένωσης και σε επίπεδο προγράμματος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας πριν και μετά το Μνημόνιο I & II. Επίσης πραγματοποιείται και σύγκριση με τον διεθνή παράγοντα στην περίπτωση της Ν.Κορέας που εφάρμοσε σχεδόν ένα παρόμοιο πρόγραμμα μετά την κρίση που εκδηλώθηκε στην Νοτιανατολική Ασία το 1997.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο η ελληνική οικονομία δεν αντιμετώπισε ποτέ και με συνέπεια τα διαρθρωτικά της προβλήματα αναφορικά με το έλλειμμα και το ΙΣΤ. Δεν ακολούθησε το δρόμο προς την ΟΝΕ με τις πολιτικές που επιτάσσει το ΣΣΑ και δεν εφάρμοσε με συνέπεια προγράμματα οικονομικής πολιτικής που να οδηγούν στην παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων. Έτσι η χώρα μας αν και βρισκόταν σε ανοδικό κύκλο για δύο περίπου δεκαετίες καταγράφοντας υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης δεν κατάφερε (ή δεν ήθελε) να δημιουργήσει τα απαραίτητα πλεονάσματα για την αντιμετώπιση επερχόμενων κρίσεων που νομοτελειακά θα συμβαίνουν και θα επαναλαμβάνονται. Με αυτό τον τρόπο θωρακίζεται όχι μόνο το κράτος σαν οντότητα αλλά και οι πολίτες του που θα απολάυσουν τους καρπούς της συνετής διαχείρισης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι και σήμερα δεν έχει καταφέρει να μεταμορφωθεί σε «άριστη νομισματική περιοχή». Οι μεταβλητές κεφάλαιο & εργασία (κινητικότητα) και οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις δεν έχουν τοποθετηθεί μέχρι και σήμερα στο κέντρο της πολιτικής των κρατών-μελών καθιστώντας την ένωση οργανισμό «μόρφωμα». Χωρίς τις ελάχιστες απαιτούμενες προϋποθέσεις αλλά κυρίως χωρίς την προδιαγεγραμμένη πολιτική βούληση η ενοποίηση (πολιτική και οικονομική) θα αποτελεί όραμα ή μελλοντική πράξη. Την στιγμή αυτή χρειάζονται τεράστιες αλλαγές σε θεσμικό κυρίως επίπεδο για να αποκτήσει πλέον η ένωση οντότητα κράτους καθώς αυτό είναι και το ζητούμενο. Τα κράτη-μέλη θα πρέπει αφενός μεν να υπηρετήσουν ένα πλαίσιο τύπου ΣΣΑ που να ενσωματώνει επαρκώς και άλλα χαρακτηριστικά - τουλάχιστον ενός αναπτυξιακού πυλώνα - και αφετέρου να θυσιάσουν και να διαμοιράσουν πλεονάσματα προς όφελος των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών-μελών, αρχικά, και της ένωσης στη συνέχεια. Η έννοια του «κράτους» - τώρα - άμεσα, θα πρέπει να υποχωρήσει και να αναπτυχθεί στη θέση της η έννοια της «ένωσης» διοχετεύοντας και μπολιάζοντας, βαθύτερα στην ευρωπαϊκή κοινωνία, μέσω του εκπαιδευτικού μηχανισμού την προτεραιότητα αυτή.

Η χώρα μας στην πορεία της προς την ΟΝΕ απέκλινε σταδιακά υιοθετώντας πράξεις και μεθόδους που δεν χαρακτηρίζουν ένα κράτος που εισέρχεται σε μία νομισματική ένωση. Οι αντιφατικές πολιτικές και το πελατειακό κράτος συντήρησαν επί μακρό

χρονικό διάστημα ένα μοντέλο ανάπτυξης που βασίστηκε στην κατανάλωση (ιδιωτική και δημόσια) από τη μία και στις μόνιμα ελλειμματικές και αντιπαραγωγικές δραστηριότητες του κράτους από την άλλη. Και ο επιχειρηματικός κόσμος δεν είναι άμεμπτος σε αυτήν τη «συναλλαγή» καθώς συντήρησε και υποστήριξε την «προβληματική» αυτή πολιτική. Αποτέλεσμα της σύμπλεξης αυτής ήταν η δημιουργία ενός «υπερυθμισμένου» κράτους με σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα στη δημόσια διοίκηση και ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας, της άμυνας, της κοινωνικής ασφάλισης, του φορολογικού συστήματος & της λειτουργίας των ΔΕΚΟ. Η «υπερύθμιση» αυτή ωστόσο εκόλασε πολλαπλά προβλήματα διαφθοράς, δυσλειτουργίας, αντιπαραγωγικότητας και συντεχνιακής συμπεριφοράς. Λογικό αποτέλεσμα των ανωτέρω οι υγιείς δυνάμεις της αγοράς να μην μπορούν να ξεχυθούν και να ενδυναμώσουν την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας αλλά αντίθετα στερήθηκαν σε όρους εξωστρέφειας, παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας τις δυνατότητες αυτές καθώς για το κράτος δεν ήταν και δεν αποτελούσαν προτεραιότητα.

Η επέλευση λοιπόν του Μνημονίου Ι ήταν η αντιμετώπιση της ωμής πραγματικότητας όπως αυτή διαμορφώθηκε την τελευταία τριαντακοταετία. Το ελληνικό κράτος «έπεσε» στην «μαύρη τρύπα» που με τις πράξεις του και πολιτικές του αυτό δημιούργησε. ***Η ασυνέπεια και η αμετροέπεια που κυριάρχησαν επί πολλά έτη δημιούργησαν αυτές και μόνο αυτές τις δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες και οδήγησαν στην απώλεια της εμπιστοσύνης προς την Ελληνική Οικονομία.*** Μόνο που τα χαμηλά αντανακλαστικά και ο χαμηλός βαθμός υλοποίησης συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του Μνημονίου Ι με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε αβιάστα στο Μνημόνιο ΙΙ ***με καθολική υποβάθμιση της αξιοπιστίας μας στα μάτια των εταίρων μας αλλά και της διεθνής Κοινότητας.*** Ο σεβασμός που η χώρα μας αντλεί αυτή τη στιγμή στα διεθνή φόρα είναι αυτός της λύπης. Το κυριότερο όμως είναι ότι, ***η υλοποίηση των συμφωνηθέντων*** (του πιο σκληρού Μνημονίου ΙΙ) ***προσκρούει στη δυνατότητα ή στη θέληση του ελληνικού κράτους να μεταλλαχθεί σε ένα σύγχρονο μοντέρνο και κοινωνικά δίκαιο κράτος-μέλος της ένωσης.*** Αν η ασυνέπεια της χώρας μας γίνει πράξη για άλλη μια φορά, αγνοώντας την νέα διεθνή πραγματικότητα και τους κινδύνους που αυτή σφραγίζει τότε η Ελλάδα μετά βεβαιότητας θα πάψει να είναι μέλος του νεότευκτου Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος.

Σε οικονομικούς όρους και από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα των δεικτών οικονομικής δραστηριότητας η προσαρμογή που έχει επέλθει οδηγεί σε μία συνεχόμενη και κλιμακούμενη χωρίς έξοδο ύφεση. Αυτή ακριβώς είναι και η αποτυχία του προγράμματος καθώς το σύνολο της προσαρμογής έχει πέσει αποκλειστικά στους ώμους των «καθόλα εντάξει» φορολογικού πληθυσμού ήτοι των μισθωτών και των συνταξιούχων αποστερρώντας από την Ελληνική Οικονομία την όποια ελάχιστη αγοραστική δύναμη αυτοί διαθέτουν σε περίπτωση επιστροφής σε ανοδικό οικονομικό κύκλο. Η υπέρμετρη φορολογία από την μία και η πλήρης, παντελής, αδιάλειπτη και προκλητικά διαχρονική ανικανότητα του κρατικού

μηχανισμού να εξακριβώσει την παραοικονομία και να συλλάβει την φοροδιαφυγή έχουν δημιουργήσει προϋποθέσεις κατάρρευσης των εσόδων του κράτους.

Έτσι λοιπόν αποκτά μεγαλύτερο νόημα σήμερα η επιτυχία του Προγράμματος - ιδιαίτερα στην πλευρά των διαρθρωτικών μέτρων - καθώς θα δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες για μακρόπνοη ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας θα εξασφαλίσει την παραμονή μας στην Ευρωζώνη - μέσω της τήρησης των αποφάσεών της - και θα θεμελιώσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Για όλα τα παραπάνω περισσότερο σήμερα παρά ποτέ απαιτούνται να ληφθούν οι κατάλληλες πολιτικές προς την κατεύθυνση:

- της βελτίωσης του ΙΣΤ και της αδιάλειπτης και επί μακρόν παραγωγής πρωτογενών πλεονασμάτων, για την εξασφάλιση επαρκών πόρων για την συνέχεια και βιωσιμότητα του κράτους,
- της απόσυρσης των σοβαρών, δομικών και λειτουργικών μειονεκτημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της εγκατάστασης μηχανισμών ανακύκλωσης πλεονασμάτων, απρόσκοπτης και ελεύθερης μετακίνησης της εργασίας, διαφοροποίησης προϊόντων (ανά χώρα) για την αποφυγή συστημικών κινδύνων όπως ο αρχιτέκτονας Delors οραματιζόταν,
- της καλλιέργειας επιχειρηματικού περιβάλλοντος και κουλτούρας μέσα από την εκπαιδευτική βαθμίδα κατά την ρήση ρήση του Υπουργού Οικονομικών της Κορέας Jeung-hyun Yoon *«κάθε επιχείρηση που δραστηριοποιείται και αναπτύσσεται στην Ν.Κορέα είναι Κορεάτικη Επιχείρηση»*,
- της προαγωγής της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας ως τα μόνα μέσα εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων,
- της ολικής αναδιάρθρωσης του κράτους και του ευρύτερου δημόσιου τομέα σε κάθε έκφανση του,
- στο άνοιγμα της αγοράς και των επαγγελμάτων,
- της μάχης κατά της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας της απύθμενης και τεράστιας αυτής πληγής που αποστερεί σημαντικότερους πόρους ανάπτυξης και τέλος
- της ρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος που με τις πράξεις του και τις ενέργειες του συντελεί στη δημιουργία κρίσεων. Αν και η εν λόγω κατεύθυνση *δεν αποτέλεσε σημείο ανάλυσης και παρουσίασης στην παρούσα διπλωματική εργασία* σήμερα κρίνεται επιτακτικά περισσότερο παρά ποτέ η ανάγκη ρύθμισης του παγκόσμιου. Η ασύδοτη τιτλοποίηση, το πλήθος των χρηματοοικονομικών προϊόντων, ο αριθμός των χρηματοπιστωτικών - επενδυτικών ιδρυμάτων, ο όγκος των χρηματικών ποσών που κυκλοφορούν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, η συνεχής διόγκωση χρεών (κρατών, φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων) **νομοτελειακά οδηγεί σε κρίσεις**. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης μέσω δανεισμού δημιουργεί κλυδωνισμούς και κρίσεις που τα απόνερα της έφθασαν

και στην χώρα μας. Η όποια ανάπτυξη απαιτεί ορθολογική χρήση του πόρου «κεφάλαιο» και τα κράτη πρέπει να προστατεύσουν τον πόρο αυτό.

Καθώς όμως η κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα **μας χρειάζεται άμεση αντιμετώπιση προκειμένου να αντιστραφεί η φθίνουσα πορεία** - αν και οι ανωτέρω πολιτικές είναι κρίσιμες και ζωτικές για να δημιουργήσουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην ελληνική οικονομία και να θεμελιωθεί περιβάλλον σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης - **χρειάζεται ένα σχέδιο εκτάκτου ανάγκης στοχευμένης ανοικοδόμησης της χώρας**. Και αυτό πρέπει να γίνει άμεσα, τώρα, και σε τομείς πέραν των παραδοσιακών που συνεισφέρουν σημαντικά στο ΑΕΠ, που παράγουν καινοτομία και δραστηριοποιούνται παγκόσμια όπως ο φαρμακευτικός κλάδος (γενόσημα), οι ιχθυοκαλλιέργειες, η διαχείριση αποβλήτων, η δημιουργία διαμετακομιστικών κόμβων (περιφερειακά), ο εξειδικευμένος τουρισμός, οι κλασικές σπουδές, οι ειδικές κατηγορίες τροφίμων. Για να μπορέσουμε να έχουμε θετικό πρόσημο στο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας, για να μπορέσουμε να δούμε την χώρα μας ξανά ψηλά, για να μπορέσουμε να ανακτήσουμε εκ νέου την αξιοπιστία μας και για να μπορέσουμε κάποτε να επανέλθουμε στις διεθνείς αγορές θα πρέπει να πείσουμε τους εταίρους μας ότι ταυτόχρονα με την εφαρμογή του προγράμματος να λαμβάνει χώρα και το εν λόγω σχέδιο ολικής ανασυγκρότησης της χώρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Α' ΜΕΡΟΣ)

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ - ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ

Κατά τη διάρκεια του 1998, η παγκόσμια οικονομία είχε εισέλθει σε μια επιβράδυνση, η οποία προερχόταν από την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας. Η ασιατική κρίση είχε προκαλέσει σοβαρές οικονομικές αναταράξεις στην παγκόσμια οικονομία ήδη από το καλοκαίρι του 1997¹³². Η κρίση αυτή διαχωρίζεται σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση που εκδηλώθηκε από τον Ιούλιο του 1997 έως και τον Δεκέμβριο του 1997, όταν το ΔΝΤ και Διεθνείς Πιστωτές έσπευσαν και σχημάτισαν διεθνής βοήθεια για να την χορηγήσουν στις πληγέντες χώρες (υπό προϋποθέσεις), και στην δεύτερη φάση που εκδηλώθηκε από τα μέσα του 1998 και μετά, όταν η αναταραχή έχει εξαπλωθεί πέρα από την περιοχή και σε χώρες όπως η Ρωσία, η Κίνα και η Βραζιλία δείχνοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την μόλυνση που συντελέστηκε πέρα από τα σύνορα των οικονομιών αυτών. Αυτή η κρίση που ξεκίνησε αρχικά ως κερδοσκοπική - καθώς την προκάλεσαν μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια - για να επωφεληθούν της σύνδεσης των νομισμάτων των χωρών της Ταϊλάνδης και της Κορέας με το δολάριο ΗΠΑ είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση βαθύτατης νομισματικής και χρηματιστηριακής κρίσης στις εν λόγω αγορές. Η κρίση αυτή οδήγησε στην κατάρρευση των ρυθμών ανάπτυξης για πολλά χρόνια σε κάποιες από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Ήδη όμως πριν την εκδήλωση της κρίσης υπήρχαν φωνές ότι επίκειται κρίση όπως από τον Οικονομολόγο P. Krugman (1996)¹³³ ο οποίος μεταξύ άλλων διατύπωσε την άποψη ότι η κρίση θα ήταν ανάλογη με αυτή του Μεξικού¹³⁴ καθώς για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια οι Ασιατικές χώρες είχαν επιδεινώσει το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους και μάλιστα είχε γίνει αρνητικό δείχνοντας σημάδια κόπωσης των οικονομιών τους.

7.1. ΤΟ ΑΣΙΑΤΙΚΟ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΘΑΥΜΑ»

Από το 1960 και έπειτα και έως το διάστημα πριν της Ασιατικής Κρίσης οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας με αιχμή τις Ν.Κορέα, Χονγκ Κόνγκ, Σιγκαπούρη & Ταϊβάν ακολουθούμενες από τις Ινδονησία, Μαλαισία & Ταϊλάνδη αναπτυσσόταν με εκρηκτικούς ρυθμούς (πίνακας 41). Οι οικονομίες αυτές έχοντας καθαρά εξαγωγικό

¹³² Σύμφωνα με την αναφορά 98/128 του Αυγούστου 1998 του ΔΝΤ «The East Asian Crisis: Macroeconomic Developments and policy lessons» (WP/98/128-Asia & Pacific Department) η οποία αποτυπώνει την κατάσταση στην Νοτιοανατολική Ασία μόλις ένα έτος από την εμφάνιση της κρίσης.

¹³³ Επίσης και ο P. Lewis, στο σύγγραμμα του «Export Growth Slows for Asia's Tiger Economies» (1996) διατύπωσε την άποψη της κόπωσης των οικονομιών αλλά προέβλεψε και την λάθος τακτική τους αναφορικά με την αυστηρή πρόσδεση στο δολάριο ΗΠΑ και την ελεύθερη -χωρίς απολύτως κανένα έλεγχο - εισροή κεφαλαίων από όλο τον κόσμο. Σημείωσε δε ότι η αθρόα εισροή κεφαλαίων σε αλόγιστες ποσότητες είναι παράγων δημιουργίας κρίσεων.

¹³⁴ Η κρίση στο Μεξικό το 1994 ομοιάζει με αυτή της Κορέας καθώς είχε τα ίδια περίπου χαρακτηριστικά.

Ρυθμοί αύξησης πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε επιλεγμένες χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας		
	1950-73	1973-96
Χονγκ Κονγκ	5,5	5,1
Σιγκαπούρη	4,3	6,1
Ιαπωνία	8	2,5
Ταϊβάν	6,2	6,1
Ν. Κορέα	5,2	6,8
Μαλαισία	2,8	4,0
Ταϊλάνδη	3,2	5,6
Ινδονησία	2,5	3,6
Φιλιππίνες	1,8	0,8

(Πίνακας 41)

προσανατολισμό είχαν κατά γενική ομολογία τα ακόλουθα κοινά χαρακτηριστικά¹³⁵:

- χαμηλό πληθωρισμό,
- υψηλές αποταμιεύσεις, πολύ σημαντικές επενδύσεις,
- υψηλές εισροές κεφαλαίου,
- υψηλά συναλλαγματικά διαθέσιμα, αλλά και
- δημόσια ελλείμματα

Η ανάπτυξη αυτή βασίστηκε σε τρεις κύριους παράγοντες τους οποίους ενίσχυαν με κάθε τρόπο τα κράτη αυτά σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και οι οποίοι ήταν:

- η πολύ υψηλή αποταμίευση που οδήγησε κυρίως σε επενδύσεις στον βιομηχανικό και τεχνολογικό τομέα¹³⁶.
- το πολύ υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης το οποίο αύξησε σε ποσότητα (σχεδόν διπλασίασε) αλλά και σε ποιότητα το εργατικό δυναμικό των χωρών αυτών¹³⁷.
- η ελεγχόμενη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική με αυστηρούς κανόνες που την έκαναν ιδιαίτερα σφιχτή.

¹³⁵ P. Bustelo, «The East Asian Financial Crises: An Analytical Survey», Instituto Complutense de Estudios Internacionales Working Paper, No. 10, 1998, page 3.

¹³⁶ Η ιδιωτική κατανάλωση κατά τον P. Krugman (1994) εμποδίστηκε από πολύ υψηλούς δασμούς για πάρα πολλά έτη στα είδη πολυτελείας αλλά και στα είδη που είχαν προσανατολιστεί να εξάγουν οι Ασιατικές χώρες.

¹³⁷ Με την καθιέρωση τεχνολογικών τμημάτων στα υφιστάμενα Πανεπιστήμια στην Μαλαισία ήδη από το 1980 και στην Κορέα στη συνέχεια από τα μέσα της δεκαετίας του '80 αναπτύχθηκε ο τεχνολογικός τομέας αλλά και ενισχύθηκε η έρευνα και η ανάπτυξη με απευθείας χρηματοδότηση από πλήθος επιχειρήσεων.

7.2. ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Το καλοκαίρι του 1997, υπήρξαν αμφιβολίες σχετικά με τη βιωσιμότητα ορισμένων οικονομικών πολιτικών που ακολούθησαν οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, ιδιαίτερα στον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών τους με το δολάριο ΗΠΑ. Η ανατίμηση του δολαρίου ΗΠΑ που ξεκίνησε το 1995, ιδίως έναντι του ιαπωνικού γεν, προκάλεσε την ανατίμηση των νομισμάτων της Νοτιοανατολικής Ασίας έναντι τρίτων νομισμάτων. Αυτό οδήγησε πολύ γρήγορα σε απώλεια ανταγωνιστικότητας στις εξαγωγικές αγορές και επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Πολλές χώρες αντιμετώπισαν ολοένα και περισσότερες δυσκολίες για να χρηματοδοτήσουν τα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών τους. Μετά από μια έντονη περίοδο κερδοσκοπίας σε συνάλλαγμα έναντι του ταϊλανδέζικου μπατ εν τέλει υποτιμήθηκε την 2^η Ιουλίου 1997. Μετά τις κερδοσκοπικές επιθέσεις, υποτιμήσεις ακολούθησαν στα νομίσματα της Μαλαισίας, της Κορέας, των Φιλιππίνων, της Ινδονησίας, της Ταϊβάν και της Σιγκαπούρης. Η οικονομική κρίση υπονόμευσε σοβαρά τα δημόσια οικονομικά σε ορισμένες χώρες και ώθησε το ΔΝΤ να οργανώσει ένα πακέτο διάσωσης ύψους 112 δις δολαρίων ΗΠΑ για την Ταϊλάνδη, την Κορέα και την Ινδονησία. Παρά την υποστήριξη, τα επιτόκια αυξήθηκαν κατακόρυφα - προκαλώντας παράζ πτωχεύσεων σε πολλές εταιρείες - καθώς το κόστος του δανεισμού αυξήθηκε. Ξένοι και εγχώριοι επενδυτές απέσυραν τα κεφάλαια τους και η περιοχή γνώρισε την κατάρρευση σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, ενώ ο αριθμός των πτωχεύσεων και το επίπεδο του χρέους του ιδιωτικού τομέα κλιμακώθηκε.

Μετά από μια περίοδο φαινομενικής σταθερότητας στις παγκόσμιες αγορές στις αρχές του 1998, η κρίση αναζωπυρώθηκε στα μέσα του 1998 και εξαπλώθηκε σε αγορές στις προηγμένες οικονομίες, ξεκινώντας από την Ιαπωνία. Η απειλή για την το υπόλοιπο της παγκόσμιας οικονομίας έγινε πιο εμφανής στις δυτικές κυβερνήσεις. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στη Νοτιοανατολική Ασία είχαν οδηγήσει σε πτώση των παραγγελιών εξαγωγών, χαμηλότερες αγορές μετοχών και ακύρωση επενδύσεων από το εξωτερικό. Η κρίση είχε προκαλέσει ανησυχίες για την υγεία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και την απειλή του συστημικού κινδύνου και της ασύμμετρης πληροφόρησης¹³⁸. Εκτός από τη διαχείριση του πακέτου διάσωσης, το ΔΝΤ είχε διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ενθάρρυνση της αλλαγής των οικονομικών της Νοτιοανατολικής Ασίας σε δύο κύριες κατευθύνσεις. Αυτής της αυστηρής σύνδεσης των τοπικών νομισμάτων με το δολάριο ΗΠΑ και αυτής της άρσης κάθε εμποδίου και ελέγχου στην εισροή ξένων κεφαλαίων στις χώρες αυτές. Και οι δύο κατευθύνσεις απέβησαν μοιραίες επιλογές την εποχή εκείνη για την Νοτιοανατολική Ασία.

¹³⁸ F. S. Mishkin *Journal of International Money and Finance* 18 (1999) p. 709–723 στην οποία αναφέρεται η πίεση που άσκησε το ΔΝΤ στην Νοτιοανατολική Ασία για αμετάβλητη ισοστομία των τοπικών νομισμάτων με το δολάριο ΗΠΑ.

7.3. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ

Τον Νοέμβριο του 1996 το Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΝΤ χαιρέτιζε τις προσπάθειες της Κυβέρνησης της Ν. Κορέας και εξήρε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις οικονομικές επιδόσεις της χώρας. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις ήταν εξαιρετικές και η διεύρυνση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών¹³⁹ οφείλοταν στην προσωρινή αποδυνάμωση των όρων εμπορίου σημείωνε με νόημα ο διεθνής οργανισμός. Η μείωση των εξαγωγών και η αύξηση των εισαγωγών αλλά και η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης δεν είχε να κάνει με την δημοσιονομική κατάσταση¹⁴⁰ στη χώρα αλλά με εξαιρετικά συγκυριακούς παράγοντες. Επίσης μόλις στις 23 Ιανουαρίου του 1997 στην έκθεση του ΔΝΤ για την Δημοκρατία της Ν. Κορέας¹⁴¹ παρουσίαζε την θετική συμβολή του Οργανισμού στο πεδίο της σφιχτής νομισματικής πολιτικής αλλά και της απελευθέρωσης της αγοράς κεφαλαίου. Με το ξέσπασμα της κρίσης στην Μαλαισία και την υποτίμηση του μπαχτ έναντι του δολαρίου¹⁴², μέσα σε μικρό διάστημα το επίκεντρο της κρίσης μεταφέρθηκε στην Ν. Κορέα η οποία ήταν απροετοίμαστη για κάτι τέτοιο. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 1997 το γουάν είχε υποτιμηθεί περίπου 20% έναντι του δολαρίου και τα συναλλαγματικά της διαθέσιμα είχαν μειωθεί στα 6 δις \$ από 22,5 δις \$ στα τέλη του Οκτωβρίου του 1997 στην προσπάθεια της Τράπεζας της Κορέας να στηρίξει το νόμισμα της αλλά και θυγατρικές τραπεζών στο εξωτερικό που παράσχαν εγγυήσεις για εισαγωγές αγαθών. Στις 21 Νοεμβρίου η Κυβέρνηση της Ν.Κορέας προσέφυγε στο ΔΝΤ και στις 4 Δεκεμβρίου υπογράφηκε και εγκρίθηκε η δανειακή σύμβαση από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Οργανισμού ύψους 21 δις \$. Σε οικονομική βοήθεια έσπευσε η Παγκόσμια Τράπεζα με την Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων με 14 δις \$ και ομάδα ξένων Τραπεζών¹⁴³ με 23,4 δις \$ - ως δεύτερη γραμμή άμυνας - ανεβάζοντας το πακέτο της οικονομικής βοήθειας στα 58,4 δις \$. Την ίδια στιγμή η ισοτιμία του γουάν την 4^η Δεκεμβρίου κυμαινόταν σε περίπου 1000 γουάν ανά δολάριο ΗΠΑ και έκλεισε εν τέλει στα 1695 γουάν ανά δολάριο την τελευταία ημέρα του έτους, ένεκα κερδοσκοπίας (πίνακας 42).

¹³⁹ IMF “Current Account Sustainability - Selected East Asian and Latin America Experiences, 1st October 1996, WP No 96/110.

¹⁴⁰ IMF “[Capital Inflows and the Real Exchange Rate: Analytical Framework and Econometric Evidence](#)” 1st December 1996, WP No 96/137.

¹⁴¹ IMF , Staff Country Report 96/136.

¹⁴² Η ισοτιμία μπαχτ/δολαρίου ΗΠΑ ήταν 2,42 μπαχτ ανά δολάριο τον Απρίλιο του 1997 (πριν την κρίση) και κατέληξε στα 4,88 μπαχτ ανά δολάριο ΗΠΑ τον Ιανουάριο του 1998.

¹⁴³ Η ομάδα των Τραπεζών προερχόταν από 3 κράτη. Την Ιαπωνία, τις ΗΠΑ & την Γερμανία που προσέφεραν σχεδόν 22 δις \$ & Τράπεζες από 27 ακόμη χώρες που προσέφεραν περίπου 1,4 δις \$. Η έκθεση των Τραπεζών της Ιαπωνίας, των ΗΠΑ & της Γερμανίας σε δανεισμό στην οικονομία της Ν. Κορέας ήταν 30%, 11% & 18% τον Δεκέμβριο του 1997 αντίστοιχα.

Ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες σε σχέση με το δολάριο									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1997f
Χονγκ Κονγκ	7,79	7,77	7,74	7,74	7,73	7,74	7,73	7,74	7,75
Σιγκαπούρη	1,81	1,73	1,63	1,62	1,53	1,42	1,41	1,48	1,68
Ταϊβάν	26,89	26,82	25,16	26,39	26,46	26,49	27,46	28,7	32,64
N. Κορέα	707,76	733,4	780,65	802,67	803,45	771,27	804,5	951,29	1695
Μαλαισία	2,7	2,75	2,55	2,57	2,62	2,5	2,52	2,81	3,89
Ταϊλάνδη	25,59	25,52	25,4	25,32	25,15	24,91	25,34	31,36	47,25
Ινδονησία	1842,8	1950	2029,9	2087,1	2160,8	2248,6	2342	2909,4	4650
Φιλιππίνες	24,31	27,48	25,51	27,12	26,42	25,71	26,22	29,47	39,98

(Πίνακας 42)

Τα ασφάλιστρα κινδύνου την ίδια ημερομηνία κινούνταν στις 675 μονάδες βάσης πλέον του Ιαπωνικού κόνοντας τον οποιοδήποτε εξωτερικό δανεισμό απαγορευτικό.

7.4. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ

Σύμφωνα με το ΔΝΤ¹⁴⁴ - μετά από μία φυσιολογική διόρθωση του χρηματιστηριακού δείκτη (KOSPI) στα τέλη του 1996 κατά περίπου 40% - αδυνατεί να εντοπίσει τα αίτια της κρίσης. Υποστηρίζει ότι η Ν.Κορέα ήταν «θύμα» της επιτυχίας της αν και εντοπίζει συγκεκριμένες αδυναμίες – χωρίς όμως να τις θεωρεί από μόνες τους ικανές για τη δημιουργία κρίσης - που συνοψίζονται στα ακόλουθα:

7.4.1. ΥΨΗΛΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗ ΣΕ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΙΝΔΥΝΟ

Το βραχυπρόθεσμο χρέος εκτοξεύθηκε καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δανειζόταν ασύδοτα από υπεράκτιες θυγατρικές τους και μη προκειμένου να στηρίξουν την εγχώρια ζήτηση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το βραχυπρόθεσμο χρέος να εκτοξευθεί από 40 δις \$ το 1993 σε 98 δις \$ το 1997 με αποτέλεσμα ο λόγος συναλλαγματικών διαθεσίμων προς βραχυπρόθεσμο χρέος να μειωθεί από 42% το 1993 σε 29% το 1996. Η καθαρή ροή κεφαλαίου από 2% του ΑΕΠ το 1990 έφθασε το 6% το 1996¹⁴⁵.

7.4.2. «ΑΔΥΝΑΜΟ» & «ΑΝΕΠΑΡΚΕΣ» ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κατά το ξέσπασμα της κρίσης διαγνώστηκε και η αδυναμία του Χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς η Κεντρική Τράπεζα (ΒΟΚ) είχε επιφανειακή εποπτεία επί των ΧΠΙ. Ουσιαστικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στις αρχές του 1997 είχαν φθάσει ήδη το 16%¹⁴⁶ καθώς:

¹⁴⁴ Το ΔΝΤ στο από 21 Οκτωβρίου 2001 WP/01/154 αναφέρει την στρατηγική, τα επιτεύγματα αλλά και το μάθημα οικονομικής συμπεριφοράς για το ξεπέρασμα της κρίσης στην Κορέα. Ωστόσο υποστηρίζει ότι η κρίση πρώτα κερδοσκοπική και μετά νομισματική-οικονομική.

¹⁴⁵ Με την εισδοχή της Ν.Κορέας στον ΟΟΣΑ έπεσε από 100% σε 20% ο κίνδυνος για δάνεια σε ΧΠΙ.

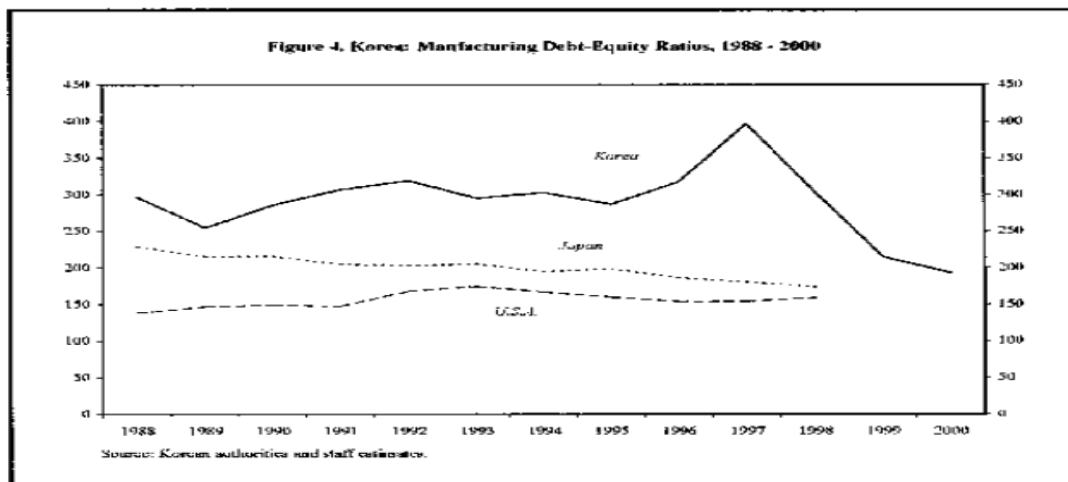
¹⁴⁶ Επισφαλή δάνεια θεωρούνταν αυτά που βρισκόταν σε τουλάχιστον 6μηνη καθυστέρηση αντί της τρίμηνης που ισχύει στην Ελλάδα.

- Ⓞ μεγάλα Cheabols¹⁴⁷ ήταν ιδιαίτερα εκτεθειμένα σε πιστώσεις και
- Ⓞ η πιστωτική επέκταση έτρεχε με μεγένθυση 20% ετησίως από το 1990 και μετά.

Ο διαχωρισμός των Πιστωτικών Ιδρυμάτων σε Commercial Banks και Merchant Banks δυσκόλευε την εποπτεία καθώς για τις μεν πρώτες ασκούταν από την Κεντρική Τράπεζα ενώ για τις δεύτερες από το Υπουργείο Οικονομικών. Στην πλειονότητα τους οι Merchant Banks άνηκαν σε μεγάλα cheabols και οι οποίες τα τέλη του 1997 στο σύνολο τους είχαν δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας κάτω του 8%, όπως και 14 από τις 27 Commercial Banks¹⁴⁸.

7.4.3. Ο ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕ ΥΨΗΛΗ ΜΟΧΛΕΥΣΗ

Το 71% της τραπεζικής εγχώριας χρηματοδότησης κατευθυνόταν μόλις σε 30 μεγάλα cheabols που προσέφεραν το 15% του ΑΕΠ¹⁴⁹. Ο δείκτης ξένα προς ίδια κεφάλαια για το σύνολο των εταιρειών ανέβηκε από 300% το 1996 σε 400% το 1997 και για τα μεγαλύτερα 30 cheabols από 387% σε 512 %¹⁵⁰ (πίνακας 43) δηλαδή 3 φορές περισσότερο από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ.

(Πίνακας 43)

¹⁴⁷ Τα cheabols ήταν παραδοσιακές πολυσχιδείς επιχειρήσεις οι οποίες είχαν δραστηριότητα σε πάρα πολλούς τομείς πέρα από την βασική τους και διέθεταν πλήθος θυγατρικών εταιρειών. Από το 1980 και μετά εκτέθηκαν σε μεγάλες πιστώσεις για να αναπτύξουν τομείς και προϊόντα και σε πάρα πολλές περιπτώσεις τα επιχειρηματικά αυτά σχέδια δεν είχαν επιτυχία (Balino & Ubinte 1999).

¹⁴⁸ Τα cheabols ήταν παραδοσιακές πολυσχιδείς επιχειρήσεις οι οποίες είχαν δραστηριότητα σε πάρα πολλούς τομείς πέρα από την βασική τους και διέθεταν πλήθος θυγατρικών εταιρειών. Από το 1980 και μετά εκτέθηκαν σε μεγάλες πιστώσεις για να αναπτύξουν τομείς και προϊόντα και σε πάρα πολλές περιπτώσεις τα επιχειρηματικά αυτά σχέδια δεν είχαν επιτυχία (Balino & Ubinte 1999).

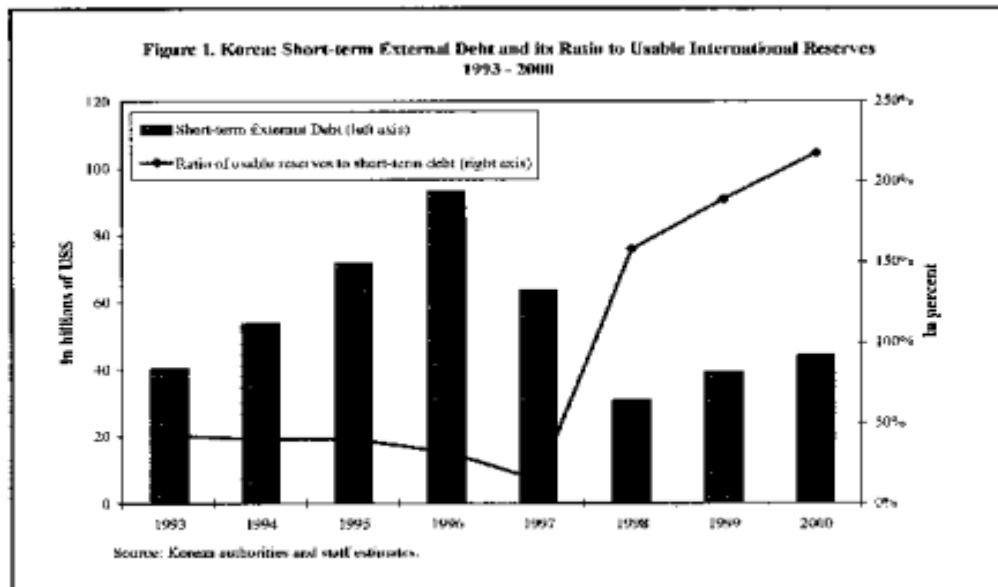
¹⁴⁹ Τα cheabols ήταν παραδοσιακές πολυσχιδείς επιχειρήσεις οι οποίες είχαν δραστηριότητα σε πάρα πολλούς τομείς πέρα από την βασική τους και διέθεταν πλήθος θυγατρικών εταιρειών. Από το 1980 και μετά εκτέθηκαν σε μεγάλες πιστώσεις για να αναπτύξουν τομείς και προϊόντα και σε πάρα πολλές περιπτώσεις τα επιχειρηματικά αυτά σχέδια δεν είχαν επιτυχία (Balino & Ubinte 1999).

¹⁵⁰ Graham (2001) "Discussion for Korea's Policy of socialization of risk and its consequences over time".

7.4.4. ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΟΠΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Στις αρχές του 1997 επήλθε μία κόπωση της οικονομίας που επιγραμματικά αφορούσε:

- στην πτώση του ρυθμού ανάπτυξης από 8% την τριετία 1994-1996 σε 5% το 1997,
- ο πληθωρισμός κινούταν στην περιοχή του 4,5% για τουλάχιστον τρία έτη,
- η εγχώρια επένδυση παρέμεινε υψηλή από 37% το 1994-1996 σε 34% το 1997 αλλά η παραγωγικότητα της επένδυσης¹⁵¹ μειώθηκε σημαντικά από 0,24 το 1995 σε 0,14 το 1997,
- το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν αρνητικό στο κλείσιμο του 1996 κατά -4,4% ή 23 δις \$,
- το εξωτερικό χρέος ήταν μόλις 30% του ΑΕΠ από το οποίο 10% ήταν το εξωτερικό δημόσιο χρέος (πίνακας 44).

1

(Πίνακας 44)

7.5. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Την περίοδο εκείνη η Ν.Κορέα αντιμετώπιζε ουσιαστικά μία τετραπλή κρίση. Τραπεζική, Νομισματική, αδυναμία δανεισμού (λόγω υψηλών επιτοκίων) και κρίση Υπερεπένδυσης. Το ΔΝΤ έθεσε άμεσα τους εξής στόχους:

- ▣ περικοπές στο πλεονασματικό κράτος (παιδεία, υγεία και κοινωνική πρόνοια),
- ▣ αυστηρή και με μεγάλη διάρκεια δημοσιονομική πολιτική,
- ▣ αποκατάσταση της συναλλαγματικής ισοτιμίας,
- ▣ δημιουργία πλεονασματικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εντός του έτους (1998),

¹⁵¹ ICOR : Incremental Output of Capital Ratio ή αλλιώς δείκτης απόδοσης επενδεδυμένων κεφαλαίων.

- ▣ πωλήσεις δημόσιας περιουσίας και αποκρατικοποιήσεις σε κρίσιμους κλάδους,
- ▣ μειώσεις μισθών και απολύσεις στον δημόσιο τομέα,
- ▣ «ευέλικτες» εργασιακές σχέσεις στον ιδιωτικό τομέα,
- ▣ αυξήσεις στο σύνολο των φόρων (εισοδήματος, περιουσίας, τζίρου),
- ▣ συγκράτηση πληθωρισμού & ρυθμών ανάπτυξης,
- ▣ ανακεφαλοποίηση τραπεζών και προστασία καταθέσεων.

7.5.1. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ν.ΚΟΡΕΑ

Η Κυβέρνηση της Ν.Κορέας αφού αποδέχθηκε τους όρους του ΔΝΤ έθεσε με τη σειρά της δύο πολύ συγκεκριμένους όρους¹⁵²:

- ✗ οι μεταρρυθμίσεις να λάβουν χώρα αμέσως, γρήγορα και συνετά και όλες οι ενέργειες ακόμη και ανακοινώσεις θα είναι σε συντονισμό με την Κυβέρνηση και
- ✗ να υπάρξει προσήλωση στην κοινωνική ευημερία και να διαφυλαχθεί η κοινωνική σταθερότητα¹⁵³.

Την ίδια στιγμή προχώρησε σε άμεσες κινήσεις (Ιανουάριος 1988):

- + προέβη σε διαδικασία PSI άμεσα μετακυλλώντας βραχυπρόθεσμο χρέος 24 δις \$ που έληγε το 1998 σε τμηματική καταβολή από το τέλος του 1999 έως τα τέλη του 2001,
- + εθνικοποίησε τις δύο μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες και έκλεισε άλλες 5 μεταφέροντας το ενεργητικό τους - κατά αναλογία - στις 5 μεγαλύτερες¹⁵⁴
- + ενεργοποίησε την κρατική εταιρεία KDIC (πίνακας 45) η οποία προέβη σε ανακεφαλοποίηση τραπεζών, κάλυψη ζημιών και προστασία των καταθέσεων,

Form of Support	KDIC	KAMCO	Total
Banks	27.9	17.3	45.2
Nonbanks	15.6	3.2	18.8
Total bond financed funds	43.5	20.5	64
Financed from recoveries	10.5	13.4	23.9
Subtotal	54.0	33.9	87.9
Other public funds	28.9	1.1	30.0
Gross total	82.9	35.0	117.9
Memorandum Item:			
Total recovery	8.9	19.2	19.2

(Πίνακας 45)

¹⁵² E. Han Kim, "Globalisation of Capital Markets and the Asian Financial Crisis", *Journal of Applied Corporate Finance* 11, no. 3 (1998), page 30.

¹⁵³ IMF "Stand by Arrangement 1st review" (1998) για πρώτη φορά υπάρχει ειδική αναφορά.

¹⁵⁴ KFB & Seoul Bank.

- ✚ δημιούργησε την κρατική εταιρεία ενεργητικού KAMCO (*πίνακας 45 & πίνακας 46 - παράρτημα*) στην οποία πιστωτικά ιδρύματα μετέφεραν τα εμπράγματα και μη εξυπηρετούμενα δάνεια και για τα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα ελάμβαναν αρχικά το 75% και στη συνέχεια το 45% της ονομαστικής αξίας της εμπράγματης εξασφάλισης. Στη συνέχεια μπορούσαν να μεταφέρουν και δάνεια για τα οποία δεν είχαν ληφθεί εμπράγματα εξασφαλίσεις,
- ✚ έλαβε την κρίσιμη και ισχυρή πολιτική απόφαση για εκτεταμένο πάγωμα εισαγωγών¹⁵⁵ ιδιαίτερα μετά την άνοδο των ποσοστών ανεργίας - που στο πρώτο τρίμηνο του 1998 ήταν ήδη 6%- προκειμένου το εμπορικό ισοζύγιο να γίνει έντονα πλεονασματικό και να συγκεντρωθούν τα άκρως απαραίτητα συναλλαγματικά διαθέσιμα.
- ✚ κατάρτισε ένα τριετές πρόγραμμα με ημερομηνία έναρξης τα μέσα του 1998 – το οποίο ήταν σε ευθεία αντίθεση με τις επιταγές του ΔΝΤ- με κύριο στόχο «την πραγματική καταγραφή χρεών και ζημιών σε ΧΠΙ & επιχειρήσεις έτσι ώστε εκεί που ήταν πλέον αδύνατον να σχεδιαστεί η αποκλιμάκωση ζημιών και χρεών, οι τράπεζες/επιχειρήσεις (cheabols) αυτές να διαλυθούν, να τις αναλάβει το κράτος και, αφού τις εξυγιάνει να τις πουλήσει σε νέους ιδιοκτήτες, καλύπτοντας τα δικά της έξοδα¹⁵⁶» και τέλος
- ✚ εστίασε στους βασικές εξαγωγικές δραστηριότητες συγχωνεύοντας ομοειδείς επιχειρήσεις ή περιορίζοντας τις επιχειρήσεις στην βασική τους δραστηριότητα προκειμένου να ενισχυθεί ο εξαγωγικός χαρακτήρας.

7.5.2. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΗΤΑΝ ΑΜΕΣΑ ΟΧΙ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΝΤ ΑΛΛΑ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΗΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ ΤΗΣ Ν. ΚΟΡΕΑΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Μετά τα ανωτέρω μέτρα και προς το τέλος του 1999 η Ν.Κορέα γύριζε σελίδα – θεωρώντας την κρίση όχι μόνο παρελθόν αλλά και μάθημα - αφού κατέγραφε εντυπωσιακούς κιάλας δείκτες οικονομικής δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα:

- ο ρυθμός ανάπτυξης έφθασε το 9%,
- η ανεργία έπεσε στο 4,4% (από 9%) ένα έτος νωρίτερα,
- τα συναλλαγματικά διαθέσιμα άγγιξαν τα 70 δις \$,
- το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έφθασε τα 25,2 δις \$ (*πίνακας 47 - παράρτημα*)

Αμέσως και πριν ολοκληρωθεί το 1999 πραγματοποιήσε:

¹⁵⁵ Σύμφωνα με την BIS Papers No 54 (1999), πράγματι οι εισαγωγές του έτους 1998 παρουσίασαν «βουτιά» της τάξης του -36% περίπου και διαμορφώθηκαν σε 90,5 δις \$ το 1998 από 141,8 δις \$ το 1997 ενώ αντίθετα οι εξαγωγές αν και ελαφρά μειούμενες από 138,6 δις \$ το 1997 διαμορφώθηκαν σε 132,1 δις \$ το 1998 δημιουργώντας εμπορικό πλεόνασμα «ρεκόρ» αξίας 41,6 δις \$ μέσα σε ένα έτος.

¹⁵⁶ Η καμπάνια αυτή στέφθηκε με επιτυχία σύμφωνα με τον Woosik Moon. Ο λόγος χρεών/ζημιών προς την πραγματική αξία των τραπεζών και μεγάλων επιχειρήσεων μειώθηκε από 5-προς-1 σε λιγότερο από 2-σε-1.

- αύξηση δαπανών κυρίως στην κοινωνική προστασία
- μείωση φορολογικών συντελεστών στα προ της κρίσης επίπεδα

Τα δύο τελευταία μέτρα ήταν αυτά που το ΔΝΤ διετύπωσε την διαφωνία του καθώς θεωρούσε ότι οι κινήσεις αυτές ελήφθησαν νωρίς από την Κυβέρνηση της Ν.Κορέας και δεν περιλαμβάνονταν στην δανειακή σύμβαση. Ωστόσο έχοντας λάβει τα 30 δις \$ της οικονομικής βοήθειας (από τα 58,4 δις \$) και έχοντας κατακτήσει τους δημοσιονομικούς στόχους είχε έλθει η ώρα της απεμπλοκής από την αγκαλιά των δανειστών της¹⁵⁷.

ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ Ν.ΚΟΡΕΑΣ

Η Οικονομία της Ν.Κορέας διέθετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία ήταν και τα κατάλληλα συστατικά της αναπτυξιακής πορείας της οικονομίας της μετά την κρίση:

- ισχυρή εγχώρια ζήτηση η οποία οδηγήθηκε από την εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση¹⁵⁸,
- υψηλή αποταμίευση σταθερά άνω του 23% την τελευταία δετία και χαμηλή (την χαμηλότερη στις χώρες του ΟΟΣΑ) δανειακή επιβάρυνση των φυσικών προσώπων,
- έντονα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το 1999 οδηγούμενο από την μείωση των εισαγωγών και την υποκατάσταση τους από εγχώριως παραγόμενα αγαθά (ουσιαστικά δεν υπήρξε αύξηση των εισαγωγών αντίθετα μάλιστα υπήρξε μικρή υστέρηση),
- καθαρές ξένες επενδύσεις που άγγιξαν τα 8,5 δις \$ το 1999 δείχνοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών,
- το γρήγορο ξεκαθάρισμα φανερών και κρυφών χρεών των ΧΠΙ & Cheabols,
- ισχυρός τεχνολογικός, βιομηχανικός & ναυπηγικός τομέας,
- ισχυρή πολιτική βούληση και δέσμευση σε ένα απαρέγκλιτο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων.

ΜΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ - Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σύμφωνα με τον καθηγητή Woosik Moon¹⁵⁹ κατά την ομιλία του στο συνέδριο που διοργανώθηκε στη Σεούλ τον Μάρτιο του 2012 με θέμα: «**Η Κρίση του Ευρώ και το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης: Η σημασία της για την Ασία**» υπογραμμίζει και καταδεικνύει με νόημα τους υπεύθυνους της εν λόγω κρίσης και σημειώνει: «η κρίση στην Ν. Κορέα (1997) προέκυψε από μια κατάρρευση του

¹⁵⁷ Τον Μάρτιο του 2003 η Ν.Κορέα αποπλήρωσε ολοσχερώς τα δάνεια που έλαβε από το ΔΝΤ, την Παγκόσμια Τράπεζα και την Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων.

¹⁵⁸ Η ιδιωτική κατανάλωση από -9,6% το 1998 έφθασε σε 10% το 1999 οδηγούμενη από αυξημένη αποταμίευση και χαμηλή δανειακή επιβάρυνση.

¹⁵⁹ Ο καθηγητής Woosik Moon διδάσκει στο Seoul National University και στο Graduate School of International Studies. Μεταξύ άλλων υποδεικνύει και μέτρα επίλυσης της κρίσης που έχει χτυπήσει την χώρα μας και την Ε.Ε.

ιδιωτικού τομέα υπό το βάρος μεγάλων ιδιωτικών χρεών πολλά εκ των οποίων είχαν προκύψει από την εισροή ξένων κεφαλαίων μετά από την απελευθέρωση των χρηματαγορών που είχε επιβληθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και από τους G-7. Η Ν.Κορέα, την εποχή εκείνη, ήταν κράτος αποτελεσματικό και πλεονασματικό. Όμως, η κρίση χρέους του ιδιωτικού τομέα, ιδίως των τραπεζών, οδήγησε το 1997 στην μαζική φυγή κεφαλαίων προς το εξωτερικό και στην πίεση που αυτή επέφερε στο γουάν (το νόμισμα της χώρας) το οποίο ήταν συνδεδεμένο με το δολάριο. Η κυβέρνηση προσπάθησε να συγκρατήσει την κατάρρευση του γουάν ξοδεύοντας όλα της τα συναλλαγματικά αποθέματα σε δολάρια (αγοράζοντας γουάν στις χρηματαγορές με όσα δολάρια διέθετε σε μια απέλπιδα προσπάθεια να συγκρατήσει την αξία του γουάν). Όταν απέτυχε, και ξέμεινε από ξένο συνάλλαγμα, τότε το ΔΝΤ επισκέφτηκε την Ν.Κορέα με τα δάνειά του. Όμως για δανείσει την χώρα, κάτι που είχε ανάγκη ώστε να μπορεί η βιομηχανία να συνεχίσει να εισάγει πρώτες ύλες, το ΔΝΤ επέβαλε δραστικές περικοπές στο πλεονασματικό κράτος. Έτσι αναγκάστηκε η Κυβέρνηση να περικόψει την παιδεία, την υγεία και άλλες σημαντικές υποδομές που λειτουργούσαν περίφημα, αντί να στραφεί (μαζί με το ΔΝΤ) εναντίον των πραγματικά υπεύθυνων για την Κρίση: των τραπεζών και των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα που είχαν δανειστεί υπέρογκα ποσά. Με άλλα λόγια, το ΔΝΤ εφάρμοσε στην Ν.Κορέα το ίδιο πρόγραμμα δημόσιων περικοπών που είχε σχεδιάσει για ελλειμματικά, διεφθαρμένα και αναποτελεσματικά κράτη. Το αποτέλεσμα ήταν η μείωση της αποτελεσματικότητας του κράτους και το βάθεμα της κρίσης. Ευτυχώς που η Κυβέρνηση δεν άκουσε το ΔΝΤ και εξανάγκασε τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις σε ριζική αναδιάρθρωση."

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Β' ΜΕΡΟΣ)

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 23⁴

Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα «Μεσοπρόθεσμο Πλάνισιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015»

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ (ΜΠΑΣ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΜΠΑΣ (σε εκατ. €)

	2011	2012	2013	2014	2015
	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη
I. Έσοδα	54.633	59.184	58.077	59.094	58.148
1. Καθαρά έσοδα τακτικού προϋπολογισμού	51.309	54.434	52.897	54.196	55.817
α. Τακτικά έσοδα	53.327	55.891	54.394	55.541	57.630
1. Άμεσοι φόροι	20.619	24.213	22.346	22.778	24.012
2. Έμμεσοι φόροι	29.084	29.088	29.515	29.996	30.618
3. Απολήψεις από Ε.Ε.	271	165	165	174	176
4. Μη φορολογικά έσοδα	3.354	2.426	2.368	2.593	2.824
β. Μη τακτικά έσοδα	1.926	2.113	2.217	2.455	1.962
γ. Επιστροφές φόρων	5.000	3.800	3.800	3.800	3.800
δ. Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων	1.056	230	86	0	25
2 Έσοδα ΠΔΕ	3.324	4.750	5.180	4.898	2.331
α. Εισροές ΕΣΠΑ	2.929	4.273	4.610	4.298	1.711
β. Λοιπές εισροές (περιλαμβάνεται ΟΠΕΚΕΠΕ και ΑΛΙΕΙΑ)	245	277	420	450	470
γ. Ίδια έσοδα	150	200	150	150	150
II. Δαπάνες	77.591	72.558	74.131	72.127	70.541
1. Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού	70.741	64.858	66.431	64.427	62.841
α. Πρωτογενείς δαπάνες (1+2+3+4+5)	51.830	49.085	49.140	47.432	46.646
1. Μισθοί και συντάξεις	21.730	20.521	20.406	20.406	20.459
2. Κοινωνική ασφάλιση & Περιθαλψη (συμπ. Πληρωμή για ασφαλιστικό ταμείο ΔΕΗ)	17.487	15.908	16.107	14.321	13.735
3. Λειτουργικές και άλλες δαπάνες	7.283	7.215	7.091	6.939	6.621
4. Αποδόσεις προς τρίτους	5.060	4.441	4.336	4.568	4.632
5. Μη κατανομημένες δαπάνες	0	0	0	0	0
6. Αποθεματικό	270	1.000	1.200	1.200	1.200
β. 1. Εγγυήσεις σε Γενική Κυβέρνηση	1.246	1.484	1.973	1.191	1.636
2. Εγγυήσεις εκτός Γενικής Κυβέρνησης	235	139	318	153	109
γ. Τόκοι	16.380	12.750	13.600	14.450	13.250
δ. Πληρωμές στα νοσοκομεία για παλιές αφειλές	450	400	400	400	400
ε. Πληρωμές για εξοπλιστικές δαπάνες	600	1.000	1.000	800	800
2 ΠΔΕ	6.850	7.700	7.700	7.700	7.700
III. Έλλειμμα Κρατικού Προϋπολογισμού	-22.958	-13.374	-16.054	-13.033	-12.393
% ΑΕΠ	-10,5%	-6,3%	-7,5%	-5,9%	-5,4%
III. α. Πρωτογενές αποτέλεσμα	-6.578	-624	-2.454	1.417	857
Εθνικολογαστικές προσαρμογές κεντρικής κυβέρνησης	881	-1.332	-958	-1.574	-622
Ισοζύγιο Νομικών Προσώπων πλην ΔΕΚΟ	936	1.196	1.199	1.280	1.514
Ισοζύγιο επαναταξινομημένων ΔΕΚΟ	1.299	1.739	2.202	1.464	1.138
Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA95	-19.842	-11.771	-13.612	-11.863	-10.364
Ισοζύγιο ΟΤΑ	35	0	0	0	0
Εθνικολογαστικές προσαρμογές ΟΤΑ	0	133	0	0	0
Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA95	35	133	0	0	0
Ισοζύγιο ΟΚΑ	233	-169	795	623	840
Εθνικολογαστικές προσαρμογές ΟΚΑ	-109	380	-350	-100	-100
Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA95	124	211	445	523	740
Έλλειμμα Γενικής κυβέρνησης κατά ESA95	-19.683	-11.427	-13.166	-11.339	-9.623
% ΑΕΠ	-9,0%	-5,4%	-6,1%	-5,1%	-4,2%
ΑΕΠ	217.771	212.544	214.724	220.294	227.563

Πηγή: Κρατικός Προϋπολογισμός 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ 24^A

Έλλειμμα και λαμβανομένα μέτρα 2010-2014 (Μνημόνιο ΙΙ).

The Economic Adjustment Programme (2nd) Review for Greece, (NEW) March 2012, page 26

**Table 12. Deficit and measures accounting:
from the deficit in one year to the next**

	EUR million	% of GDP
2009 deficit (outcome)	36 624	15.8
primary deficit drift in 2010	5 681	2.5
change in interest expenditure	894	0.4
measures in 2010 1/	19 074	8.4
impact on ratio of nominal GDP growth	--	0.3
2010 deficit (outcome)	24 125	10.6
primary deficit drift in 2011	10 592	4.9
change in interest expenditure	1 964	0.9
measures in 2011 1/	16 680	7.7
impact on ratio of nominal GDP growth	--	0.6
2011 deficit (estimate)	20 002	9.3
primary deficit drift in 2012	10 020	4.9
change in interest expenditure	-2 032	-1.0
measures identified for 2012 1/	13 191	6.5
impact on ratio of nominal GDP growth	--	0.5
2012 deficit (projection)	14 799	7.3
primary deficit drift in 2013	3 572	1.8
change in interest expenditure	211	0.1
measures identified for 2013 1/	1 584	0.8
measures to be identified in 2013	7 639	3.8
impact on ratio of nominal GDP growth	--	0.0
2013 deficit (target) 2/	9 359	4.6
primary deficit drift in 2014	1 376	0.7
change in interest expenditure	749	0.4
measures identified for 2014 1/	3 065	1.5
measures to be identified for 2014	4 016	1.9
impact on ratio of nominal GDP growth	--	-0.1
2014 deficit (target) 2/	4 404	2.1

Note: Deficit in year t = Deficit in year t-1 plus primary deficit drift plus change in interest expenditure minus measures (and for the GDP ratios: plus impact on debt ratio of nominal GDP growth).

1/ Including carry-over impacts.

2/ Overall balance consistent with the primary fiscal balance targets.

Source: Commission services

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Έλλειμμα και λαμβανομένα μέτρα 2010-2014 (Μνημόνιο Ι).

The Economic Adjustment Programme (5th) Review for Greece, page 25

Table 10. Deficit and measures accounting: from deficit in one year to the next

	EUR million		% of GDP	
		cumulative measures 2010-2014		cumulative measures 2010-2014
2009 deficit	36150		15.4	
primary deficit drift in 2010	6149		2.7	
change in interest expenditure	266		0.1	
measures in 2010 1/	18372	18372	8.1	8.1
impact on ratio of nominal GDP growth	--		0.5	
2010 deficit	24193		10.6	
primary deficit drift in 2011	12724		5.8	
change in interest expenditure	1997		0.9	
measures in 2011 1/	19514	37886	9.0	16.8
impact on ratio of nominal GDP growth	--		0.5	
2011 deficit	19400		8.9	
primary deficit drift in 2012	6808		3.2	
change in interest expenditure	509		0.2	
measures in 2012 1/	11801	49687	5.6	21.8
impact on ratio of nominal GDP growth	--		0.2	
2012 deficit	14916		7.0	
primary deficit drift in 2013	1045		0.5	
change in interest expenditure	509		0.2	
measures in 2013 1/ 2/	5071	54758	2.4	23.3
impact on ratio of nominal GDP growth	--		-0.1	
2013 deficit	11399		5.3	
primary deficit drift in 2014	1307		0.6	
change in interest expenditure	800		0.4	
measures in 2014 1/ 2/	7121	61879	3.2	25.5
impact on ratio of nominal GDP growth	--		-0.1	
2014 deficit	6385		2.9	

Note: Deficit in year = deficit in year t-1 plus primary deficit drift plus change in interest expenditure minus measures (and for the GDP ratios: plus impact on debt ratio of nominal GDP growth).

1/ Including carry-overs.

2/ Including measures which still require further specifications.

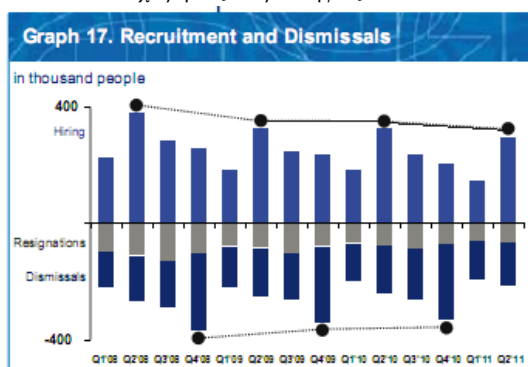
Source: Commission services.

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΠΟΛΛΑΠΛΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ 32

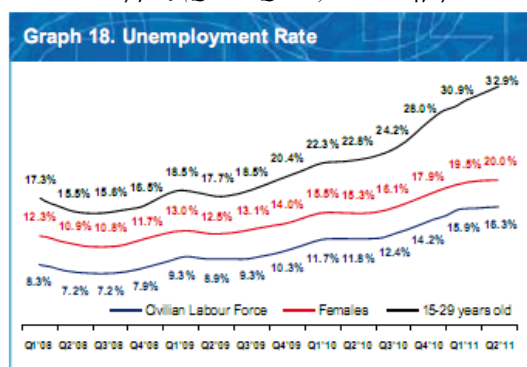
Διαγράμματα Εργατικού Δυναμικού

Αποχωρήσεις - Προσλήψεις

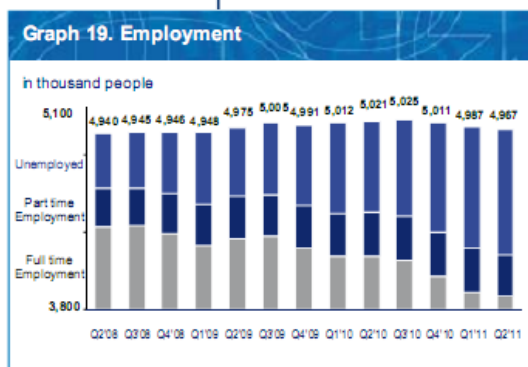

Source: Hellenic Statistical Authority

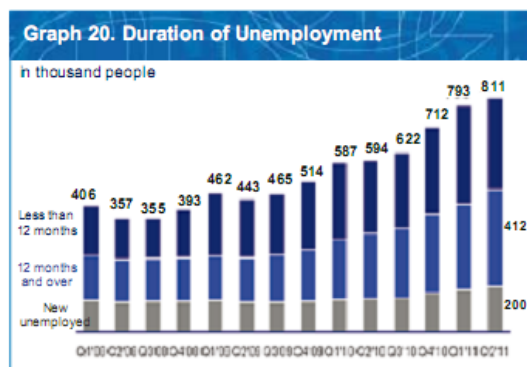
Ποσοστά ανεργίας (Q1'08-Q2'11) ανά κατηγορία

Source: Hellenic Statistical Authority

Source: Hellenic Statistical Authority

Source: Hellenic Statistical Authority

Απασχόληση (πλήρης/μερική/ανεργία)

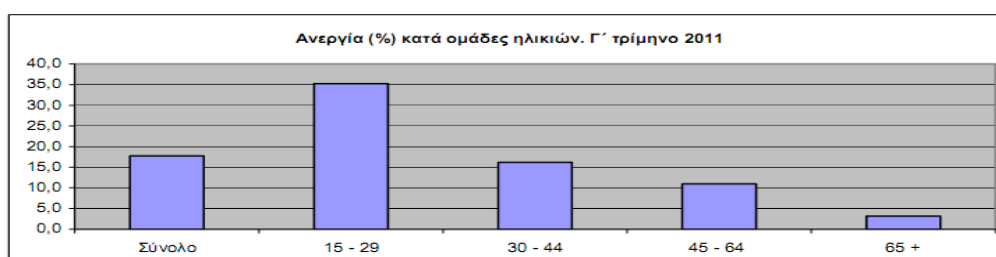
Διάρκεια απασχόλησης

Πηγή : Alpha Bank

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

Κατανομή ανεργίας κατά ηλικία

Διάγραμμα 1

Η κατανομή της ανεργίας, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο εκπαίδευσης, έχει ως εξής: το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (25,1%). Ακολουθούν τα άτομα που έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού (24,6%) και οι απόφοιτοι ανώτερης Τεχνολογικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (20,1%). Τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται σε όσους έχουν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό (9,5%) και στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (13,9%) (Πίνακας 2).

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

Απασχόληση στον δημόσιο τομέα ΗΠΑ - Ελλάδα

US & Greece's public sector employment

	US	Greece
General Government	22,249,000	705,645
Wider Public Sector	574	175
Total Public Sector Employment	22,823,000	880,645
Total Labour Force	153,560,000	4,967,200
Total Population	312,257,855	11,257,290
Public Sector Employment as:		
% Total Population	7%	8%
% Total Labour Force	15%	18%
Population per Public Employee	14	13

Source: www.bls.gov

Διαχείριση του Ενεργητικού της KAMCO

Box 4. The Evolving Role of KAMCO

Following the financial crisis in late 1997, KAMCO was charged with two main tasks: purchase of impaired assets to support normalization of financial institutions and corporate restructuring, and disposal of these assets to minimize public burden of financial restructuring. In carrying out these tasks, KAMCO has contributed to the creation of a market for impaired assets where one did not exist before, thus fostering the development of Korea's capital market.

As of end-2000, KAMCO had purchased loans with a face value of W 89 trillion (17 percent of GDP) at an average discount of 60 percent. Of this, W 46 trillion has been resolved (see table) and W 21 trillion has been recovered, resulting in a profit of W 2½ trillion (0.5 percent of GDP) over the purchase price.

The trade-off between speedy recovery and maximization of asset value shaped the evolution of the resolution methods chosen by KAMCO. In the vortex of the crisis, the quick sale of assets was favored over securitization or management of impaired assets for future sale. Nevertheless, KAMCO managed to dispose of only a small fraction of its assets in 1998, mostly through monthly foreclosure auctions and collections. Since 1999, however, the emphasis has shifted to maximization of asset value through resolution methods that would enable KAMCO to profit from the upside potential of the economic recovery. These methods include: (i) securitization of assets in joint-venture (JV)-Special Purpose Companies (SPCs); (ii) portfolio sales of bad loan pools to JV-Asset Management Companies (AMCs); and (iii) most recently, large individual loan sales to JV-Corporate Restructuring Companies (CRCs). With these transactions, KAMCO retained ownership of assets with its joint-venture partners while farming out the impaired assets to workout specialists.

In KAMCO's first international auction in 1999, the sale of NPLs was accompanied by a simple profit sharing agreement. The subsequent bids became increasingly more diversified, both in terms of assets pooled and the target investor base. In 1999, KAMCO broke new ground by international securitization of its NPL portfolio through issuance of asset-backed securities (ABS). With this transaction, KAMCO entered into its first joint venture with the Lone Star

Fund to manage the disposition of assets. Its subsequent portfolio sales also attracted well-known names in the distressed-debt business, including Deutsche Bank, Morgan Stanley Dean Witter, Goldman Sachs, Cerberus Capital, and GE Capital. With the success of its first international ABS issue, KAMCO increasingly shifted its resolution method to issuance of ABS in the domestic market and added attractive features, such as put back options to original lenders, guarantees for principal and interest payments, and call options that allow for repurchase of the ABS when the underlying loans are repaid earlier than the initial schedule. As a result ABS issues now enjoy the highest share in KAMCO's total portfolio of disposed assets (see table). In 2000, the agency extended its resolution methods to direct sale of NPL pools and workout loans to JVs. These partnerships are charged with raising recovery values through efficient management of impaired assets and normalization of workout companies. By farming out the longer term management and normalization of impaired assets to specialized JVs, the agency has extended its role as a corporate restructuring vehicle. In the long run, KAMCO plans to privatize itself and make inroads into Asian NPL markets.

In the process of adopting resolution methods to maximize recovery values, KAMCO has helped nurture a solid investor base in a new market for impaired assets by diversifying its products for various risk appetites. As a result, a market for impaired assets is beginning to flourish. Several banks followed the path opened by KAMCO and are selling their NPLs directly to foreign investors, including to KAMCO's partners. This new competition for NPLs is likely to increase asset value and speed up corporate and financial restructuring. The successful securitization of NPLs through ABS issues has led to the development of an ABS market backed not only by impaired assets but also by healthy ones, further developing capital markets. The issuance of ABS, which amounted to W 1.7 trillion in the first nine months of 1999, increased to W29 trillion in 2000, taking up 70 percent of total corporate bond issues.

Resolution Method	Face value (in trillion won)	Percent of face value	Yearly distribution (%)		
			1997-98	1999	2000
International bidding	6.0	13.2	-	44.7	55.3
ABS issuance	7.3	16.0	-	24.9	75.1
Foreclosure and public auction	7.9	17.3	2.1	30.8	67.1
Individual loan sale	0.3	0.7	-	-	100.0
Collection	5.0	10.9	25.5	21.5	53.0
Court authorized process	1.6	3.5	0.0	45.8	54.2
Sale to AMC and CRC	2.6	5.6	-	-	100.0
Subtotal	39.7	67.2	-	-	-
Reverse and cancellation	15.0	32.8	24.2	50.4	23.4
Total	45.7	100.0	13.0	41.0	44.9

Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες Ν.Κορέας 1990-2000

Table 1. Korea Summary Indicators, 1990-2000

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Real GDP (percent change)	9.0	9.2	5.4	5.5	8.3	8.9	6.8	5.0	-6.7	10.9	8.8
Final domestic demand	14.5	9.8	3.3	5.7	8.4	9.5	7.3	1.2	-13.8	7.4	7.7
Consumption	9.2	7.9	5.6	5.4	7.1	8.2	7.2	3.2	-9.8	9.1	6.2
Gross fixed investment	25.9	13.3	-0.7	6.3	10.7	11.9	7.3	-2.2	-21.2	3.7	11.0
Stock building 1/	-1.4	0.6	-0.1	-1.1	1.2	-0.1	0.6	-2.0	-5.5	5.4	-0.9
Net foreign balance 1/	-2.1	-2.0	1.2	1.1	-1.5	0.2	-1.1	5.7	12.3	-0.8	3.5
Saving and investment (in percent of GDP)											
Gross national saving	36.9	37.0	36.1	35.8	35.5	35.4	33.5	32.5	33.9	32.7	31.1
Gross domestic investment	37.7	39.9	37.3	35.5	36.5	37.2	37.9	34.2	21.2	26.7	28.7
Prices (percent change)											
Consumer prices (average)	8.6	9.3	6.2	4.8	6.3	4.5	4.9	4.4	7.5	0.8	2.3
Consumer price (end-period)	9.4	9.2	4.6	5.8	5.6	4.7	4.9	6.6	4.0	1.4	3.2
GDP deflator	10.7	10.9	7.6	7.1	7.7	7.1	3.9	3.1	5.1	-2.0	-1.6
Employment and wages											
Unemployment rate	2.5	2.3	2.4	2.8	2.4	2.0	2.0	2.6	6.8	6.3	4.1
Wages, manufacturing (annual percent change)	20.1	16.9	15.6	10.8	15.4	9.9	12.3	5.1	-3.1	14.7	8.6
Consolidated central government (in percent of GDP)											
Revenues 2/	17.9	17.3	17.8	18.6	19.1	19.3	20.4	20.6	21.8	22.4	25.8
Expenditure	18.6	19.2	18.5	18.3	19.0	19.0	20.4	22.3	26.0	25.7	24.8
Balance 2/ 3/	-0.7	-1.9	-0.7	0.3	0.1	0.3	0.0	-1.7	-4.3	-3.3	1.1
Consolidated Central Government Debt 4/							8.8	12.7	24.7	33.2	30.8
Money and credit (end of period)											
M3	28.7	23.6	21.8	19.0	24.7	19.1	16.7	13.9	12.5	8.0	8.8
Yield on corporate bonds	16.4	18.9	16.2	12.6	12.9	13.8	11.9	13.4	15.1	8.9	10.0
Trade (percent change)											
Export volume	6.2	9.9	8.5	6.9	13.8	24.9	20.0	17.2	19.5	12.6	20.6
Import volume	12.0	16.7	2.1	6.4	21.5	21.2	17.2	4.1	-23.1	29.5	18.4
Terms of trade	-2.8	0.3	0.1	4.3	1.2	-3.5	-11.7	-11.4	-3.9	-2.1	-12.8
Balance of payments (in billions of U.S. dollars)											
Exports, E.o.b.	63.7	70.5	76.2	82.1	95.0	124.6	130.0	138.6	132.1	145.2	175.8
Imports, E.o.b.	66.1	77.3	78.0	79.8	97.8	129.1	144.9	141.8	90.5	116.8	159.2
Current account balance	-2.0	-8.3	-3.9	1.0	-3.9	-8.5	-23.0	-8.2	40.4	24.5	11.0
Current account balance (in percent of GDP)	-0.8	-2.8	-1.3	0.3	-1.0	-1.7	-4.4	-1.7	12.7	6.0	2.4
Short-term debt cover	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.1	1.6	1.9	2.2
Usable gross reserves 5/											
In billions of U.S. dollars (end of period)	11.3	10.1	13.8	16.9	21.5	28.5	29.4	9.1	48.5	74.1	96.1
In months of imports of goods and services	1.8	1.4	1.8	2.1	2.2	2.2	2.0	0.6	5.1	6.2	6.0
External debt 6/											
In billions of U.S. dollars	62.9	67.0	88.7	127.1	164.4	159.2	148.7	137.1	136.3
In percent of GDP	20.0	19.4	22.0	26.0	31.6	33.4	46.9	33.8	29.8
Exchange rate (period average)											
Won per U.S. dollar	707.8	733.4	780.7	802.7	803.4	771.3	804.5	951.3	1,402.1	1,188.9	1,131.1
Nominal effective exchange rate (1995=100)	122.5	116.5	106.6	103.8	100.9	100.0	100.6	92.4	64.5	73.1	78.4

Sources: Data provided by the Korean authorities, and staff estimates and projections

1/ Contribution to GDP growth.

2/ Excluding privatization receipts.

3/ Prior to 2000, the civil service pension fund is excluded.

4/ Including government guaranteed restructuring bonds issued by KDIC and KAMCO.

5/ Excluding deposits at overseas branches and subsidiaries of domestic banks.

6/ Includes offshore borrowing of domestic financial institutions and debt contracted by overseas branches of domestic financial institutions.

AMECO	≈	Annual Macro-economic Database
BIS	≈	Bank of International Settlements
CD'S	≈	Credit Default Swaps
ECU	≈	European Currency Unit
EFSF	≈	European Financial Stability Facility
EFSM	≈	European Financial Stabilisation Mechanism
EMU	≈	European Monetary Union
HFSF	≈	Hellenic Financial Stability Facility
ILO	≈	International Labour Organization
IMD	≈	International Institute for Management & Development
IMF	≈	International Monetary Fund
KOSPI	≈	Korea Stock Price Index
OECD	≈	Organisation for Economic Co-operation & Development
PSI	≈	Private Sector Involvement
ΑΕΠ	≈	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΓΕΜΗ	≈	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΔΕΗ	≈	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΚΟ		Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας
ΔΝΤ	≈	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΤΚ	≈	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΔΥΕ	≈	Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος
ΕΕ	≈	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ	≈	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕθνΚΤ	≈	Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες
ΕΚ	≈	Ευρωπαϊκές Κοινοότητες
ΕΚΤ	≈	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛΣΤΑΤ	≈	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕνΔΤΚ	≈	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΝΙ	≈	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο
ΕΝΣ	≈	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα
ΕΟΚ	≈	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΚΤ	≈	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΕΣΠΑ	≈	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΙΤΣ	≈	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών
ΚΑΠ	≈	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΙΣ	≈	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜΟΠ	≈	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΜΠΔΣ	≈	Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής

ΜΣ	≈	Μηχανισμός Στήριξης
ΜΣΙ	≈	Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών
ΟΚΑ	≈	Οργανισμοί Κοινωνικοί Ασφάλισης
ΟΝΕ	≈	Οικονομική & Νομισματική Ένωση
ΣΕΚ	≈	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣΣΑ	≈	Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης
ΤΠΔ	≈	Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων
ΤτΕ	≈	Τράπεζα της Ελλάδος
ΦΠΑ	≈	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάκης Π.**, (1999), Το χρηματοπιστωτικό Σύστημα, τόμος Β΄, Εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Αρσένης Γεράσιμος**, (1982), Οι Διεθνείς συνθήκες και οι επιπτώσεις τους στο πρότυπο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας : μια ομιλία, Αθήνα
- Γεωργακόπουλος Θ.** (1995), Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Εκδ. Μπένου
- Γκόρτσος Χρ.**, (2000), Τραπεζικό Δίκαιο, τόμος Γ΄, Εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Δράκος Κωνσταντίνος**, (1979) Νομισματική πολιτική και οικονομική ανάπτυξη, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα - Ευρωσύστημα** (Σεπτέμβριος 2011), Μηνιαίο Δελτίο Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ektmonth201109.pdf>
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα - Ευρωσύστημα** (Μάρτιος 2012), Μηνιαίο Δελτίο Μαρτίου 2012, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ektmonth201203.pdf>
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα - Ευρωσύστημα** (Νοέμβριος 2008), Η Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής στη Ζώνη του Ευρώ, http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/Γενική_Τεκμηρίωση_για_τα_μέσα_και_τις_Διαδικασίες_Νομισματικής_Πολιτικής_του_Ευρωσυστήματος.pdf
- Ζαφόλια Ιουλία**, (Σεπτέμβριος 1998), “Ευνοϊκοί Παράγοντες για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς”, Ειδική Έκδοση, Ναυτεμπορική
- Ζολώτας Ξενοφών**, (1976), Η Συμβολή των εξαγωγών στην οικονομική ανάπτυξη: μια ομιλία, Αθήνα
- Ζολώτας Ξενοφών**, (1978), Πληθωρισμός και νομισματικός στόχος: μία ομιλία, Αθήνα
- Ζολώτας Ξενοφών**, (1987), Το Ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα, το δολάριο και η ανάγκη μεταρρυθμίσεως, Αθήνα,
- Ζολώτας Ξενοφών**, (1997), Νομισματικές και οικονομικές μελέτες: 1945-1996, Αθήνα
- Θωμαδάκης Σ.- Ξανθάκης Μ.**, (1990), Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Εκδ. Αν. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
- IOBE**, (2012), Η Ελληνική Οικονομία 4/11, Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. Τεύχους 66

- ΙΟΒΕ**, (2012), Η Ελληνική Οικονομία 1/12, Τριμηνιαία Έκθεση, Αρ. Τεύχους 67
- Καρφάκης Ι. Κωνσταντίνος**, (1999), Διεθνείς Νομισματικές Σχέσεις, Εκδ. Γ. Δαρδανός, Αθήνα
- Κορλίρας Παναγιώτης**, (1985), Το Ισοζύγιο πληρωμών της Ελλάδος: ανάλυση των εξελίξεων και τάσεων της τελευταίας δεκαετίας και μακροοικονομικό πλαίσιο αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών του, Αθήνα
- Λιανός Θ., Μπένος Θ.**, (1992), Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, έκδοση Ε', Εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα
- Μπένος Θ., Σαραντίδης Σ.**, (1986), Αρχές Οικονομικής Επιστήμης, Τόμος Α', Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Παπαδάκης Ι.**, (1984), Εισαγωγή στη Νομισματική Θεωρία, Τόμος Β', Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή
- Παπαδάκης Ι.**, (1999), Νομισματική Θεωρία και Πολιτική, Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Πατρινός Δ.**, (1991), Χρήμα - Πίστη - Τράπεζες και η επίδραση τους στην παραγωγική και αναπτυξιακή διαδικασία
- Πετράκης Π.Ε.**, (2000), Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης, τόμος Γ', Εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα
- Σαραντίδης Στυλιανός**, (1991), Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση - Μακροοικονομικά Υποδείγματα, Τόμος Β', Εκδ. Α.Σταμούλης, Πειραιάς
- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Απρίλιος 2012), Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2011.pdf>
- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Μάρτιος 2012), Νομισματική Πολιτική 2011-2012, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20112012.pdf>
- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Νοέμβριος 2011), Νομισματική Πολιτική Ενδιάμεση Έκθεση 2011, http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Inter_NomPol2011.pdf
- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2011), Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Τεύχος 139, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/sdos201109-10.pdf>
- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Δεκέμβριος 2011), Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Τεύχος 141, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/sdos201112.pdf>

- Τράπεζα της Ελλάδος**, (Μάρτιος-Απρίλιος 2012), Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Τεύχος 143, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/sdos201203-04.pdf>
- Υπουργείο Οικονομικών** (2011), «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015», www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/.../ΜΠΔΣ.pdf
- Χρήστου, Γ.** (1998), Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα

Ξένη Βιβλιογραφία

- Ajai Chopra, Kenneth Kang, Meral Karasulu, Hong Liang, Henry Ma, and Anthony Richards, (2001)**, From Crisis to Recovery in Korea : Strategy Acheivements and Lessons, IMF wp 01/154
- Alogoskoufis George,** (2012), Greece's Sovereign debt Crisis : Retrospect and Prospect, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, GreeSE Paper No.54,
- Alpha Bank** (Οκτώβριος 2011), Οικονομικό Δελτίο, Τριμηνιαία έκδοση, Τεύχος 116, http://www.alpha.gr/files/infoanalyses/oikon_deltio_116.pdf
- Alpha Bank** (Ιούλιος 2011), Οικονομικό Δελτίο, Τριμηνιαία έκδοση, Τεύχος 115, http://www.alpha.gr/files/infoanalyses/oikon_deltio_115.pdf
- Angelopoulos K., Economides G., and Philippopoulos A.,** (2010) What Is The Best Environmental Policy? Taxes, Permits and Rules Under Economic and Environmental Uncertainty, Bank of Greece, wp 119
- Angelopoulos K., Malley J., and Phillipopoulos A.,** (2011), Time - consistent fiscal policy under heterogeneity : Conflicting or common interests?, Bank of Greece, wp 142
- Barro Robert J. and Xavier Sala-i-Martin** (2004), Economic Growth, 2nd Edition, Cambridge Mass, MIT Press
- Blanchard Olivier J. and Stanley Fischer** (1989), Lectures on Macroeconomics, Cambridge Mass, MIT Press.

- Brissimis, N. S., G. Hondroyiannis, C. Papazoglou, N. T Tsaveas and M. A.Vasardani**, (2010) Current Account Determinants and External Sustainability in Periods of Structural Change, Bank of Greece, wp 117
- Chong-Sup Kim**, (1999), Banking Crisis and Currency Crisis : Korea and Mexico- The Role of Capital Market Opening Strategy, Asian Journal of Latin American Studies, Vol.2
- Claessens, Stijin, Simeon Djankov and Larry Lang**, (1998), East Asian Corporates : Growth, Financing and Risks over the Last Decade, mimeo, World Bank.
- Crafts Nicholas**, (1999), Implications of financial Crisis for East Asian Trend Growth, Oxford Review of Economic Policy, Volume 15, No 3
- De Grauwe Paul**, (2001), Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα
- Directorate-General for Economic and Financial Affairs**, (March 2012), The Second Economic Adjustment Program for Greece, Occasional Papers 94,
- Delpla Jacques, and Jakob von Weizsäcke**, (2010), The Blue Bond Proposal, Bruegel Policy, Issue 2010/03
- Dritsakis, N. and Adamopoulos A.**, (2004), A causal relationship between government spending and economic development: an empirical examination of the Greek economy, Applied Economics,36, pp 457–464
- European Commission** (October 2011), “The Economic Adjustment Programme for Greece - Fifth Review”, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasionalpaper/2011/pdf/ocp87_en.pdf
- European Commission** (July 2011), “The Economic Adjustment Programme for Greece - Fourth Review - Spring 2011”, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp82_en.pdf
- European Commission** (February 2011), “The Economic Adjustment Programme for Greece - Third Review - Winter 2011”, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp82_en.pdf
- European Commission** (December 2010), “The Economic Adjustment Programme for Greece - Second Review - Autumn 2010”, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp72_en.pdf
- European Commission** (August 2010), “The Economic Adjustment Programme for Greece - First Review - Summer 2010”, http://ec.europa.eu/economy_finance/

publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp68_en.pdf

European Commission (November 2011), “European Economic Forecast - Autumn 2011”,

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-6_en.pdf

European Commission (October 2011), Quarterly Report on the Euro Area, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/qr_euro_area/2011/pdf/qrea3_en.pdf

Frederic S. Mishkin, (1999), Lessons from the Asian crisis, *Journal of International Money and Finance* 18, pp 709–723

Gibson, D. H., S. G. Hall, and G. S. Tavlas, (2011), The Greek Financial Crisis: Growing Imbalances and Sovereign Spreads, Bank of Greece, wp 124

IFC, (2012), Doing Business 2012 : Doing Business in more transparent world, World Bank, Washington DC

IFC, (2011), Doing Business 2011 : Making a Difference for Entrepreneurs, World Bank, Washington DC

International Monetary Fund (April 2012), World Economic Outlook - Growth Resuming, Dangers Remain, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/index.htm>

International Monetary Fund (September 2011), World Economic and Financial Surveys - World Economic Outlook - Slowing Growth Rising Risks, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/index.htm>

International Monetary Fund (September 2011), Global Financial Stability Report - Grappling with Crises Legacies, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2011/02/index.htm>

International Monetary Fund (September 2011), Fiscal Monitor - Shifting Gears: Tackling Challenges on the Road to Fiscal Adjustment, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2011/01/fmindex.htm>

International Monetary Fund (March 2012), Greece: Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility—Staff Report; Staff Supplement; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Greece, Country Report 12/57, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2012/cr1257.pdf>

- International Monetary Fund** (December 2011), Greece: Fifth Review Under the Stand-By Arrangement, Rephasing and Request for Waivers of Nonobservance of Performance Criteria; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Greece, Country Report 11/351, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11351.pdf>
- International Monetary Fund** (July 2011), Greece: Fourth Review Under the Stand-By Arrangement and Request for Modification and Waiver of applicability of Performance Criteria, Country Report 11/351, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11175.pdf>
- International Monetary Fund** (March 2011), Greece: Third Review Under the Stand-By Arrangement—Staff Report; Informational Annex; Press Release on the Executive Board Discussion; Statement by the Staff Representative on Greece; and Statement by the Executive Director for Greece, Country Report 11/68, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr1168.pdf>
- International Monetary Fund** (December 2010), Greece: Second Review Under the Stand-By Arrangement—Staff Report; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Greece, Country Report 10/372, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10372.pdf>
- International Monetary Fund** (September 2010), Greece: First Review Under the Stand-By Arrangement, Country Report 10/286, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10286.pdf>
- International Monetary Fund** (May 2010), Greece: Request for Stand-By Arrangement, Country Report 10/111, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10111.pdf>
- International Monetary Fund** (July 2010), Greece: Stand-By Arrangement-Review Under the Emergency Financing Mechanism, Country Report 10/217, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10217.pdf>
- International Monetary Fund** (August 2009), Greece: Selected Issues, Country Report No 09/245, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr09245.pdf>
- International Monetary Fund** (August 1998), The East Asian Crisis: Macroeconomic Developments and Policy Lessons, wp 98/128
- Jean Pisani - Ferry**, (2012), The euro crisis and the new impossible trinity, Bruegel Policy Contribution, Issue 2012/01

- Jean Pisani - Ferry, Andre Sapir, and Guntram B. Wolff** (2012), The messy rebuilding of Europe, Bruegel Policy Contribution, Issue 2012/03
- Masahiro Kawai** (2000), The resolution of the East Asian crisis : financial and corporate sector restructuring, Journal of Asian Economics 11, pp133–168
- Organisation for Economic Co-operation and Development** (November 2011), “Economic Survey of Greece 2011”, http://www.oecd.org/document/28/0,3746,en_2649_34327_48421852_1_1_1_1,00.html
- Samuelson P.**, (1982), Economics, McGraw-Hill
- Tagkalakis, A.**, (2010) Fiscal Policy and Financial Market Movements, Bank of Greece, wp 116
- Taimur Baig and Ilan Goldfajn**, (1999), Financial Market Contagion in the Asian Crisis, IMF Staff Papers, Vol. 46, No 2
- Yanis Varoufakis and Stuart Holland** (2011), A modest Proposal of Overcoming the Euro Crisis, Levy Economics Institute, Bard College, Policy Note 11, May.